

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Karmen Kragelj

Dolge čakalne vrste za sprejem v domove za stare ljudi
na območju občine Tolmin: odraz izbire ali nuje

Magistrsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Karmen Kragelj

Dolge čakalne vrste za sprejem v domove za stare ljudi
na območju občine Tolmin: odraz izbire ali nuje

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Najprej naj se zahvalim mentorici doc. dr. Liljani Rihter za prijaznost, hitro odzivnost, vse nasvete in strokovno pomoč pri pisanju magistrskega dela.

Zahvalila bi se tudi vsem sogovornikom, ki so bili pripravljeni sodelovati v raziskavi in so z menoj delili svoje izkušnje in poglede.

Zahvaliti se moram tudi najbližjim – družini, fantu in prijateljicam, ki so me med pisanjem podpirali, razumeli pomanjkanje mojega časa in brezpogojno verjeli vame.

Hvala tudi vsem, ki so droben delec v mozaiku mojega življenja, vsaka izkušnja me je po svoje obogatila in me pripeljala do sem, kjer sem danes.

Iskrena hvala vsem!

Naslov magistrskega dela: Dolge čakalne vrste za sprejem v domove za stare ljudi na območju občine Tolmin: odraz izbire ali nuje

Povzetek

Zaradi hitrih demografskih sprememb se sodobne družbe, med njimi tudi v Sloveniji, spoprijemajo z mnogimi izzivi pri zagotavljanju in razvoju različnih kakovostnih storitev na področju oskrbe starih ljudi. Na območju občine Tolmin obstajajo različne skupnostne oblike pomoči namenjene starim ljudem, poleg njih pa tudi trije domovi za stare ljudi. Kljub temu so čakalne vrste za sprejem v dom za stare ljudi še vedno dolge, kar kaže, da so potrebne določene spremembe. Da bi v trenutno situacijo lahko vnesli spremembe, je potrebno najprej začeti raziskovati življenjski svet starih ljudi, njihove potrebe, stiske in želje.

V magistrskem delu sem želela raziskati prav to; preko pogovora spoznati, kako ljudje v občini Tolmin živijo, kaj v svojem vsakdanjem življenju potrebujejo, s kakšnimi stiskami se srečujejo ter tudi, kakšen je njihov odnos do odhoda v dom za stare ljudi. Moja želja je bila iz tega izpeljati odgovor, kakšne dodatne oblike pomoči bi stari ljudje na podlagi svojih potreb in želja še potrebovali ter izhajajoč iz tega, v katero smer bi bilo smiselno usmeriti razvoj oskrbe za stare ljudi na omenjenem območju.

V prvem delu magistrskega dela govorim o demografskih spremembah, ki s seboj prinašajo zahtevo po uvajanju mnogih novosti pri skrbi za stare ljudi. Nadalje predstavim institucionalno oskrbo starih ljudi ter se nato posvetim skupnostnim oblikam oskrbe, ki postajajo vse bolj pomembne za kakovostno doživljanje starosti. Na podlagi pogoste želje starih ljudi ostati doma spregovorim o pomenu domačega okolja za starega človeka in pomenu družine pri oskrbi zanj. V zadnjem delu naredim povezavo s področjem socialnega dela, pri čemer spregovorim o vlogi socialnega delavca pri delu s starimi ljudmi ter o načelih, pomembnih pri socialnem delu s starimi ljudmi. Ker je bila raziskava usmerjena na območje občine Tolmin, naredim v zadnjem delu teoretskega uvoda pregled stanja in predstavim obstoječe oblike pomoči namenjene starim ljudem v občini Tolmin.

V drugem, empiričnem delu magistrskega dela predstavim metodologijo in rezultate kvalitativne raziskave, ki sem jo opravila s starimi ljudmi iz občine Tolmin, na njihovem domu. V sklopu metodologije sem kot merski pripomoček uporabila vprašalnik, kot metodo zbiranja podatkov polstrukturirani intervju, enoto raziskovanja pa so kot že omenjeno predstavljali stari ljudje, starejši od 65 let, ki čakajo na sprejem v dom. Ugotovila sem, da se stari ljudje v obdobju čakanja na sprejem srečujejo z različnimi potrebami, pri katerih jim pomagajo tako formalni kot neformalni oskrbovalci. Je pa pomoč neformalnih, predvsem družinskih oskrbovalcev le začasna rešitev, saj le-ta dolgoročno, s povečevanjem potrebne pomoči starim ljudem, postane zanje preveliko breme. Kljub temu je prva želja starih ljudi, s katerimi sem govorila, ne oditi v institucijo, temveč ostati v svojem domu oziroma skupnosti čim dlje, kot je mogoče. Iz tega izhaja potreba po uvajanju novih, inovativnih oblik oskrbe, ki bi olajšale vlogo družinskih članov pri oskrbi. Hkrati pa bi se na ta način približali starim ljudem in upoštevali njihovo ključno željo ostati v svojem okolju, na katerega jih vežejo najrazličnejše vezi in spomini. Ugotovila sem, da so dolge čakalne vrste za sprejem v dom odraz nuje situacije, v kateri se star človek, najpogosteje zaradi slabega zdravstvenega stanja, znajde in ne izraz njegove resnične želje. Zato kot ključno predlagam zagotovitev dlje časa trajajoče oskrbe na domu in ustanovitev majhnih, krajevnih domov na več delih občine Tolmin. Slednji bi starim ljudem omogočili ostati v njihovi skupnosti, hkrati pa bi jim ponudili vso potrebno pomoč in varnost ter zmanjšali njihovo osamljenost.

Ključne besede: stari ljudje, starost, potrebe starih ljudi, dom za stare ljudi, skupnostne oblike oskrbe starih ljudi, socialno delo s starimi ljudmi

Title: Waiting for acceptance in a home for the elderly in the municipality of Tolmin: a matter of choice or necessity

Abstract:

Due to rapid demographic changes, contemporary societies, including Slovenia, are facing many challenges in the provision and development of various quality services in the care for the elderly. In the municipality of Tolmin, there are various community-based forms of care for the elderly, and there are also three homes for the elderly. However, the queues for a home for the elderly are still long indicating that some changes are needed. To bring some changes in the current situation, we first need to explore the everyday life of the elderly, their needs, distresses and desires. In my master's thesis, I wanted to do that; to learn through conversation how people in the municipality of Tolmin live, what they need in their everyday life, what are the hardships they face and also what is their attitude towards leaving their own home and move into an institution. My wish was to derive an answer, what additional forms of care, based on the needs and desires, would the elderly need and also to identify the direction in which would it make sense to direct the development of care for the elderly in this area.

In the first part of my master's thesis, I write about demographic changes, which bring with it the requirement for many new developments in the field of care for the elderly. Further, I present institutional care for the elderly and then I focus on community-based care, which is becoming increasingly important for quality age. Based on the desire of the elderly to stay at their home, I speak about the importance of the home environment for the elderly and the importance of family in caring for an old person. In the last part, I make a connection with the field of social work, with an emphasis on the role of the social worker in relationship with the elderly and the principles that are important in social work with the elderly. In the last part of the theoretical introduction I make an overview of the situation and present the existing forms of care for the elderly in the municipality of Tolmin.

In the second, empirical part of the master's thesis, I present the methodology and results of the qualitative research that I conducted with elderly people from the municipality of Tolmin at their homes. I used a questionnaire as a measuring tool and a semi-structured interview as a method of data collection. The research unit, as mentioned above, represented older people over 65 years old, waiting for acceptance in a home for the elderly. I have found that older people face a variety of needs during the waiting period, with the help of both formal and informal caregivers. However, the help of informal, especially family caregivers, is only a temporary solution, because in time, by increasing the amount of assistance the old person needs, it becomes too much of a burden for family members. Even so, the first wish of older people I spoke to was not to go to an institution, but to stay in their home or community for as long as possible. This implies the need to introduce new, innovative forms of care that would facilitate the role of family members in care. At the same time, we would approach the elderly in this way and take into account their key desire to remain in their environment, to which they are bound by various bonds and memories. I found that long queues for acceptance in a home for the elderly reflect an urgent situation in which an old person is, most often because of his poor health, and are not a reflection of his true desire. That is why I suggest prolonged home care or the establishment of small, local homes in several parts of the municipality of Tolmin. These would allow the elderly to remain in their community, get all the help and safety they need, and reduce their loneliness.

Keywords: elderly people, age, elderly people's needs, home for the elderly, community care, social work with the elderly

*Čas je prepočasen za tiste, ki čakajo,
Prehiter za tiste, ki se boje,
Predlog za tiste, ki žalujejo,
Prekratek za tiste, ki se veselijo,
Toda za tiste, ki ljubijo, je neskončen
(Henry van Dyke)*

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1. Starost in staranje.....	1
1.1.1. Potrebe v starosti	2
1.1.2. Kakovostna starost.....	4
1.2. Demografske spremembe.....	5
1.3. Institucionalno varstvo starih ljudi	6
1.3.1. Domovi za stare ljudi v Sloveniji	9
1.3.2. Domovi za stare ljudi po principu gospodinjskih skupin	9
1.3.3. Razlogi za odhod v dom za stare ljudi	10
1.3.4. Fenomen »čakalnih vrst« za sprejem v dom za stare ljudi.....	11
1.4. Pomen domačega okolja za stare ljudi.....	12
1.4.1. Družina ter drugi člani socialnega omrežja starega človeka in oskrba zanj.....	13
1.5. Skupnostna oskrba starih ljudi	14
1.5.1. Izveninstitucionalne oblike bivanja in oskrbe starih ljudi.....	15
1.6. Vloga socialnega delavca na področju socialnega dela s starimi ljudmi	19
1.7. Geografske in demografske značilnosti občine Tolmin	22
1.7.1. Pregled stanja in obstoječih oblik oskrbe starih ljudi na območju občine Tolmin.....	23
2. FORMULACIJA PROBLEMA	25
3. METODOLOGIJA.....	27
3.1. Vrsta raziskave.....	27
3.2. Merski instrumenti	27
3.3. Populacija in vzorec.....	28
3.4. Zbiranje podatkov	28
3.5. Analiza podatkov	29
4. REZULTATI	30
5. RAZPRAVA.....	49
6. SKLEPI.....	56
7. PREDLOGI	59
8. SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE	62
9. PRILOGE	66
9.1. Priloga 1: Vprašalnik za intervjuje s starimi ljudmi, ki čakajo na sprejem v dom za stare ljudi	66

9.2. Priloga 2: Intervjuji	68
9.2.1. Intervju_oseba A	68
9.2.2. Intervju_oseba B	70
9.2.3. Intervju_oseba C	72
9.2.4. Intervju_oseba D	74
9.2.5. Intervju_oseba E.....	76
9.2.6. Intervju_oseba F	78
9.2.7. Intervju_oseba G	81
9.2.8. Intervju_oseba H	84
9.2.9. Intervju_oseba I.....	85
9.3. Priloga 3: Primer odprtega kodiranja_oseba A.....	89
9.4. Priloga 4: Osno kodiranje	100

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Starost posameznega intervjuvanca oziroma intervjuvanke.....	28
Tabela 4.1: Doba dosedanjega čakanja na sprejem in število vloženih vlog	32

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Starost in staranje

Staranje je naravno dogajanje vsega na svetu, poteka celo življenje in ga ni mogoče ustaviti. Vsako živo bitje namreč nastane, traja in premine (Ramovš, 2012).

Večina strokovnjakov se strinja, da je staranje skupna posledica različnih vplivov na organizem v njegovem življenjskem poteku, ki vključujejo dejavnike fizičnega in socialnega okolja, dednosti, kulture, zdravega načina prehranjevanja, telesne aktivnosti in druge (Vertot, 2010)

Starost je sestavni del procesa staranja in je precej odvisna od tega, kako jo posameznik sprejema. To pa je odvisno od njegovega načina življenja, od skrbi, ki jo posveča zdravemu načinu življenja in od kakovostnega doživljanja samega sebe v procesu staranja (Macuh, 2017).

Slovar slovenskega knjižnega jezika starost na prvem pomenskem mestu opredeli kot dobo v človeškem življenju od zrelih let do smrti (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1970-1991).

Imperl (2012, str. 28) pa jo opisuje kot »življenjsko obdobje, ki ga posamezniki različno doživljajo. Le-to vpliva na oceno lastnega stanja, odnos do okolja in strategije, ki jih izbirajo za svoje življenje. Pozitiven vidik starosti je občutek zadovoljstva, če so se izpolnila življenjska pričakovanja, negativen pa številne izgube (izguba zdravja – somatske bolezni, in upad kognitivnih funkcij, zmanjšanje podpornih vezi tako v socialnem kot psihološkem smislu, znižanje prihodkov, izguba partnerja, družinskih članov in prijateljev)«.

Ramovš (2012) starost natančneje opredeli kot zadnje življenjsko obdobje, ki ga pogosto imenujemo kar tretje življenjsko obdobje. Najbolj viden družbeni prehod vanj pa danes predstavlja upokožitev.

Hojnik-Zupanc (1997b) starost še posebej loči na tri vrste starosti:

- kronološko
- biološko
- psihološko oziroma doživljajsko.

Kronološka starost ali starost po koledarju je določena z rojstnim datumom. Ni je mogoče spreminjati ali nanjo vplivati. Biološka starost je starost glede na pravilno delovanje telesnih funkcij. Psihološka ali doživljajska starost pa je starost, ki se meri po tem, koliko star se človek počuti oziroma kako doživlja svojo starost.

Ob opredelitvi različnih definicij starosti in staranja se mi zdi pomembno spregovoriti tudi o tem, kdo so stari ljudje oziroma kje lahko potegnemo mejo med srednjimi leti in obdobjem

starosti. Vertot (2010) navaja, da meja ne more biti natančno opredeljena, saj ima v različnih družbah različne pomene. Vse bolj pa se pri opredeljevanju ljudi po starosti uporablja delitev, po kateri se obdobje starosti začne z upokojitvijo. V razvitem svetu danes pojem stari ljudje običajno opredeljuje ciljno skupino ljudi, ki so starejši od 65 let. Kljub temu popolnega soglasja ni in se za različne potrebe uporabljajo različne starostne meje že znotraj ene države.

1.1.1. Potrebe v starosti

Dober pristop za razumevanje človeka in smiselno delo z njim je poznavanje in raziskovanje njegovih potreb. Te so namreč temeljni mehanizem vseh živih bitij, da se lahko ohranjajo in napredujejo. Ramovš (2003, str. 92-129) piše o sedmih človeških potrebah v starosti, ki jih na kratko predstavim v nadaljevanju:

- Potreba po materialni preskrbljenosti vpliva na možnost zadovoljevanja potreb po hrani, obleki, stanovanju, čistoči, razvedrilu, zdravljenju bolezni in podobno. Materialna preskrbljenost se kaže v mesečnem oziroma letnem dohodku človeka.
- Potreba po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine je prav tako temeljna človeška potreba. Dejavno življenje je vir mladostne svežine v starosti, za katero si je potrebno prizadevati.
- Potreba po osebnem medčloveškem odnosu, še posebej z nekom, ki ga ima star človek za svojega, je ključna nematerialna potreba v starosti. Za temeljni osebni odnos je dovolj že ena oseba, ki jo star človek čuti za svojo ter zaupa v trdnost in trajnost njunega odnosa.
- Potreba po predajanju življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji. Le malokaj lahko toliko pripomore, da star človek doživlja svoje življenje kot nekaj vrednega, kakor to, da mlajši od njega njegove življenjske izkušnje jemljejo resno. Človekove življenjske izkušnje so namreč njegovo največje, najbolj osebno bogastvo.
- Potreba po doživljanju smisla v starosti. V starosti vprašanje smiselnosti življenja postane zelo živo. Prvi pogoj za osebno iskanje smisla starosti je, da človek sprejme starost s prepričanjem, da je prav tako smiselno obdobje življenja, kakor so bila obdobja pred njo.
- Potreba po negi v starostni onemoglosti je nekaj, kar si star človek težko prizna. Prevladujoči vrednoti v današnjem času sta namreč avtonomija in neodvisnost, prevladujoče osebno stališče pa človekova samozadostnost. A le s priznanjem lastne nemoči in oslabelosti lahko prejme potrebno pomoč in prepreči hujše trpljenje.

- Potreba po nesmrtnosti je potreba, ki jo človek lahko zadovoljuje na različne načine; s skrbjo, da bi se ga po smrti spominjali; s prizadevanjem, da bi ostala za njim njegova dela pa tudi z vero v življenje po smrti.

Tudi Flaker idr. (2008) pišejo o različnih potrebah ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo. Ker v ta okvir lahko uvrstim tudi populacijo starih ljudi, njihovo tipologijo potreb, natančneje osem kategorij, razširjenih s poudarki Mali (2012), predstavim v nadaljevanju.

- Izogniti se hospitalizaciji in institucionalizaciji je pomembna kategorija, ki se nanaša na to, da si ljudje večinoma ne želijo življenja v instituciji, temveč zunaj nje. S tem so povezane želje po zasebnosti, odločanju o majhnih stvareh ter bližini zanje pomembnih ljudi. Osnovna ideologija institucionalizacije je, da je človek bolan, da ne more ostati doma in da potrebuje strokovno pomoč v instituciji. Vendar bi se v resnici, če bi se približali resničnim potrebam uporabnikov in ustrezno organizirali potrebno oskrbo, večina pomoči, ki jo človek prejme v instituciji, lahko izvajala na njegovem domu (Flaker idr., 2008).
- Potreba po stanovanju je ena temeljnih potreb vsakega človeka. Osnovna funkcija stanovanja je, da nudi zavetje pred neugodnimi zunanjimi razmerami. Poleg nje pa ima tudi več socialnih funkcij, saj lahko predstavlja kraj za druženje, za ustvarjanje družine ter ponuja varnost in zasebnost. Ob tem je pomembno, da je stanovanje prilagojeno posebnim potrebam starih ljudi in jim tako omogoča ohranjanje samostojnosti pri stvareh, za katere še lahko poskrbijo sami (Flaker idr., 2008).
- Delo oziroma biti dejaven je pomembna potreba sama po sebi. Hkrati pa z delom človek pridobi denar, kar pomeni, da predstavlja tudi sredstvo za zadovoljevanje potreb oziroma za preživetje (Flaker idr., 2008). Tudi stari ljudje imajo potrebo po tem, da so dejavni. To pomeni, da je pomembno, da si ob upokojitvi najdejo nove aktivnosti, s katerimi kvalitetno zapolnijo svoj čas (Mali, 2012).
- Pri vsakdanjem življenju so pomembne potrebe povezane z vsakodnevnimi opravili in rutinami. Potrebe so lahko vezane na zasebno sfero, kot sta skrb zase in za različna gospodinjska opravila. Lahko pa so vezana na javno sfero, kar se povezuje s področjem prostega časa, dela in družbenega udejstvovanja (Flaker idr., 2008).
- Interakcijski prekrški niso povezani z nobeno posebno potrebo, delamo pa jih vsi (Mali, 2012). Pri tem gre za različne prekrške, kot so na primer odmaknjen pogled, kršitev vljudnostne razdalje, prevelika mera neposrednosti ali zadržanosti. Interakcijski

prekrški ne povzročajo nelagodja le interaktantom, temveč so pogosto breme tudi za prekršitelje (Flaker idr, 2008). Te prekrške interpretiramo z neko shemo, kot na primer, da gre za demenco, za bolezen ali za kaj drugega. Ker so stari ljudje pogosto tisti, ki nosijo breme stigme, bi bilo potrebnega več razumevanja in medgeneracijskega sožitja (Mali, 2012).

- Ker je človek družbeno bitje, je tudi potreba po stikih in družabnosti ena temeljnih potreb. Še posebej pri starih ljudeh, ki so pogosto osamljeni ali izolirani, je pomembno, da jim pomagamo pri vzpostavljanju ali krepitvi stikov z zunanjim svetom (Mali, 2012). Pri tem je lahko v pomoč organizacija različnih aktivnosti za stare ljudi v njihovi skupnosti.
- Pri institucionalni karieri naj najprej poudarim, da nekateri ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, v institucijah preživijo velik del življenja. Življenje v instituciji bi moralo potekati tako, da ima vsak uporabnik besedo in možnost izbire o različnih stvareh, ki se ga tičejo; da je torej v ospredju uporabniška perspektiva. Žal pa v ustanovah še vedno naletimo na omejitve institucionalnega reda, kot so omejitve pri izbiri sobe, hrane in različnih dejavnosti (Flaker idr., 2008).
- Potreba po umeščenosti in pripadnosti je prav tako nujno potrebna za polno življenje. Stari ljudje se večkrat znajdejo v odvisnem razmerju s svojimi najbližjimi, saj je prejeta podpora pogosto večja kot jo potrebujejo, kar zmanjšuje njihovo samostojnost. Ključno ob tem pa je, da je posamezniku ob njegovi odvisnosti in povezanosti z drugimi, omogočena tudi neodvisnost na tistih področjih vsakdanjega življenja, za katere še lahko poskrbi sam (Flaker idr., 2008).

1.1.2. Kakovostna starost

Kljub temu da v sodobnem času vse več ljudi dočaka visoko starost, ni pomembno le to, da človek starost dočaka, temveč predvsem to, da je njegova starost kakovostna. O tem piše Brejc (2004), ki pravi, da je skrivnost uspešnega staranja v kakovosti življenja v zadnjem obdobju življenja, in ne v njegovi dolgotrajnosti.

Potrebe v starosti, ki sem jih prej omenila, so smerokaz pri prizadevanjih za kakovostno starost (Ramovš, 2003). V nadaljevanju po istem avtorju navajam izhodišča za oblikovanje kakovostne starosti:

- Zdravje je pomembna vrednota, še posebej veliko vrednost ima na stara leta. Za ohranjanje in krepitev zdravja si je potrebno zavestno prizadevati preko zdravega

prehranjevanja, pravega razmerja med delom in počitkom, ravnovesjem med telesnim in duševnim naporom in podobno.

- Skrb za zdravje se povezuje z osnovno materialno varnostjo. Revščina je namreč lahko vzrok, ki vodi do različnih obolenj, ta pa ovirajo kakovostno življenje posameznika.
- Svoboda in samostojnost v odločanju ter osebna odgovornost posameznika za sprejete odločitve.
- Zavestna skrb za ohranjanje in krepitev medčloveških odnosov z različnimi ljudmi in kar je še posebej pomembno; ne le s svojo, ampak tudi z mlajšima generacijama.
- Zavestna skrb za učenje in ustvarjalnost v skladu s sposobnostmi starega človeka, razmerami, v katerih živi in zdravjem.
- Zavestna skrb za to, da se človek zaveda vrednosti in smisla preteklosti, sedanjosti in prihodnosti življenja. Le ko vidi smisel v doživetem in v tem, kjer je sedaj, lahko sprejme svoje staranje in doživi smisel preostanka svojega življenja.

1.2. Demografske spremembe

Naša družba se intenzivno stara. To je velik dosežek hkrati pa tudi izziv sodobnih družb. Izraz staranje prebivalstva oziroma demografsko staranje poimenuje proces, v katerem prihaja do sprememb v starostni strukturi prebivalstva, tako da se povečuje delež starih ljudi (Šircelj, 2009). Staranje prebivalstva je del demografskega prehoda, ki ga merimo v desetletjih ali stoletjih, kar pomeni da gre za dolgoročnejši proces (Šircelj, 2009). Vzroki za omenjeni pojav so raznoliki, predvsem imata pomemben vpliv nanj zmanjševanje natalitete in podaljševanje življenjske dobe. Slednje se močno povezuje z napredkom medicine in obvladovanjem mnogih bolezni ter kakovostnejšim življenjem (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015) oziroma izboljšanimi socialnimi razmerami.

Po predvidevanjih naj bi do leta 2050 prvič v zgodovini človeštva število starih ljudi preseglo število mladih (Vertot, 2008). Po demografskih projekcijah bo proces staranja v Sloveniji še močnejši kot v povprečju Evropske Unije. Predvsem se povečuje delež starejših nad 65 let, ki se je v obdobju 1990-2015 povečal z 10,6 % na kar 17,9 %. Po predvidevanjih bodo stari ljudje leta 2060 predstavljali že skoraj tretjino vseh prebivalcev Slovenije (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2016).

Demografske spremembe ter z njimi povezano hitro staranje prebivalstva in posledično organizacija skrbi za stare ljudi tako predstavljajo velik ekonomski in socialni izziv sodobnih družb, med njimi tudi Slovenije (Filipovič Hrast idr., 2014).

Država je del sistema blaginje, katerega sestavljata še področji trga ter civilne družbe in skupnosti. Država je s svojo produkcijsko, predvsem pa regulacijsko vlogo pomembna pri zagotavljanju oskrbe v Sloveniji in tako dopolnjuje vlogo družine ter neprofitnega in zasebnega sektorja (Filipovič in Rakar, 2008) oziroma vpliva na potrebe po oskrbi, ki jo zagotavljajo drugi.

Staranje prebivalstva na različne načine vpliva na državo in družbo; povečujejo se izdatki za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo. Poleg tega spremembe, ki jih zahteva staranje prebivalstva, segajo tudi na področje institucionalnega varstva, socialnega varstva in zaposlovanja (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2016). Pri slednjem gre predvsem za spremembe na trgu delovne sile, saj se zmanjšuje delež delovno aktivnega prebivalstva in povečuje delež delovno neaktivnega prebivalstva (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Vpliv staranja prebivalstva pa sega tudi na odzive politik na drugih področjih, kot sta prilagoditev okolja in storitev starim ljudem (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2016). Kljub temu da naraščanje deleža starih ljudi postavlja socialni in zdravstveni sistem pred izziv povečanih potreb po storitvah dolgotrajne oskrbe in drugih starim ljudem prilagojenih storitvah, pa na tem mestu ne gre le za vprašanje premajhnih kapacitet in ponudbe različnih storitev, ampak v veliki meri tudi za vprašanje financiranja omenjenih storitev, saj stroški le-teh z večanjem deleža starih ljudi naraščajo (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020, 2013).

Ramovš (2013, str. 538 v Macuh, 2017, str. 35) o demografskem stanju v slovenskem prostoru dodaja, da gre za »niz demografskih problemov, nalog ali izzivov, med njimi tudi preneglo odhajanje srednje generacije v upokojitev, večanje potreb po oskrbi onemoglih ljudi, premajhno medsebojno poznavanje med mlado, srednjo in upokojensko generacijo, preobremenjenost družine pri oskrbi onemoglih družinskih članov ter prešibko doživljanje vrednosti in smisla v starosti v današnji kulturi«.

1.3. Institucionalno varstvo starih ljudi

Institucionalno varstvo starih ljudi je namenjeno odpravljanju osebnih stisk in težav oseb, ki so starejše od 65 let in drugih oseb, ki zaradi bolezni, starosti ali drugih razlogov ne morejo živeti doma. Iz tega sledi, da domovi za stare ljudi nadomeščajo ali dopolnjujejo osnovne funkcije doma in družine, saj nudijo bivanje, prehrano, zdravstveno oskrbo in varstvo (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019b).

Institucionalna oskrba starih ljudi ima v slovenskem prostoru dolgo tradicijo in je tako med ljudmi prepoznana kot pomembna oblika oskrbe. Uveljavila se je po koncu druge svetovne

vojne, v času, ko so težave starih ljudi s slabimi življenjskimi pogoji, neurejenimi stanovanjskimi pogoji ter neurejenimi pravicami iz socialnega in pokojninskega zavarovanja urejali tako, da so jih namestili v institucije (Filipovič Hrast, idr., 2014). Tako so bili kar nekaj desetletij v drugi polovici 20. stoletja domovi za stare ljudi skoraj edini izvajalci družbeno organizirane skrbi varstva starejših.

»Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 54/ 1992) je vnesel pluralizacijo programov in izvajalcev socialno varstvenih storitev, kar je imelo za posledico nastajanje novih oblik kot tudi storitev varstva oz. oskrbe starejših« (Imperl, 2012, str. 25). Predvsem so se razvijali različni programi pomoči na domu, oskrbovana stanovanja, kot tudi različne polinstitucionalne oblike pomoči starim ljudem (Imperl, 2012).

Kljub zapisanemu je institucionalna oskrba v Sloveniji še vedno ena od najbolj razvitih oblik oskrbe za stare ljudi (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Do leta 2009 je bilo v domove za stare ljudi na nacionalni ravni vključenih 5% starejših od 65 let, s čimer je bil dosežen tudi cilj socialno političnih usmeritev zadnjih deset let (Hlebec in Mali, 2013).

V slovenskem prostoru tako še vedno prevladujejo večje in posledično manj fleksibilne oblike oskrbe, le počasi pa se uveljavljajo novejšje oblike, kot na primer manjši domovi v obliki majhnih gospodinjskih skupin. Problem se tako kaže v pretirani institucionalizaciji in premajhnem obsegu skupnostnih oblik pomoči (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Potrebno bi bilo razviti manj tog sistem oblik oskrbe, ki odgovarja na potrebe starih ljudi kot zelo heterogene skupine prebivalcev (Mali, 2011). Vendar pa je dobra novica ta, da je trend razvoja oskrbe usmerjen k zagotavljanju individualizirane oskrbe v instituciji in razširjanju skupnostne dimenzije oskrbe, kar pomeni, da bi bili deležni oskrbe tudi tisti stari ljudje, ki še živijo v skupnosti (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Trenutno je razmerje med uporabniki institucionalnega varstva in uporabniki skupnostnih storitev 2:1, vendar nacionalni program (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020, 2013) predvideva, da bo razvoj različnih oblik oskrbe v skupnosti spremenil razmerje na 1:1 (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018).

V Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (2013) je kot pomemben cilj v okviru storitev nastanitve z oskrbo zapisano tudi prizadevanje za modernizacijo, predvsem v smislu izvajanja storitev v manjših enotah po sodobnih konceptih, kot je na primer obravnava v okviru gospodinjskih skupin oziroma bivalnih enot. Poleg tega pa je bilo poudarjeno tudi prizadevanje za razvoj oddelkov za posebne skupine starih ljudi, kot so na primer osebe z demenco. Še posebej pa je bilo podčrtano to, da bo treba del institucionalnih kapacitet prenesti v skupnostne oblike in ob tem tudi razviti nove oblike bivanja v lokalnem

okolju starega človeka.

V povezavi s prej zapisanim Imperl (2014) poudarja, da morajo domovi za zagotovitev dobre oskrbe stanovalcem preseči zgolj institucionalno obliko izvajanja storitev. Pri tem pa ne gre za onemogočanje možnosti izvajanja skupnostnih oblik oskrbe drugim nevladnim organizacijam temveč za dobro kombinacijo. Pravi tudi, da imajo domovi veliko zalogo znanja in izkušenj ter da je za njihovo dobrobit potreben ustvarjalni prepričani kot tudi širši pogled na realizacijo ustreznih rešitev in odgovorov konkretnih uporabnikov. Ob tem pa predlaga, da bi domovi razvijali oblike manjših bivalnih skupin v lokalni skupnosti, kjer bi starim ljudem interno zagotovili socialno oskrbo, zdravstvena nega pa bi prihajala »od zunaj«, torej od izvajalcev pomoči na domu, lahko pa tudi kar iz baze doma. Ob tem isti avtor izpostavlja pomen sestopa iz prakse delovanja velikih domov na eni lokaciji in zapiše, da je oskrbo »potrebno, kjerkoli je to možno, krajevno približati uporabnikom. Troina (b.d.) poudarja podobno, saj zapiše, da je selitev za starega človeka veliko manj težavna, prilagoditev nanjo pa veliko lažja, če gre za selitev znotraj njegove lokalne skupnosti, ki jo pozna in na katero je navajen.

Poleg zapisanega, danes nekateri domovi izvajajo storitve pomoči na domu, kar je potrebno vsebinsko in organizacijsko še okrepiti (Imperl, 2014). Da mnogi domovi pri nas zagotavljajo različne oblike oskrbe starih ljudi v skupnosti, kažejo tudi ugotovitve raziskave iz leta 2012 (Filipovič Hrast idr., 2014), iz katerih je razvidno, da 39 % domov izvaja socialno oskrbo na domu, 34 % začasno varstvo in 34 % dnevno varstvo. Iz tega sledi, da slovensko institucionalno varstvo zagotavlja tudi oskrbo v skupnosti, bi pa bilo dobro to v prihodnosti še razširiti in razvijati nove, inovativne oblike oskrbe, s katero bi starim ljudem omogočili čim bolj kakovostno življenje.

Iz zapisanega sledi, da je med skupnostno in institucionalno oskrbo težko potegniti jasno ločnico, saj obstoječe oblike pomoči za stare ljudi, ki jo nudijo domovi, segajo zunaj okvirov klasične oskrbe v instituciji in preko ponudbe različnih storitev za oskrbo starih ljudi na domu in drugih oblik skupnostnih storitev odpirajo vrata razvoju oskrbe v skupnosti (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Primer za to so domovi za stare ljudi po principu gospodinjskih skupin, preko katerih se moderno institucionalno varstvo poskuša čim bolj približati domačemu varstvu (Hlebec, Mali in Filipovič Hrast, 2014). Podobno o nejasni meji med institucionalno oskrbo in oskrbo v skupnosti piše tudi Timonen (2008), kar ponazarja z različnimi nastanitvenimi oblikami oskrbe, kot so upokojske skupnosti ali oskrbovana stanovanja. Star človek tako živi v stanovanju kot lastnem domu, hkrati pa gre za institucionalizirano obliko oskrbe starih ljudi, znotraj katere posameznik stopnjo storitev oskrbe prilagaja svojim potrebam. In prav obstoj vseh omenjenih vmesnih oblik je jasen dokaz, da institucionalne oskrbe in oskrbe v skupnosti

ne moremo popolnoma ločiti med seboj.

1.3.1. Domovi za stare ljudi v Sloveniji

Nekateri strokovnjaki so mnenja, da ima človek v življenju dva doma; dom svojega otroštva in dom, v katerem si je ustvaril družino. V starosti pa si mora marsikdaj poiskati tretji dom – dom za stare ljudi (Belič, 1997).

Dom za stare ljudi je ustanova za nastanitev, socialno oskrbo in zdravstveno nego starih ljudi, ki se za to odločijo zaradi starostne onemoglosti, bolezni ali kakšnega drugega razloga (Ramovš, 2010).

Domovi za stare ljudi opravljajo institucionalno varstvo starih ljudi, pri čemer zagotavljajo vse oblike pomoči, s katerimi jim nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine. Poleg tega nudijo tudi pomoč posamezniku in družini na domu ter opravljajo naloge, ki zajemajo pripravo okolja, družine in posameznikov na starost (Schlauer, 2005).

Domovi za stare ljudi so kljub širjenju socialnih in zdravstvenih storitev na domu neizogiben člen v mreži socialnega varstva. Ob tem je sicer res, da ustanove sicer ne morejo nadomestiti domačega okolja, lahko pa se mu optimalno približajo (Mali, 2006).

Poleg strokovnega izraza dom za stare ljudi se uporablja tudi pojem institucionalna oskrba starih ljudi in nekatera druga poimenovanja kot na primer dom upokojencev, dom starejših občanov, dom počitka in druga (Ramovš, 2010).

V Sloveniji večinoma delujejo državni domovi, nekaj pa je tudi zasebnih domov s koncesijo (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015), vendar se slednji po tipu namestitve in oskrbi ne razlikujejo od državnih (Hlebec in Mali, 2013). Ob koncu leta 2017 so imeli kapaciteto 20. 718 oseb (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019b). Evidentiranih oziroma aktivnih prošenj, pod čemer pojmujeemo vse popolne sprejete prošnje, za katere dom vodi postopek po veljavnem pravilniku, je bilo dne 8.7.2019 kar 29.138. Medtem ko je bilo aktualnih prošenj, torej tistih, za katere odgovorna oseba oziroma komisija pri izvajalcu ve, da posameznik želi takojšnjo namestitev v dom, 11.827 (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019a). Ob tem pa so bile v vseh domovih na območju celotne Slovenije zapolnjene vse kapacitete.

1.3.2. Domovi za stare ljudi po principu gospodinjskih skupin

Preko domov za stare ljudi po principu gospodinjskih skupin, imenovanih tudi domovi četrte generacije (Ramovš, 2012), se moderno institucionalno varstvo poskuša približati domačemu varstvu. Oskrba v njih je organizirana po načelu čim večje vsakdanje normalnosti v domačem

gospodinjstvu. V njih tudi ni oddelkov temveč gospodinjske skupine, katere sestavlja približno deset starih ljudi. Skrb jim nudijo stalne hišne gospodinje, po potrebi pa prihajajo tudi drugi strokovnjaki (Ramovš, 2012). Vsaka gospodinjska skupina ima veliko dnevno sobo s kuhinjo, ki je skoraj ves dan namenjena živemu dogajanju, največ pri pripravi obrokov, v katere so stari ljudje po svoji želji tudi aktivno vključeni. Gospodinje tako oblikujejo potek posameznega dneva skupaj s stanovalci, ki pri opraviilih sodelujejo po svojih sposobnostih in zmožnostih (Imperl, 2012). Vse to pomembno pripomore k ohranjanju svežine in moči tudi v visoki starosti. Okrog bivalne kuhinje so sobe, skoraj vse so enoposteljne. Ob tem je velika prednost doma po principu gospodinjskih skupin ta, da v njih ni selitev iz enega oddelka v drugega, tudi ko se posameznikove potrebe spreminjajo (Ramovš, 2012).

Ne glede na to, o kateri generaciji domov za stare ljudi ali drugih organiziranih oblikah pomoči govorimo, pa je zelo pomembno, da bi se različne oblike oskrbe nahajale sredi domačega kraja starega človeka, saj tako lažje ostane še naprej povezan in vpet v skupnost, ki mu je domača. Slednje posebej poudarja Schlauer (2005), ki piše, da je najbolje in najlažje, če star človek biva v domu za stare ljudi v svojem domačem kraju ali vsaj v njegovi bližini, saj pozna okolje, hkrati pa lahko tako tudi najbolj ohrani stike s svojci in prijatelji.

1.3.3. Razlogi za odhod v dom za stare ljudi

»Razpetost med željama, biti doma ali biti na varnem, je velika. Odhod v dom pomeni, da se nujno odpovemo eni plati. Ostati doma lahko pomeni imeti oboje, a v takih primerih je treba veliko truda in podpore drugih« (Flaker idr., 2008, str. 35). Stari ljudje se za odhod od doma odločijo iz različnih razlogov, pri čemer gre lahko za nenadne ali postopne situacije oziroma dogodke, ki privedejo do zmanjšanja avtonomije starega človeka v tolikšni meri, da ne zmore več skrbeti zase v svojem domu (Troina, b.d.). Najpogostejše razloge lahko razdelimo v tri skupine: zdravstveni, ki naj bi bili najpogostejši, socialni ali osebni in starostni razlogi (Hrovatin, Kožuh-Novak, Koželj-Levičnik in Žibera, 2001). Najpogostejše naj bi se pojavljali nezmožnost za samostojno življenje, pomanjkanje varnosti, osamljenost, težave z zdravjem (psihično zdravje, naglušnost, slabovidnost, gibalna oviranost) in preobremenjenost družinskih članov (Macuh, 2017).

Nekateri stari ljudje so zaradi slabega zdravstvenega stanja napoteni iz bolnišnice direktno v dom za stare ljudi, drugi odidejo tja zaradi družinskih razmer, spet drugi se za odhod odločijo popolnoma sami, saj sprevidijo, da življenja v svojem domu ne obvladajo več (Macuh, 2017).

Vendar pa kljub lastni odločitvi nekateri stari ljudje selitev v dom doživljajo kot simbolično smrt, saj je verjetnost vrnitve nazaj v domače okolje minimalna (Zagožen, 2001).

Glede svojcev starega človeka Flaker idr. (2008) pišejo, da je odhod v ustanovo navadno pobuda drugih, predvsem oseb iz vsakdanjega okolja starega človeka v povezavi s strokovnjaki. Svojci se odločijo za odhod starega človeka od doma, ko ne zmorejo več, ko so obremenitve, ki jih terja skrb za svojca, prevelike. Istočasno pa so v dilemi o ustreznosti namestitve v dom, čeprav bi to zanje predstavljalo veliko razbremenitev. Kot navajajo isti avtorji, si večina starih ljudi zares ne želi oditi v dom, niti ko ostarijo in se potreba po posebni pomoči povečuje.

V povezavi z zapisanim Milošević Arnold (2000) navaja, kako pomembno je, da imajo stari ljudje na voljo več različnih storitev, ki jih potrebujejo in toliko, kot jih potrebujejo. Paket storitev, ki jih na primer nudi dom za stare ljudi, je sicer pomemben in potreben v primeru, da človek ob različnih razpoložljivih oblikah pomoči na domu ne zmore več skrbeti zase in ni več zmožen samostojnega življenja. Vendar pa za tiste stare ljudi, ki vsaj delno še lahko skrbijo zase, to ni najboljša ponudba, saj je enostranska. Zagotavljanje skoraj vseh potreb namreč ljudi pasivizira, jim odvzema samostojnost in možnost odločanja tudi o najmanjših, vsakodnevnih stvareh, kot so na primer čas vstajanja in počitka, ure dnevnih obrokov in drugo. Prav iz tega izhajajoč je pomembno razmišljati in ustvarjati možnosti tudi za druge oblike oskrbe starih ljudi.

Če se vrnem k razlogom za odhod v dom za stare ljudi, avtorici Kornhauser in Mali (2013) poudarjata, da lahko življenje v domu za stare ljudi kot posledica nezmožnosti skrbeti zase za marsikoga predstavlja tudi izhod iz življenjske zagate in tako predstavlja veliko razbremenitev. Macuh (2017) pa poleg omenjenih ovir, ki naj bi vplivale na odhod starega človeka v dom, piše tudi o pozitivnih platih odločitve za odhod. Pri tem poudarja, da se stari ljudje za domsko oskrbo vse pogosteje odločajo zaradi druženja in vključevanja v vseživljenjsko učenje, ki zapolnjuje njihovo bivanje v domu.

1.3.4. Fenomen »čakalnih vrst« za sprejem v dom za stare ljudi

Zaradi hitrega staranja prebivalstva povpraševanje po institucionalni oskrbi narašča in presega razpoložljivost. V slovenskem prostoru že več kot desetletje prevladuje fenomen »čakalnih vrst« za sprejem v domove za stare ljudi (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Glavni dejavniki, ki so ustvarili dolge čakalne vrste, so odsotnost in neenakomerna porazdeljenost skupnostnih oblik pomoči, pomanjkljivosti v razvoju sodobnih tehnologij za čim daljše samostojno življenje v domačem okolju in dobra prepoznavnost domov za stare ljudi

med vsemi generacijami. Stari ljudje nikjer v Sloveniji nimajo možnosti do prostega mesta v domu, ko si to želijo, ali celo v instituciji, ki si jo izberejo, saj je povsod treba dolgo čakati na prosto mesto za sprejem (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Poleg že zapisanega tudi sodobni tempo in način življenja vse bolj omejujeta možnosti za družinsko oskrbo starih ljudi, kar je poleg staranja prebivalstva še dodaten razlog za vse večji pritisk po namestitvi starih ljudi v institucije. Oskrba v institucijah je tako pogosto izhod v sili, saj bi se v nasprotnem primeru marsikdo raje odločil za oskrbo doma, kot pa odšel v dom (Strategija varstva starejših do leta 2010– solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva, 2007).

Se pa je ob fenomenu »čakalnih vrst« pomembno zavedati, da prav ta hkrati vpliva tudi na to, da mnogi oddajo vlogo za sprejem že prej, kot dom zares potrebujejo. Flaker in drugi (2008) pišejo, da je to pogosta taktika starih ljudi, kljub temu da tja nameravajo oditi šele, ko se ne bodo mogli več gibati in bodo potrebovali oskrbo drugega človeka. Na Nizozemskem je bila izvedena raziskava, v kateri so ugotovili, da bi kar 35 % oseb, ki so na čakalni listi za sprejem v dom, le-tega zavrnilo, saj še ne čutijo potrebe po odhodu in lahko skrbijo zase (Van Bilsen, Hamers, Groot in Spreeuwenberg, 2006). Poleg vsega že zapisanega pa menim, da podatek o čakalnih vrstah tako ne more biti nikoli v celoti relevanten tudi zato, ker tisti, ki bi radi čim prej dobili prosto mesto, pošljejo prošnje v več domov hkrati.

1.4. Pomen domačega okolja za stare ljudi

»Storitve za zdravje in oskrbo v domačem okolju so storitve prihodnosti za starajočo Evropo in Slovenijo, kjer potrebe po zagotavljanju zdravja s staranjem prebivalstva strmo naraščajo« (Rudel, 2008, str. 19). Skupnost je za stare ljudi pomembnejša kot za druge starostne skupine, kar izhaja iz daljšega bivanja v njej in manjše mobilnosti. Prav zato se jih večina želi postarati v svojem okolju, svoji skupnosti kljub morebitnim fizičnim ali okoljskim tveganjem (Smith, 2009) in prav zato je pomembno, da obstaja oskrba v posameznih skupnostih (Filipovič Hrast idr., 2014).

Že v prejšnjih poglavjih sem zapisala, da si mnogi stari ljudje želijo čim dlje ostati v svojem domačem okolju in da to potrjujejo mnoge dosedanje raziskave. Ena od takih je anketa, ki jo je leta 2005 opravilo ameriško združenje za upokojence. Po pridobljenih podatkih je kar 89 % anketiranih starejših od 50 let povedalo, da želijo bivati na svojem domu tako dolgo, kot bo mogoče, in ohraniti svojo neodvisnost (Salomon 2010 v Kerbler, Sendi in Filipovič Hrast, 2017). S še podrobnejšim raziskovanjem združenja pa se je pokazalo, da odstotek ljudi, ki imajo želje čim dlje ostati doma, s starostjo narašča. Med anketiranimi starimi med 45 in 54 let je bilo

75 % takih, ki si želijo v svojem domu ostati tako dolgo, kot bo mogoče, med starejšimi od 75 let pa kar 95 % (Salomon 2010 v Kerbler, Sendi in Filipovič Hrast, 2017).

Izsledki v slovenskem prostoru izvedene raziskave o navezanosti starih ljudi na njihov dom (Kerbler, Sendi in Filipovič Hrast, 2017) so prav tako pokazali, da so na dom zelo navezani in z njim zadovoljni. Tudi Hojnik – Zupanc (1994) je že več kot dve desetletji nazaj ugotovila, da se negativen odnos do domske oskrbe s kronološko starostjo povečuje, saj se s starostjo povečuje tudi čustvena občutljivost. Smith (2009) navaja, da je večina starih ljudi živela na istem mestu skoraj celo življenje, kar je pomemben razlog za to, da si tam želijo tudi ostati; imajo namreč vzpostavljena trajna socialna omrežja, dobro poznajo prostor, poleg tega pa so razvili tudi svojo edinstveno življenjsko zgodovino. Doslej zapisano potrjuje tudi Imperl (2012), ki navaja, da je starih ljudi pogosto bolj kot smrti strah tega, da bodo postali odvisni od tuje pomoči, da bodo morali v starosti zapustiti svoj dom in da jih bodo svojci premestili v institucionalno oskrbo. Ramovš (2012) piše, da ima poleg svojcev, sosedov in prijateljev za kakovostno starost velik pomen tudi samo stanovanje ali hiša in neposredna okolica. Tudi on navaja, da čim starejši je človek, bolj je vezan na svoje domače okolje in v njem se najbolje znajde. Domače okolje ga navda z mirom, medtem ko v novem okolju večina starih ljudi občuti negotovost ali strah. In zato se star človek, ki ima svoj varen dom, lažje odpravi iz njega, na primer v začasno varstvo, ker ve, da se bo lahko vrnil, ko na primer svojci pridejo z dopusta. Iz tega izhaja, da je starim ljudem treba zagotoviti in omogočiti, da lahko ostanejo v svojem domačem okolju čim dlje časa. To ima zanje tudi mnoge pozitivne učinke, predvsem na dobro počutje in psihofizično kondicijo (Imperl, 2012). Pri tem pa je skrb za kakovostno staranje pomembno porazdeliti med lastno odgovornost starega človeka, med njegove svojce ter med občino oziroma državo, znotraj katere so organizirane javne strokovne ustanove in druge oblike pomoči (Ramovš, 2012).

1.4.1. Družina ter drugi člani socialnega omrežja starega človeka in oskrba zanj

Na podlagi zapisanega lahko nadaljujem, da so za izvajanje oskrbe starih ljudi v skupnosti poleg formalnih oskrbovalcev pomembni tudi neformalni oskrbovalci, kot so družinski člani, prijatelji ali sosedje (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Še posebej močna in pomembna je pri oskrbi starih ljudi vloga družine. Družina predstavlja ključni in preferenčni okvir oskrbe starih ljudi, se pa v nekaterih evropskih državah (npr. Finska, Danska, Švedska) kaže tudi preferenca za formalne oskrbovalce (Alber in Kohler, 2004 v Filipovič Hrast idr., 2014). Skrb za svojca ima lahko različne oblike; lahko gre le za občasni ali dnevni telefonski klic ali obisk na

njegovem domu, sega pa lahko vse do štiriindvajseturne nege na svojem domu (Brejc, 2004). O pomembni vlogi družinskih oskrbovalcev je v slovenskem prostoru izvedla raziskavo Hvalič Touzery (2007) in prišla do spoznanja, da so glavni oskrbovalci starih ljudi njihovi otroci (50 %), na drugem mestu so partnerji (19 %) in na tretjem snahe (19 %). To kaže, da niso vsi družinski člani enako obremenjeni z oskrbovanjem (Filipovič Hrast idr., 2014).

V starosti začne število stikov z drugimi ljudmi upadati, saj imajo s smrtjo zakonskega partnerja, prijateljev, znancev stari ljudje vse manj družbe, težko pa sklepajo nova poznanstva. Prav tako so med posamezniki velike razlike v potrebi po druženju z drugimi. Kljub temu ima interakcija z drugimi ljudmi, še posebej s tistimi iz ožjega družinskega kroga, pomemben vpliv na doživljanje življenjskega zadovoljstva starega človeka (Zagožen, 2001). Se pa vloga družinskih oskrbovalcev v sodobni družbi spreminja. Na to vplivajo različni dejavniki, med katerimi so spremenjene delovne obveznosti in ob tem daljšanje delovne dobe, spremenjena mobilnost, kar vključuje več selitev odraslih otrok od staršev in posledično večje razdalje med družinskimi člani in spremenjene družinske strukture, kot na primer pogostejše ločitve in večje število samskih ali parov, ki nimajo otrok. Vse to namreč vpliva na zmožnost družine za izvajanje oskrbe starega človeka oziroma na številčnost virov pomoči in izvajalcev oskrbe (Timonen, 2008). Ker pa imajo družinski oskrbovalci osrednjo vlogo pri izvajanju oskrbe starih ljudi, so pomembne različne storitve, ki so na voljo v skupnosti in jim lahko pomagajo pri izvajanju oskrbe. Poleg socialne oskrbe na domu, dnevnih centrov in drugih oblik pomoči je pri nas pomemben institut družinskega pomočnika, ki družinskemu oskrbovalcu omogoči finančno podporo za določen čas, ko ta izvaja oskrbo (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015).

1.5. Skupnostna oskrba starih ljudi

V svetu smo v zadnjih desetletjih priča zapiranju velikih ustanov, ob tem pa se je premestilo težišče varstva oseb, ki imajo potrebo po kontinuirani in organizirani pomoči, v skupnostne oblike pomoči. Ta tendenca se kaže tudi v mnogih mednarodnih programskih dokumentih in je konkretizirana v nacionalnih politikah. Cilj Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (2013) je bil ta, da bi se 3,5 % ciljne populacije, natančneje oseb starih nad 65 let, dnevno vključilo v obravnavo v okviru različnih oblik pomoči na domu vključno z varovanimi stanovanji. Vendar je bil zastavljeni cilj ob koncu leta 2016 realiziran le v slabi polovici, natančneje je bila socialna oskrba na domu zagotovljena le za 1,7 % starejših od 65 let (Lebar, Ramović, Vidrih in Nagode, 2017).

Do potrebe po omenjenih spremembah je vodilo več razlogov, pri čemer razlogi etične

narave opozarjajo na kršenje človekovih pravic v velikih ustanovah, saj naj bi življenje v ustanovi privedlo do stigmatizacije, vplivalo pa naj bi tudi na povečanje apatije, slabljenje stikov z okoljem, zmanjševanje strokovne učinkovitosti zaradi geografske izločenosti institucij in vplivalo na nezadovoljstvo uporabnikov. Ekonomski razlogi pa se kažejo predvsem v tem, da so zavodi dražji in manj učinkoviti (Mali, 2008).

Poleg vsega je ključen razlog, ki vpliva na večjo potrebo po razvoju različnih oblik pomoči in storitev za stare ljudi, tudi daljšanje življenjske dobe. Iecovich (2013 v Filipovič Hrast idr., 2014) ob tem piše, da gre trend oskrbe starih ljudi v smeri, da bi starim ljudem omogočili čim daljše bivanje v njihovem domu in skupnosti, saj po raziskavah pri večini starih ljudi prevladuje želja, da bi se lahko postarali doma. Iz tega izhaja, da se v zadnjem času vse večji poudarek daje oskrbi v skupnosti, ki jo različni avtorji opredeljujejo kot formalno pomoč starim ljudem, natančneje različnih organizacij, ki so locirane v posamezni skupnosti (Karner, 1998, Muramatsu in Campbell 2002 v Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Običajno zajema storitve pomoči na domu kot tudi pestro ponudbo storitev, namenjenih starim ljudem, ki živijo v skupnosti (Filipovič Hrast idr., 2014). Na izkoriščenje storitev v skupnosti pa vplivajo različni dejavniki, med katerimi so na primer način organiziranosti storitve v skupnosti, njena cenovna in organizacijska dostopnost, potrebe posameznika in družine, njihove vrednote in podobno (Hlebec, 2011 v Filipovič Hrast idr., 2014).

1.5.1. Izveninstitucionalne oblike bivanja in oskrbe starih ljudi

Za slovenski prostor sta v okviru oskrbe v skupnosti ključni pomoč na domu oziroma znotraj le-te socialna oskrba na domu, poleg nje pa zdravstvena nega v skupnosti oziroma patronažna služba, ki zagotavlja zdravstveno nego na domu. Poleg teh so pomembne tudi druge storitve, ki se v slovenskem prostoru počasi razvijajo, a zaenkrat predstavljajo manjši del storitev (Filipovič Hrast in Hlebec, 2015). Te so oskrbovana stanovanja, dnevni centri, institut družinskega pomočnika, začasna oskrba, socialni servis, centri za pomoč na daljavo, bielefeldski model (Macuh, 2017) pa tudi bivanje v družini, ki ni izvorna družina starega človeka (Ramovš, 2012). Omenjene storitve predstavljam v nadaljevanju.

Pomoč na domu

Pomoč družini na domu je v skladu z Zakonom o socialnem varstvu opredeljena kot ena izmed socialnovarstvenih storitev, ki vsebuje socialno oskrbo na domu in mobilno pomoč (Pomoč na domu, socialna oskrba na domu, 2019).

Pomoč na domu kot socialna oskrba je pomoč starim ljudem, ki se izvaja na njihovem domu nekaj ur dnevno ali nekajkrat tedensko. Namenjena je uporabnikom, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v svojem primarnem okolju, a zaradi starosti ali hude invalidnosti ne zmorejo samostojno poskrbeti zase. Njihovi svojci pa tovrstne oskrbe in nege staremu človeku ne zmorejo sami opraviti. V okviru socialne oskrbe na domu gre za pomoč pri tistih vsakdanjih opravilih, ki jih človek ne zmore več sam. Vse to pa z namenom, da uporabniki še vsaj nekaj časa lahko ostanejo relativno samostojni v domačem okolju in lahko odložijo odhod v institucijo ali drugo organizirano obliko pomoči (Pomoč družini, 2019).

Vsak upravičenec ima pravico do največ štirih ur oskrbe na dan oziroma do 20 ur na teden (Filipovič Hrast idr., 2014), vendar žal omejena zakonska opredelitev števila ur pogosto ne zmore pokriti vseh potreb starih ljudi.

Oskrbovana stanovanja

Pri oskrbovanih stanovanjih gre za storitev, ki je praviloma namenjena starim ljudem, ki ne morejo več v celoti skrbeti zase. Še vedno zmorejo živeti dokaj samostojno življenje, ob tem pa potrebujejo delno pomoč strokovnjakov pri različnih vsakodnevnih opravilih. Institucionalno varstvo v oskrbovanih stanovanjih obsega osnovno in socialno oskrbo, poleg pa sodi tudi zdravstveno varstvo in zdravstvena nega starih ljudi, po predpisih o zdravstvenem varstvu. Storitev se izvaja v funkcionalno povezanih in potrebam starih ljudi prilagojenih stanovanjih (Oskrbovana stanovanja, 2019).

Osnovna oskrba v oskrbovanem stanovanju vključuje:

- »pomoč pri bivanju, kamor sodi: osnovno čiščenje vseh ali posameznih prostorov stanovanja z odnašanjem smeti in postiljanje
- organizirano prehrano, kamor sodi: prinašanje pripravljenih obrokov ali priprava hrane v stanovanju in pomivanje uporabljene posode
- pomoč pri pranju, sušenju in likanju perila« (Oskrbovana stanovanja, 2019).

Pod socialno oskrbo v oskrbovanem stanovanju pa sodi:

- »pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih opravil, na primer pomoč pri oblačenju, slačenju itd.
- varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov, kamor sodi: vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, s prostovoljci in s sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca« (Oskrbovana stanovanja, 2019)

V oskrbovanih stanovanjih se obseg in vrsta storitve prilagodi posamezniku na podlagi njegovih potreb in želja. Načeloma imajo upravičenci možnost, da izbirajo posamezne storitve ali pakete storitev, kar je odvisno od obsega pomoči, ki jo glede na svoje zdravstveno stanje potrebujejo (Oskrbovana stanovanja, 2019).

Dostava hrane na dom

Dostava hrane na dom je pomembna storitev, ko človek ne zmore ali ne želi redno kuhati sam. Preko omenjene storitve mu celotno prehrano, največkrat pa posamezni obrok, prinesejo na dom (Ramovš, 2012).

Dnevni centri za stare ljudi

Dnevni centri za stare ljudi so se v razvitem delu Evrope zelo uveljavili. Svojci zjutraj, ko odidejo na delo, v šolo ali kam drugam, pripeljejo starega človeka v dnevni center, popoldne pa pridejo ponj in ga odpeljejo domov. V dnevnem centru je poskrbljeno za vse; za hrano, počitek, druženje in različne dejavnosti (Ramovš, 2012). Nekateri dnevni centri delujejo znotraj doma za stare ljudi, drugi od njega ločeno. »Center dnevnih aktivnosti za starejše je namenjen krepitvi in ohranjanju samostojnosti ter krepitvi telesnega in duševnega zdravja starejših. Starejšim omogoča, da s pomočjo dnevnega varstva čim dlje ostanejo v domačem okolju, jim nudi podporo pri samostojnem odločanju o lastnem načinu življenja, pospešuje socialne stike, ohranja njihovo integracijo v družbeno dogajanje ter preprečuje osamljenost ter izključenost« (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, b.d.).

Socialni servis

Socialni servis je storitev, ki obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih. Uporabnik je lahko vsakdo, še posebej veliko vrednost pa ima za stare ljudi, ki navadno potrebujejo največ pomoči. Storitev obsega pomoč pri pomembnih vsakdanjih opravilih, kot so prinašanje pripravljenih obrokov hrane, nakup hrane ali drugih potrebščin, priprava kurjave, nabava ozimnice, urejanje oblačil, skrb za stanovanje, izvajanje ali organizacija storitev za osebno higieno, skrb za hišne ljubljence, nadzor pri jemanju zdravil, spremljanje stanja uporabnika ponoči in drugo (Pomoč družini, 2019).

Institut družinskega pomočnika

Institut družinskega pomočnika je bil uveden leta 2004 in ima pomembno vlogo pri ohranjanju kakovostne starosti invalidnih oseb. Namenjen pa je predvsem tistim, katerim se

zdi, da jim institucionalna oskrba ne nudi dovolj intimnosti, individualnosti, solidarnosti, domačnosti in topline. Gre torej za pravico upravičenca do institucionalnega varstva, da se lahko v primerih in pod pogoji, ki so določeni z Zakonom o socialnem varstvu, namesto celodnevnega institucionalnega varstva odloči za družinskega pomočnika, ki ji nudi pomoč v domačem okolju (Družinski pomočnik, 2019).

Centri za pomoč na daljavo

Centri za pomoč na daljavo predstavljajo sodobno obliko pomoči starim ljudem v njihovem domačem okolju. Pomoč na daljavo je socialno varstvena storitev, ki nudi takojšen stik s posebnim klicnim centrom, bližnjo osebo ali zdravnikom 24 ur na dan in vsak dan v tednu.

Rudel (2008, str. 21) navaja, da je oskrba na domu na daljavo telemedicinska storitev na domu, ki »obsega spremljanje počutja, varnosti stanja bivalnega prostora, ali spremljanje parametrov zdravja na daljavo ter svetovanje (konzultacije). Generična storitev oskrbe in spremljanja zdravja na daljavo je zasnovana na sodobni informacijsko telekomunikacijski rešitvi in ustreznih strokovnih vsebinah«. Ramovš (2012) piše, da je v tem okviru najbolj znan rdeči gumb. To je telefon z alarmnim gumbom, ki ga star človek nosi s seboj, da v potrebi pokliče pomoč, saj je telefon povezan s centralo, v kateri je prisotno stalno dežurstvo za organizacijo pomoči.

Začasna oskrba

Začasna oskrba za stare ljudi je kratkoročna oblika oskrbe, namenjena osebam, ki potrebujejo pomoč drugih (Hvalič Touzery, 2007). Star človek tako kratkoročno biva v instituciji, lahko pa se mu tovrstna pomoč zagotovi tudi v njegovem domačem okolju (Macuh, 2017). Namen začasne oskrbe pa je, da bi bil družinskemu članu, ki večino časa skrbi za starega človeka, omogočen počitek (Hvalič Touzery, 2007), ki ga brez dvoma potrebuje, saj gre za psihično lahko pa tudi fizično naporno delo, kar pogosto lahko privede do izgorelosti oskrbovalcev. Poleg potrebnega dopusta pa je tovrstna oskrba potrebna tudi v primeru, da družinski oskrbovalec zboli ali pride do česa drugega, kar za krajši čas onemogoči oskrbovanje.

Bielefeldski model

Bielefeldski model ali model za prihodnost, kot ga poimenuje Imperl (2012), je inovacija izveninstitucionalne oskrbe starih ljudi, kljub temu da osnovo predstavlja integrirano bivanje starih ljudi v servisiranih stanovanjih. »Bielefeld je prvi primer, ki nakazuje obstoj regije brez domov za starejše in njeno shajanje le z izven institucionalnimi oblikami bivanja, kjer živijo

starejši veliko bolj kakovostno« (Imperl, 2012, str. 112-113). Model je bil razvit v Bielefeldu v Nemčiji, kjer vzajemno delujeta Bielefeldska stanovanjska družba, ki jo sofinancirata zvezna dežela in mesto Bielefeld ter več socialnih služb pomoči na domu. Temeljni poudarek je na kakovosti bivanja starih ljudi, iz česar sledi, da mora biti vsako stanovanje dvoprostorno, kar pomeni, da mora biti spalnica ločena od dnevnega prostora z manjšo kuhinjo (Imperl, 2012). Ko se isti avtor sprašuje o primernosti omenjenega modela v slovenskem prostoru, pove, da je vsekakor primeren v večjih mestih, kot sta Ljubljana in Maribor, pa tudi v večjih strnjenih naseljih. Ob tem pa poudari, da je »predpogoj, da se vizija tovrstnega razvoja skrbi najprej doreče v krogu občinske politike, odgovorne za dobro svojih občanov /.../« (Imperl, 2012, str. 113).

Oskrbniške družine

Oskrbniške družine za stare ljudi predstavljajo možnost, da star človek, ki ne more več živeti doma, živi v tuji družini, ki se bolj ali manj poklicno ukvarja z oskrbo starih ljudi. Oskrbniška družina sprejme, enega, dva ali majhno skupino starih ljudi k sebi, v svoj dom. V primerjavi z domovi za stare ljudi ta oblika oskrbe predstavlja velik korak naprej v smeri oskrbe v skupnosti, natančneje k deinstitutionaliziranemu socialnemu varstvu (Ramovš, 2003). »Organiziranje mreže oskrbnih družin, njihovo usposabljanje ter strokovna pomoč in nadzor bi bili lahko zelo mikavna oblika oskrbe starih ljudi v okrilju krajevnega medgeneracijskega središča« (Ramovš, 2012, str. 57).

Opis različnih oblik oskrbe za stare ljudi lahko zaključim z mislijo o tem, kako pomembno je, da je v skupnosti na voljo dovolj različnih storitev in oskrbovalcev, saj je le na ta način staremu človeku omogočena široka izbira in samostojnost pri odločanju (Filipovič Hrast idr., 2014).

1.6. Vloga socialnega delavca na področju socialnega dela s starimi ljudmi

Kot posledica demografskih družbenih sprememb je socialno delo s starimi ljudmi, ki predstavlja specifično področje socialnega dela, dandanes aktualno (Mali, 2013). Ob tem pa »vsebinska in predmet področja socialnega dela s starimi ljudmi zahtevata specializirano znanje za ravnanje, naloge in spretnosti, ki socialnim delavkam in delavcem določajo specializirano vlogo tudi znotraj samega socialnega dela« (Mali, 2013, str. 58). Socialni delavci tako

potrebujejo pri delu s starimi ljudmi veliko znanja o fenomenu staranja, socialni politiki do starih ljudi, kot tudi o uporabi različnih praktičnih pristopov in metod dela z ljudmi. Poleg tega dober socialni delavec potrebuje različne strokovne spretnosti, kot so sposobnost komuniciranja, presojanja, sodelovanja v multidisciplinarnih timih. V delo socialnega delavca sodi tudi ocena situacije, v kateri se je znašel star človek, pri čemer pa potrebuje veliko specifičnega znanja, ki se razlikuje od drugih področij socialnega dela. Ocenjuje psihične, čustvene, kognitivne in socialne zmožnosti starega človeka, preverja, kakšne so možnosti samooskrbe, raziskuje vire moči tako v starem človeku kot tudi v njegovem okolju in ni usmerjen le na njegovo šibkost (Mali, 2008, 2013). In prav slednje je »specifično za socialnodelovno ravnanje, prepoznavno za stroko socialnega dela, in ključen dejavnik, ki razumevanje starih ljudi in ravnanje z njimi razlikuje od razumevanja in ravnanja drugih strok« (Mali, 2013, str. 62).

Poleg že zapisanega socialni delavec pomaga starim človeku in njegovi družini pri pridobitvi pomoči različnih služb, ki delujejo v njihovem okolju. Na podlagi znanja o potrebah starih ljudi lahko prispevajo k razvijanju različnih služb in storitev kot tudi k njihovem medsebojnem povezovanju (Mali, 2008). Izredno pomembno tudi je, da socialni delavec pomaga družini pri reorganiziranju življenja na način, sprejemljiv za vse člane družine.

»Vsaka družina se sooči s starostjo in staranjem in vsaka družina to opravi na svoj način. Vendar v večini družin to ni »delovna tema«, kot bi rekli v socialnem delu. Potrebujemo novo razumevanje, dogovarjanje in skupno ustvarjanje zelenih sprememb, /.../, da bi zmogli več razvidnosti in nove, drugačne odgovornosti« (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 75).

Ko se družina na socialnega delavca ali delavko obrne po pomoč, ker sama ne zmore več skrbeti za starega človeka, potrebuje pomoč, a pomembno je poudariti, da ne gre za enosmerno pomoč, ki jo socialni delavec ali delavka ponudi družini, temveč gre za pomoč, v kateri je aktivno udeležena. To pomeni, da morata biti v ospredju dialog in sodelovanje med družinskimi člani z namenom, da bolje razumemo sebe in starega človeka, ki živi v družini. Pri tem je naloga stroke, da z družino najprej vzpostavi delovni odnos in osebni stik, ki je temelj za začetek dela, saj omogoči varno raziskovanje kompleksnih psihosocialnih problemov in soustvarjanje rešitev. Ključno je, da najprej vzpostavimo dogovor o sodelovanju in sogovornikom zagotovimo odprt prostor za pogovor ter se šele za tem usmerimo k oblikovanju rešitev. Ob tem je pomembno z družino soustvariti izvirni delovni projekt pomoči. Ključno namreč je, da staranje postane skupen družinski projekt; projekt, ki je edinstven za vsako družino posebej. Ko si odgovorimo na naslednja pomembna vprašanja; kakšno pomoč družina potrebuje, kako jo

umestiti in kakšen naj bo ob tem delež družine v novih nalogah in oblikah povezanosti, tudi vidimo, naj kaj se je potrebno osredotočiti in na čem je potrebno delati; lahko gre za načrtovanje življenja starega človeka v družini; lahko za raziskovanje pogojev za pomoč na domu ali pa za pomoč oziroma pripravo pri selitvi v dom za stare ljudi (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Pri načelih socialnega dela s starimi ljudmi je v ospredju holistično razumevanje starega človeka in njegovih potreb, pri tem pa je velik poudarek na uveljavljanju uporabnika kot partnerja v procesu pomoči z namenom, da bi bila v ospredju njegova pravica do izbire različnih vrst pomoči (Mali, 2008). V nadaljevanju predstavljam sedem pomembnih načel po Milošević Arnold (2003, str. 12-13), razširjenih s koncepti Mali (2008, str. 70-76) in nekaterih drugih avtorjev:

- Partnerstvo

V partnerskem odnosu je pomembno skupno grajenje medsebojnega zaupanja med socialnim delavcem in uporabnikom in sodelovalen odnos, s pomočjo katerega se udejanja načelo participacije. Na ta način uporabnik pridobiva na moči, ima možnost izbire, povečuje pa se tudi njegov nadzor nad lastnim življenjem (Mali, 2008).

- Perspektiva moči

Perspektiva moči je eden temeljnih konceptov socialnega dela, ki socialne delavce usmeri k iskanju virov in moči uporabnika ter novih možnosti in priložnosti v njegovem življenju. Temeljiti na konceptu perspektive moči pomeni videti uporabnike na drugačen način, usmeriti se od problema k iskanju novih možnosti. Ravnanje iz perspektive moči je pomemben kažipot za socialno delo, ključen tudi pri socialnem delu s starimi ljudmi (Mali, 2008).

- Zagovorništvo

Namen zagovorništva je povečati moč posameznika ali skupine in njihovo samozaupanje s pravnimi sredstvi in raznimi javnimi nastopi. Rezultati naj bi se kazali v izboljšanju njihovih življenjskih okoliščin in zmanjšanja morebitne prikrajšanosti (Šiplič Horvat, 2016). Pri socialnem delu s starimi ljudmi je znotraj tega predvsem pri obravnavi oseb z demenco zagovorništvo temeljni delovni koncept (Mali, 2008).

- Antidiskriminacijska usmeritev

Ta praksa socialnega dela se usmerja prosti predsodkom, negativnemu odnosu in neprimerni obravnavi ljudi glede na njihove značilnosti, kot so rasa, religija, spol, starost ali etnična pripadnost. Pomen antidiskriminacijske usmerjenosti je poudarjen v kodeksu socialnih

delavk in delavcev Slovenije, a v njem ni neposredne navedbe diskriminacije ljudi zaradi starosti (Mali, 2008).

- Skupine za samopomoč

Skupine za samopomoč so osebna medčloveška povezava dveh do tridesetih ljudi, ki temelji na samoiniciativi v skupni potrebi, težavi ali stiski (Ramovš, 2003). Pri nas so na področju socialnega varstva najbolj razširjene skupine starih ljudi za samopomoč, katerih namen je reševati osebno osamljenost starih ljudi; tako tistih, ki živijo v domovih za stare, kot tistih, ki izkušajo osamljenost v domačem okolju (Ramovš in drugi, 1992 v Mali, 2008).

- Socialne mreže

Socialna mreža predstavlja različne povezave posameznika z ljudmi v njegovem življenjskem okolju (Šiplič Horvat, 2016). »Socialno delo se opira na obstoječe formalne in neformalne socialne mreže in jih vključuje v pomoč ljudem v različnih stiskah« (Šiplič Horvat, 2016, str. 25). Socialna mreža ljudi je za starega človeka pomembna in potrebna, saj lahko iz nje črpa socialno oporo. Najpomembnejši v socialni mreži so navadno ožji svojci (Mali, 2008).

- Skupnostna skrb

»Skupnostna skrb je kolektivno zasnovana in ima za cilj povečanje kvalitete življenja v skupnosti, vzpostavljanje raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, ki so na voljo različnim potencialnim uporabnikom v njihovem življenjskem okolju. Pri tem je pomembno, da se načrtovalci skupnostne oskrbe opirajo na potrebe uporabnikov« (Mali, 2008, str. 76). Uveljavljanje skupnostne skrbi je povezano z ustanavljanjem ustreznih služb pomoči v skupnosti kot tudi stanovanjskih skupin, v kateri posameznik lažje ohrani identiteto in samostojnost (Mali, 2008).

1.7. Geografske in demografske značilnosti občine Tolmin

Občina Tolmin je poleg Kobarida in Bovca ena izmed treh občin v Zgornjem Posočju in spada v okvir Goriške statistične regije. Na tem območju je mnogo majhnih, razdrobljenih, ponekod tudi težje dostopnih in od mesta Tolmin, ki predstavlja središče občine, precej oddaljenih vasi. Posledično pa je tudi dostopnost deleža starih ljudi do potrebne pomoči, še posebej tistih, ki bivajo sami, pogosto otežena.

Kot je bilo že posebej omenjeno, se delež starejših od 65 let v Sloveniji izrazito povečuje, pri čemer tudi občina Tolmin ni izjema. Podatki kažejo, da je bilo v letu 2017 v občini od 11.218 prebivalcev kar 2.631 starejših od 65 let, kar predstavlja skoraj četrtino vseh prebivalcev (Kos,

2018). Iz tega sledi, da število starih ljudi v občini v zadnjih letih narašča hitreje kot doslej in da se bo, če izhajamo iz demografskih projekcij za celotno Slovenijo, v prihodnosti še povečalo.

1.7.1. Pregled stanja in obstoječih oblik oskrbe starih ljudi na območju občine Tolmin

Institucionalna oskrba na Tolminskem se je začela leta 1950, ko je bil ustanovljen Dom upokojencev Podbrdo. Zaradi večletnih pritiskov za sprejem vanj so leta 1968 poleg priključili tudi nekdanje zdravilišče Petrovo Brdo. Posledice potresa leta 1976 pa so narekovale nove potrebe po institucionalnem varstvu, kar je privedlo do tega, da je bil v Tolminu zgrajen nov dom. Dom upokojencev Podbrdo torej sestavljajo tri enote: enota Podbrdo, enota Tolmin in enota Petrovo Brdo (Dom Podbrdo: Predstavitev, 2016). Slednja je posebna enota Doma upokojencev Podbrdo, ki je od leta 1993 namenjena varstvu odraslih oseb s posebnimi potrebami (Enota Petrovo Brdo: Predstavitev, 2016).

Kapaciteta vseh skupaj pa znaša 369 mest, pri čemer je v enoti Tolmin na voljo 136 postelj, v enoti Podbrdo 138 postelj in v enoti Petrovo Brdo 95 postelj. Po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije je bilo na dan 8.7.2019 za vse tri domove skupaj evidentiranih oziroma aktualnih 750 vlog, pri čemer je treba upoštevati, da so nekateri vlogo oddali v več domov hkrati, aktualnih pa je bilo 673 vlog (Skupnost socialnih zavodov Slovenije, 2019a).

Po podatkih centra za socialno delo Severna Primorska, natančneje enote v Tolminu, v občini Tolmin delujejo različne storitve in aktivnosti namenjene starim ljudem. To po pogovoru z zaposlenimi na centru za socialno delo (Pogovor, 24.7.2019) navajam v nadaljevanju in dodajam še nekaj informacij pridobljenih iz drugih virov.

Najpomembnejša oblika skupnostne oskrbe v občini Tolmin je pomoč na domu, za katero je že od leta 1992 odgovoren Center za socialno delo Tolmin. V letu 2018 se je socialna oskrba na domu izvajala pri skupno 80 uporabnikih. Skozi leto je storitev prejemale v povprečju 55 uporabnikov. Trenutno je v storitev socialne oskrbe na domu vključenih 58 uporabnikov.

V okviru CSD Tolmin pa od leta 2013 deluje preventivni program za stare ljudi Aktivna starost – sožitje generacij, v okviru katerega dvakrat mesečno, razen poleti, potekajo skupine z različno vsebino. Temeljne aktivnosti programa so informiranje, zdravstvena preventiva, ozaveščanje o zdravem načinu življenja, druženje in ustvarjalne delavnice.

Poleg teh storitev sta pomembni tudi dostava kosil na dom in patronažna služba, katerih se poslužuje velik delež starih ljudi, saj vsem, ki vsaj delno še lahko skrbijo zase, olajšujeta

življenje doma.

Poleg zapisanega od 1.6.2019 v okviru doma upokojencev Tolmin deluje dnevni center, kamor za nekaj ur na dan lahko pridejo stari ljudje v varstvo. Po podatkih doma upokojencev trenutno ni povpraševanja in tako nimajo nobenega uporabnika, na kar pa v veliki meri vpliva tudi to, da je storitev še nova in med ljudmi neprepoznana. V prihodnjih dneh nameravajo z obstoječo storitvijo javnost seznaniti, tako da bodo po vseh gospodinjstvih v občini Tolmin razposlali letake z informacijami o storitvi (Pogovor, 25.7.2019).

V bližini doma upokojencev Tolmin so tudi varovana stanovanja. To občino uvršča med 10 % občin, ki imajo takšno obliko namestitve za stare ljudi (Občina Tolmin, b.d.).

V mesecu oktobru 2018 je Občina Tolmin Območnemu združenju Rdečega Križa predala v last tudi osebno vozilo za namene občasnih prevozov starejših občanov, ki drugih oblik prevoza nimajo (Občina Tolmin, 2018).

Pomembno pa je tudi društvo upokojencev Tolmin, znotraj tega pa Program Starejši za starejše, v okviru katerega prostovoljci, ki so stari ljudje, obiskujejo druge stare ljudi, ki so bolni in onemogli, z njimi poklepetajo, jih povprašajo, kako živijo in jim ponudijo različne informacije v primeru potrebe po različnih oblikah pomoči.

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Temo za raziskovanje sem dobila na podlagi pogovora s socialno delavko v domu za stare ljudi, kjer sem opravljala prakso. Dnevno namreč v dom prihaja veliko število novih prošenj, v omari se nabirajo »kupi«, prostih mest za sprejem pa ni. Kljub velikemu povpraševanju za sprejem v domove sem ob pogovorih s starimi ljudmi, ki še bivajo doma, izvedela, da mnogi v dom ne želijo in dom dojemajo kot »zadnjo postajo« v življenju. Ob tem se mi je začelo zastavljati vprašanje, ali je odhod v dom odraz želje ali prisila oziroma nuja trenutne situacije, v kateri se je star človek znašel. Sprašujem pa se tudi, ali je v sodobni družbi na voljo dovolj različnih programov in njihovih izvajalcev, ki odgovarjajo na raznovrstne potrebe starih ljudi in v kolikšni meri je zanje zagotovljena podpora, da ohranijo življenje, kot si ga želijo.

Ob branju literature sem zasledila različna, tako diplomska kot magistrska dela na temo starih ljudi in različnih oblik oskrbe na področju dela s starimi ljudmi. Veliko raziskav je bilo opravljenih na temo domov za stare ljudi in zadovoljstvom s tamkajšnjo oskrbo kot tudi na temo socialne oskrbe na domu. Nisem pa zasledila raziskav o vmesnem obdobju, torej obdobju, ko ljudje še čakajo na sprejem v dom. Na eni strani zaradi neraziskanosti na drugi pa zaradi njene aktualnosti, ki se kaže v vse večjem strukturnem deležu starih nad 65 let, v dolgih čakalnih vrstah za sprejem v domove za stare ljudi in v vse večji potrebi po različnih oblikah oskrbe starih ljudi, se mi je zdela izbrana tema zanimiva in vredna raziskovanja.

Namen raziskave je, izhajajoč iz raziskovanja življenjskega sveta starih ljudi v občini Tolmin, ki so na čakalni vrsti za sprejem v dom, raziskati potrebe po uvajanju novih oblik pomoči pri oskrbi starih ljudi, ki bodo skladne z njihovimi potrebami in željami. Da bom do želenih odgovorov lahko prišla, želim najprej ugotoviti, kakšni so razlogi, zaradi katerih so se odločili za oddajo vloge za odhod v dom ter kakšne so v okviru poteka običajnega dne njihove potrebe. Ključno vprašanje ob tem tudi je, kako si v vmesnem obdobju čakanja na sprejem zagotavljajo potrebne storitve in pomoč. Poleg tega me zanima tudi, kakšen je njihov odnos do odhoda v dom, kako so seznanjeni z drugimi obstoječimi oblikami pomoči na področju oskrbe starih ljudi in kaj bi potrebovali, da bi lahko odhod iz domačega okolja še za nekaj časa odložili.

Cilj raziskave je na podlagi raziskovalnih vprašanj pridobiti odgovor na ključno vprašanje, kako si stari ljudje v vmesnem obdobju zagotavljajo potrebno pomoč in ali oddaja vloge za odhod v dom temelji na lastni želji starih ljudi ali je ta bolj odsev nuje trenutne situacije. Iz vsega omenjenega pa pridobiti odgovor na vprašanje, kam bi bilo v prihodnje smiselno usmeriti razvoj oskrbe na področju starih ljudi v občini Tolmin; v širitev kapacitet domov za stare ljudi, razvoj različnih inovacij znotraj le-teh ali v smer oskrbe v skupnosti. Menim, da ugotovitve

lahko pomembno prispevajo k nadaljnjem načrtovanju oskrbe starih ljudi na omenjenem območju, kot tudi širše.

Raziskovalna vprašanja:

R1: Kakšni so vzroki, ki so stare ljudi privedli do oddaje vloge za sprejem v dom?

R2: Kakšen je običajen potek dneva starih ljudi, ki čakajo na sprejem v dom?

R3: Kakšne so potrebe starih ljudi, ki čakajo na sprejem v dom?

R4: Kakšnih oblik pomoči se stari ljudje, ki čakajo na sprejem v dom, poslužujejo pri zadovoljevanju svojih potreb?

R5: Kakšna je seznanjenost starih ljudi z obstoječimi oblikami pomoči na področju oskrbe starih ljudi?

R6: Kakšen je odnos starih ljudi, ki čakajo na sprejem v dom, do odhoda v dom?

R7: Kaj bi potrebovali stari ljudje, ki čakajo na sprejem v dom, da bi lahko dlje časa ostali doma?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, predstavljajo besedni opisi oziroma pripovedi. Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, in sicer s pomočjo polstrukturiranih intervjujev. Poleg tega je zbrano gradivo obdelano in analizirano na beseden način, brez uporabe merskih postopkov, ki privedejo do števil (Mesec, 2007). V domačem okolju sem raziskovala življenje starih ljudi, ki so na čakalni listi za sprejem v dom za stare ljudi in preko pogovorov z njimi spoznavala njihov pogled na trenutno situacijo, v kateri se nahajajo.

Glavna tema, ki me je pri raziskavi zanimala, se nanaša na ključno vprašanje, ali oddaja vloge za odhod v dom temelji na lastni želji starih ljudi ali je ta le izraz nuje trenutne situacije. In iz tega izhajajoč, kakšne organizirane oblike oskrbe bi potrebovali, da bi lahko odgovorili na potrebe in želje starih ljudi. Podteme so bile: vsakdan starih ljudi, ki čakajo na sprejem v dom, vzroki za oddajo vloge za sprejem v dom, potrebe starih ljudi v obdobju čakanja na sprejem, oblike pomoči, ki se jih stari ljudje poslužujejo v obdobju čakanja na sprejem; odnos do odhoda od doma; odložitev odhoda v dom; seznanjenost z različnimi oblikami pomoči.

3.2. Merski instrumenti

Merski instrument, ki sem ga uporabila, je delno strukturiran vprašalnik, saj sem imela vnaprej zapisana le ključna vprašanja v obliki splošnih smernic. Vprašanja so bila odprtega tipa, saj niso ponujala vnaprejšnjih odgovorov, temveč so intervjuvanci nanje odgovarjali z lastnimi besedami. Namenjen je bil starim ljudem, starejšim od 65 let, ki živijo v občini Tolmin, in so med izvajanjem raziskave čakali na prosto mesto za sprejem v vsaj en dom za stare ljudi.

Vprašalnik je sestavljen iz osmih sklopov vprašanj. Prvi sklop se nanaša na trenutne razmere življenja doma, kar nam je bilo v pomoč pri pridobitvi vpogleda v njihovo življenje in vsakdan prav tako pa tudi pri pridobitvi informacij v povezavi z naslednjima sklopoma vprašanj; razlogi za oddajo vloge in potrebe starih ljudi v obdobju pred sprejemom. Temu sledita sklopa o formalnih in neformalnih oblikah pomoči v obdobju pred sprejemom (obstoječe oblike pomoči v občini in pomoč s strani socialne mreže starega človeka). Sledi sklop o seznanjenosti z drugimi obstoječimi oblikami pomoči, nato sklop o odnosu starega človeka do odhoda v dom in na koncu sklop o potrebni pomoči, ki bi jim omogočila odložitev odhoda v dom. Vprašalnik je priložen v Prilogi 1.

3.3. Populacija in vzorec

Proučevano populacijo predstavljajo vsi stari ljudje, starejši od 65 let, ki živijo v občini Tolmin in so bili od konca junija 2019 do konca julija 2019, ko sem začela pridobivati osebe in izvajati intervjuje, na čakalni listi za sprejem v vsaj en dom za stare ljudi.

Ker je starih ljudi, ki čakajo na sprejem v dom, v občini veliko, sem se odločila za vzorčenje. Vzorec vključuje 9 starih ljudi, ki so bili v prej omenjenem obdobju na čakalni listi za sprejem v vsaj en dom za stare ljudi. Vzorec je neslučajnostni in priložnostni, saj sem osebe, ki čakajo na sprejem v dom in ki bi bile pripravljene sodelovati v raziskavi, pridobila s pomočjo metode snežne kepe. V Tabeli 3.1 navajam starost posameznega intervjuvanca oziroma intervjuvanke.

Tabela 3.1: Starost posameznega intervjuvanca oziroma intervjuvanke

oseba	Starost
A	90 let
B	88 let
C	84 let
D	82 let
E	97 let
F	88 let
G	85 let
H	69 let
I	85 Et

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, natančneje s pomočjo polstrukturiranega intervjuja, po merskem instrumentu, navedenem v Prilogi 1. Pogovore sem opravila z devetimi starimi ljudmi, ki živijo v občini Tolmin in ki so bili v obdobju od konca meseca junija 2019 do konca meseca julija 2019 na čakalni listi za sprejem v dom za stare ljudi, saj sem v tistem obdobju izvajala intervjuje. Z vsako intervjuvanko oziroma intervjuvancem sem se najprej osebno oziroma po telefonu dogovorila za kraj in čas srečanja. Vse intervjuje sem po vnaprejšnjem dogovoru opravila na domu starih ljudi, postavljala sem jim vnaprej pripravljena odprta vprašanja, katerim sem glede na potek pogovora postavljala dodatna vprašanja. Pri tem sem celoten pogovor, z njihovo privolitvijo, tudi posnela in jim ob tem zagotovila anonimnost in varstvo osebnih podatkov. Posamezen intervju je trajal med pol ure in uro.

3.5. Analiza podatkov

Po opravljenih intervjujih sem naredila transkripcijo, ki sem jo najprej slovnično uredila v Wordu (Microsoft, 2007). Vsak intervju sem označila z zaporedno črko od A do I, zraven pa pripisala podatek o starosti posameznega intervjuvanca ali intervjuvanke. Zraven sem pripisala tudi datum izvajanja posameznega intervjuja. Urejene zapise intervjujev sem obdelala kvalitativno, s pomočjo kvalitativne analize. Vsak zapis sem nato najprej razčlenila in določila enote kodiranja, ki sem jih podčrtala v zapisanem besedilu in nato izpisala v tabelo za odprto kodiranje. Nekatere dele, ki za raziskavo niso bili pomembni, sem prečrtala. Odprtemu kodiranju je sledilo osno, pri čemer sem vse pojme razdelila od najsplošnejših do najbolj konkretnih v hierarhijo. Na podlagi rezultatov, pridobljenih z odprtim in osnim kodiranjem, sem odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja in iz pridobljenih ugotovitev raziskave zapisala končne sklepe ter predloge.

4. REZULTATI

1. ODDAJA VLOGE ZA SPREJEM V DOM IN RAZLOGI ZANJO

»Ker zdravje vsako leto manj dovoljuje. /.../.« (F1)

Razlogi, ki so stare ljudi, s katerimi sem se pogovarjala, privedli do odločitve za oddajo vloge za sprejem v dom, so različni. Vsak namreč izhaja iz edinstvene življenjske situacije, v kateri se znašel.

Najpogostejši razlog za odločitev za oddajo vloge za sprejem v dom, ki ga je navedla večina intervjuvancev, je slabo zdravstveno stanje. Pri tem so nekateri izpostavili trenutno slabo zdravstveno stanje, konkretno težave z zavedanjem in govorom, težave z gibanjem, otežena skrb zase oziroma nezmožnost biti sam zaradi prisotnosti različnih težav in bolezni. Nekateri so o razlogih spregovorili bolj na splošno pri čemer so predvsem poudarili splošno pešanje zdravja in moči ter splošno slabo zdravje in počutje, kar vse otežuje zmožnost starega človeka, da še lahko skrbi sam zase. Zapisano ponazarjam z nekaj konkretnimi izjavami sogovornikov:

Sedaj me pa »nazaj nese«, tako da se vsak trenutek bojim, da bi padel. In prav zato sem rekel, da bi bilo tako najboljše, da bi šel. Ker nisem res prav nič stabilen. (A2)

Sama ne morem biti, sama se ne čutim sigurna, da bi bila in sem rekla potem, da bo nekdo vedno tam za potrebno pomoč. (B1)

Imam različne bolezni. Imam zlomljena vratna vretenca, potem imam strdek pri srcu (G6)

Poleg navajanja trenutnega slabega zdravstvenega stanja posamezniki, predvsem zaradi visoke starosti, kot razlog izpostavljajo možnost poslabšanja zdravstvenega stanja in posledično nezmožnosti skrbeti zase v prihodnosti:

Jaz sem se za to odločila v primeru, če bo treba, če bi se na primer situacija toliko spremenila, da bi kar naenkrat potrebovala. Zdaj sem še sama lahko doma, ampak so leta in nikoli ne veš kaj bo jutri zato se mi je zdelo to smiselno. (E1)

V primeru takega razloga osebe oddajo vlogo le za evidenco in nameravajo v dom oditi, šele ko bodo zares potrebovale več oskrbe druge osebe.

Z oddajo vloge za evidenco se povezuje tudi razlog dolgih čakalnih vrst. Nekaj sogovornic je to posebej izpostavilo:

/.../ker tudi pravijo, da se dolgo čaka in potem če pride sila je dobro, da si že v vrsti. (E2)

Ampak ja še malo pozno sem dala, saj je rekla tudi zdravnica, da bi še prej lahko dala, /.../. Ker je problem, ker se tudi dolgo čaka za v dom, da dobiš sobo in zato je še malo pozno zdaj, ampak bo že tudi tako. (F4)

/.../da kadar bom rabila, da sem prej na vrsti. (G9)

Poleg neugodnega zdravstvenega stanja, starosti ali dolgih čakalnih vrst so nekateri intervjuvanci navajali kot razlog za oddajo vloge željo koga od njihovih svojcev. Pri tem posamezniki navajajo, da se kljub temu, da je to bila pobuda enega od otrok, z odhodom, če bo potrebno, strinjajo. Nekateri pa pobude svojcev (npr. da je k oddaji vloge silila sestra, ki meni, da oseba ne zmore v zadostni meri skrbeti zase) kljub dejstvu, da so vlogo podpisali, jasno zavračajo.

Ja, saj v bistvu nisem dal jaz, sestra je dala. Jaz se nisem strinjal, ampak potem na koncu sem podpisal. Samo sem rekel v tisti dom pa ne grem še (C1)

Poleg že zapisanega so nekateri, izhajajoč iz občutkov osamljenosti in pomanjkanja družbe, kot osebni razlog za odhod v dom navedli možnost druženja. Poleg družbe pa tudi pridobitev potrebne pomoči, ki je doma ni in na ta način zmanjšanje strahu, da se jim kaj zgodi.

/.../in tudi zato bi bilo dobro, da bi šel, da bi imel malo družbe (H8) pa tudi, da bi dobil potrebno pomoč. (G9)

In me je tukaj tudi strah, da padem, da se mi kaj zgodi. (G3)

Ena od sogovornic, ki deloma živi na tolminskem deloma v Trstu, pa je kot pomemben osebni razlog izpostavila to, da se na tolminskem počuti doma in želi tudi tu v dom za stare ljudi.

Imam sicer dobre sosede sicer tam (v Trstu), ampak jaz se čutim tukaj doma, na Tolminskem, zato sem prosila za tukaj. (I2)

Iz podatkov je mogoče razbrati, da pobude za oddajo vloge pogosto pridejo od svojcev starega človeka. Večini sogovornikov se je predlog svojcev ali kakšne druge osebe, na primer zdravnice ali sosede, zdel smiseln in so ga po pogovoru z njimi sprejeli. Kljub temu da ne bo več tako, kot je doma, se jim namreč odločitev za odhod, glede na trenutno situacijo, zdi edina oziroma najboljša možna rešitev.

Svojci so mi povedali, kakšna je situacija, kaj se zna zgoditi in potem so mi rekli, naj jaz povem, kaj se mi zdi po mojem mnenju. (A3)

Moj sin je bil, oba sina sta mi predlagala, da bi se oddalo to vlogo in potem sem se nekako strinjala. (B2)

Ja takrat ko sem imela pljučnico, mi je zdravnica, ko me je videla, kakšna sem, kako sem, mi je rekla, kaj če bi naredili vlogo za v dom. In se mi je zdelo, da bi bilo to res dobro naredit. /.../ (F3)

Kljub večinski pobudi s strani svojcev so se nekateri za oddajo vlogo odločili sami in je bila pobuda njihova. Sprevideli so namreč, da samostojnega življenja ne zmorejo več oziroma da se bo potreba po tem morda pokazala v prihodnosti.

Ja, sama sem se odločila za to. (E3)

Ja sama sem ponovno tja klicala, lani oktobra, da bi rabila. (G7)

Podatke o dobi dosedanjega čakanja na sprejem in številu vloženih vlog v določen dom za vsakega intervjuvanca navajam v Tabeli 4.1.

Tabela 4.1: Doba dosedanjega čakanja na sprejem in število vloženih vlog

Oseba	Doba čakanja	Število vloženih vlog
A	Dobre pol leta	1, Tolmin
B	Dobre pol leta	2, Tolmin, Podbrdo
C	Tri mesece	1, Tolmin
D	Se ne spomni	1, Tolmin
E	Dobri dve leti	1, Tolmin
F	Tri mesece	1, Tolmin
G	Nekaj dni	1, Podbrdo
H	Deset let	1, Tolmin
I	Skoraj tri leta	1, Tolmin

Iz tabele je razvidno, da si skoraj vsi intervjuvanci oddali le po eno vlogo in da si jih večina želi oditi v dom za stare ljudi v Tolminu. Pri tem so kot razlog za takšno odločitev navedli predvsem bližino svojcev in bližino lastnega doma, posamezniki pa tudi hvalo omenjenega doma v javnosti.

Ker v Podbrdu kot prvo je daleč, je taka pot v Podbrdu in ne bo nikogar, čeprav kot dom je dober gor. /.../ in vsi prijatelji so tu v Tolminu, bi me lahko obiskoval, bi se dobivali, videvali še naprej. Tukaj sem, tukaj poznam. (F6)

Ker si želim iti v Tolmin, najbližje doma mi je tudi, /.../. (G12)

Ker imam tudi brata in sestro tukaj in bi bilo najbližje do Tolmina, da bi me prišla obiskat. (I8)

In v Tolminu res tudi zelo hvalijo dom. vsak s katerim sem govorila pravi, da je lepo tam in mi reče: boš videla, kako bo v redu; nič ne skrbi. (G13)

Zaradi velikega povpraševanja za dom v Tolminu pa je posledično v dom v Podbrdu mogoče priti hitreje.

V Podbrdo sem dal vlogo (H5), naj bi se manj čakalo kot v Tolminu. (H6)

Iz tabele je razvidno, da so čakalne dobe sogovornikov za sprejem v dom različno dolge; nekateri so vlogo oddali pred nekaj dnevi, večina jih na dom čaka približno pol leta pa tja do treh let, najdaljša izražena doba čakanja (primer, ko je bila vloga v začetku oddana za evidenco) pa je deset let. Iz pridobljenih podatkov je razvidno, da je zaradi čakalnih vrst v dom nemogoče oditi v trenutku, ko star človek tja želi oziroma ko se pojavi potreba. Prav to je tudi temeljni razlog, da so nekateri oddali vlogo, že preden jo zares potrebujejo.

2. RAZMERE ŽIVLJENJA DOMA

»/.../. Tako gre dan naprej, nekaj delam in počasi se daleč pride, pravijo.« (E18)

Pri ugotavljanju življenjskih razmer intervjuvancev je bil pomemben že prvi podatek; ali živijo sami, v lastnem gospodinjstvu ali skupaj z drugimi družinskimi člani. Večinoma živijo sami, v svojem gospodinjstvu, od smrti svojega partnerja ali drugih družinskih članov. Pri tem nekateri živijo v hiši blizu svojcev, ostali pa živijo ločeno, v drugem kraju. Le posamezne osebe ne živijo same oziroma živijo same občasno.

Moja hči in sin sta stran, tako da jaz tukaj živim sam že tri leta, odkar mi je žena umrla (A7)

Ja sama živim že dve leti, vsi so umrli. (G14)

Ja, živim še sama, dokler zmorem, zmorem, ko ne bom mogla več ne bom. Ima pa tukaj blizu sin hišo in snaha in vnuk je tam (E7)

Stari ljudje so potek svojega običajnega dne opisovali različno; nekateri kot živahnega, napolnjenega z mnogimi majhnimi aktivnostmi, ki zapolnijo čas in naredijo življenje bolj živo;

Tako da jaz imam take dneve, živahne dneve imam jaz. (F17)

Drugi so svoje dneve opisali bolj kot puste, prazne, kot vse enake in nezanimive. Nekateri se počutijo tudi osamljeni.

Vsak dan je enak, zato je pusto kdaj. (C8)

Ja, dolg dan je, včasih se kar vleče. (D7)

Ampak pusto je sam biti, še če si mlad in zdrav ne star in betežen, ja tako je. (G15)

Tudi osamljen sem (H21)

Intervjuvanci so o svojem običajnem dnevu povedali, da zjutraj vstanejo nekje med šesto in osmo uro zjutraj. Kdor ne more spati vstane bolj zgodaj. Dan se pri vseh začne z običajnimi jutranjimi rituali. Najprej sta na vrsti oblačenje in skrb za osebno higieno, za kar večinoma poskrbijo sami, vendar pri tem potrebujejo več časa in več energije, kot so ju potrebovali pred leti. Nekateri pa pri omenjenih opravilih oziroma aktivnostih potrebujejo dodatno pomoč druge osebe. Zatem si pripravijo zajtrk oziroma ga jim pomagajo pripraviti svojci ali kakšna druga oseba iz njihove socialne mreže. Nekateri morajo vzeti tudi tablete.

Zjutraj vstanem ob osmih, (A8) potem se umijem, (A9) pojem zajtrk oziroma si ga naredim, če je treba, če recimo hči ni zvečer pripravila. (A10)

Zjutraj vstanem okrog sedmih, (B7) potem kolikor se lahko sama oblečem, umijem. Vsak dan že takoj zjutraj pride ena negovalka, ki mi pri vsem tem pomaga. (B8) Potem mi pripravi zajtrk, pojem zajtrk. (B9)

Sem bolj lesena, saj veste, počasi se zgibam (E9), oblečem (E10)

Pa tablete moram tudi vzeti, jih imam cel kup. (H13)

V nadaljevanju si dan zapolnijo z opravljanjem različnih vsakodnevnih opravil, ki se razlikujejo predvsem glede na zmožnosti starega človeka pa tudi načina njegovega življenja. Aktivnosti, ki jih izvajajo v dopoldanskem času, so bile sledeče: sprehodi, branje različnih časopisov, poslušanje radia, reševanje križank, odhod po opravkih, druženje s prijatelji in znanci, skrb za domače živali, skrb za rastline ter različna gospodinjska opravila.

Potem, kolikor mi zdravstveno stanje dovoljuje, grem malo ven. Ne grem daleč, do enega potoka, 50 metrov proč od hiše, ker si več ne upam. Tukaj okrog hiše pa se lahko sprehajam. (A11)

Kar naprej je kaj, kakšno gospodinjsko delo, kaj pospravim, si oprem oblačila. (C12)

Potem me mucki počakajo pred hišo, pet jih imamo mi, potem pridejo pa še trije, da jih nahranim. (E13) Potem imam kokoške, grem še njih nahraniti. (E14) Potem delam različno, zalijem rože, kaj posejem, (E15) kaj počistim. (E16)

Potem preberem vse, imam časopise, to moram prebrati, da sem na tekočem, politiko, sem tako na tekočem. (F10)

Kdor fizično ne zmore veliko, dopoldne nameni predvsem počitku.

Vstanem še »pri času«, ob sedmih. (D8) Pojem zajtrk, nekaj si vzamem (D9) potem pa nič kaj ne delam, ker sem »švoh« v nogah, bolj le počivam. (D10)

Potem sledi kosilo. Nekateri si ga pripravijo sami, večina sogovornikov pa koristi dostavo kosila na dom.

Za kosilo mi ga prinesejo okoli enih iz doma upokojencev v Tolminu. (C13)

Ja no tako, potem po vsem dopoldne si naredim kosilo, sama. (F18)

Sogovorniki so dopoldanski čas oziroma čas pred kosilom opisovali kot najbolj aktiven del dneva, popoldne pa kot čas, ko potrebujejo več počitka, saj se od kolikor toliko aktivnega dopoldneva počutijo utrujeni in izčrpani. Vendar pa vsi ne le počivajo, temveč čas namenijo tudi manjšim opravilom oziroma aktivnostim, kot so skrb za rastline, sprehodi ali le odhod pred hišo, na zrak.

Po kosilu počivam, ker potrebujem ali da se malo uležem ali da sedim. (B12)

Potem grem malo počivat od vsega dela dopoldne. (F19)

Potem popoldne pa kaj vem, malo ležim, (C14) malo grem ven, da grem malo na zrak, ker drugega ne morem več zunaj, ker me v križu boli. (C15)

/.../ po kosilu malo počivam, (G23) potem pogledam malo moje rože, jih obtrgam, zalijem. (G24) Potem če le morem grem tudi popoldne hoditi, ker moram zaradi ožilja. (G25)

Tisti, ki zaradi slabega zdravstvenega stanja ne zmorejo veliko početi, si poleg počitka večkrat privoščijo gledanje televizije že tekom popoldneva. Drugi, ki še lahko naredijo več, gledajo televizijo predvsem v večernem času, preden odidejo k nočnemu počitku.

In tudi popoldne bolj le počivam, ležim na peči (D12) in veliko gledam televizijo. (D13)

Potem zvečer pa ne grem zgodaj spat, po poročilih, (G26) ker gledam še televizijo (G27)

Zvečer, ob različnih urah, pojedjo večerjo. Večinoma si jo pripravijo sami ali si pustijo kaj od kosila, da imajo že pripravljeno.

Potem zvečer pa nekaj za večerjo si naredim (F20)

Za večerjo si po navadi pustim kaj od kosila, ki mi ga prinesejo, ker ne potrebujem veliko (A20)

Ure, ko odidejo k nočnemu počitku, se prav tako razlikujejo od posameznika do posameznika, najbolj zgodnja ura je bila omenjena že šesta ura zvečer, večinoma pa jih odide spat okrog pol enajstih, »po Odmevih«. Izpostavljene so bile tudi težave s spanjem, kot je zbujanje sredi noči ali obremenjujoče misli, ki jim ponoči, če ne zaspijo takoj, ne dovolijo mirno spati.

In potem je že večer in grem tudi zgodaj spat, mislim uležem se okrog šestih zaspim pa okoli osmih. (H20)

Spat pa grem vsak dan po zadnjih poročilih, ob pol enajstih, vendar ne spim dobro, se zbujam. (A16)

/.../ potem spat pa grem precej pozno, po odmevih. (F21)

Tako da če hitro ne zaspim me pa misli ne pustijo. (G31)

3. POTREBE V OBDOBJU ČAKANJA NA SPREJEM V DOM

»Veliko potrebujem, ker sama vsak dan težje, /.../.« (B17)

Po pogovorih s sogovorniki sem ugotovila, da jih največ potrebuje pomoč pri gospodinjskih opravilih. Konkretno so navajali pomoč pri pripravi hrane, čiščenju in pospravljanju stanovanja, pranju in likanju oblačil, menjavi rjuh in različnih popravilih.

Potrebujem, da mi pomagajo naši, da mi kaj pripravijo, recimo za jesti za zajtrk, /.../ (A19)

/.../ da mi pomagajo se umiti, (B18) obleči (B19). Da mi počistijo, (B20) skuhajo, pripravijo obroke, /.../ (B21)

Ja vsa fizična opravila, to sploh ne morem. Ja počistijo mi, (F24) zlikajo, (F25) operejo, (F26) hči mi vsake štirinajst dni zamenja rjuhe. (F27)

Posebej so omenjali tudi potrebno pomoč pri opravilih zunaj hiše, kot na primer pomoč pri urejanju zunanjih površin, pri delu na vrtu, košnji trave, pripravi in prinašanju drv ter skrbi za rože.

/.../ pa zunaj, okoli hiše, da malo uredijo, da se pokosi trava, ker sam se težko gibam. (A21)

Pa eden tukaj blizu pokosi, kar imam travnikov, ko je treba, da se ne zaraste. (C26)

Potem pa rabim tudi, da mi rože zalijejo (F29), vrt mi »naštimajo«, ker ne morem več, da je tudi zelenjava zunaj v vrtu. (F30)

Izpostavljeno je bilo tudi področje dostave potrebnega na dom oziroma prevoza do potrebnih institucij, do katerih morajo priti. V okviru dostave potrebnega na dom je bila izpostavljena predvsem pomoč pri nakupovanju oziroma prinosu dobrin iz trgovine, za kar je več sogovornikov povedalo, da sami ne bi zmogli.

Ja prav ta nabava hrane, to edino zaenkrat, ker sama tega ne bi zmogla. Preveč težko hodim, noge me »matrajo«, kolk, kdaj se moram kar ustavit vmes, me prav nekaj zablokira. (I33)

Drugače iz trgovine pa mi kar on ali ena hči prinese, kar rabim. (D25)

/.../ kot hrano da mi prinesejo, ker tukaj nimamo trgovine. (E22)

V okviru prevoza zaradi opravkov so največkrat navajali prevoz do zdravnika, poleg tega pa tudi prevoz do trgovine ali drugih institucij, kjer morajo kaj urediti. Prav tako pa tudi pri urejanju različnih zadev oziroma dokumentov pogosto potrebujejo dodatno pomoč bližnjih.

Potem, da lahko pridem do zdravnika, (A22) vse, kar je treba kam iti, kaj urediti, mi pa vse hči in sin pomagata, pri urejanju pa da me peljeta, ker sam ne bi mogel. (A23)

Pa tudi sin me pelje kam, če rabim in mi pomaga, recimo na sodnijo. (D24)

Nekateri so izražali potrebno pomoč pri vzdrževanju osebne higiene oziroma skrbi zase, kot na primer pri oblačenju ali umivanju.

/.../, da mi pomagajo se umiti, (B18) obleči, /.../. (B19)

Stuširat me pa tudi pride hči sedaj. (F28)

Redki pa so v kontekstu potreb omenjali, da so še večinoma samostojni, čeprav se na določenih področjih že kaže potreba po pomoči in dolgo več ne bodo zmogli sami.

Tudi do trgovine grem sam, peš, je en kilometer in pol do trgovine, včasih že malo težko. (C21)

Ja povsod bi potreboval, ampak zaenkrat mi nihče ne pomaga, še poskrbim sam, ampak je pa vse težje, bolj počasi in bi potreboval pomoč. Tako da sam kar je po hiši, Pa zunaj potem stopnice pometem. (H24)

Ena sogovornica, ki si sicer kuha sama, pa je poudarila, da si kuhanje olajša tako, da si skuha več naenkrat in ima pripravljeno hrano že tudi za naslednji dan.

Ampak vseeno pri kuhanju večkrat skuham tudi tako, da je od danes še za jutri, da mi je potem malo lažje, še posebej če je kakšna mineštra, da potem nimam toliko dela. (I29)

4. FORMALNE OBLIKE POMOČI V OBDOBJU ČAKANJA NA SPREJEM V DOM

»/.../. Zaenkrat ne rabim veliko, no, kaj bo jutri se pa ne ve.« (I39)

V občini Tolmin obstajajo različne formalne oblike pomoči za stare ljudi. Ob tem so sogovorniki najpogosteje navajali koriščenje dostave kosila na dom, posamezniki pa gredo po že kuhano kosilo kar sami. Skoraj vsi, ki uporabljajo omenjeno formalno obliko pomoči, dobivajo kosilo iz doma upokojencev v Tolminu, obstajajo pa tudi druge možnosti, kot na primer dostava kosila iz osnovne šole na Mostu na Soči ali delavske menze v Čiginju.

Ja, iz doma upokojencev v Tolminu mi nosijo kosilo, drugega ne. (H27)

Po kosilo grem v šolo, ker kuhajo, da lahko dobiš, to vedno tudi poleti, ko ni šole, /.../ (G39)

Je pa pri dostavi kosil na dom tako, da so te načeloma na voljo le med tednom. Med vikendi je dostavo kosila omenjal le eden, ki se mu je uspelo tako dogovoriti, drugi si ob sobotah in nedeljah skuhamo sami oziroma jim pri tem pomagajo svojci.

Prej so mi samo med tednom nosili iz ene menze, sedaj mi nosijo tudi sobote, nedelje in praznike pa iz doma upokojencev. Prej so mi morali svojci, ker v domu niso hoteli sprejeti, so rekli, da so preobremenjeni, potem se je pa uredilo. (A25)

Med tednom mi prinesejo od ponedeljka do petka. Soboto in nedeljo moram pa sam si skuhat. (H28)

Z dostavo hrane na dom so sogovorniki zadovoljni. Še posebej so hrano pohvalili vsi, ki jo dobivajo iz doma upokojencev, saj naj bi bila dovolj kuhana, raznovrstna, ne preslana in tako še posebej ustrezna za stare ljudi. Nezadovoljstvo je bilo izraženo z delavsko menzo, od koder naj bi prinašali preslano in premalo kuhano hrano, ki je neprilagojena starim ljudem.

Jaz sem zadovoljna z njimi, so čisti in mešano kuhajo. In to res rabim, ker jaz se naveličam na eno in isto hrano. Kar je zame pojem, kaj pustim, ampak se ne pritožujem, ker ne morejo kuhati vsakemu posebej. (B27)

Med tednom ko dobivam hrano iz tiste bolj delavske menze je bolj tako, pri 90 letih želodec več ne dela tako kot bi moral. Včasih pride preslano, včasih premalo kuhano in veliko začimb je notri. (A26)

Poleg dostave kosil so omenjali tudi prihod patronažne sestre na dom, kar še posebej tistim, ki nimajo nikogar, močno olajša dostop do zdravstvenih storitev. Pogostost koriščenja omenjene oblike pomoči je odvisna od zdravstvenih potreb posameznika. Izraženo je bilo zadovoljstvo glede prejete pomoči.

/.../ večinoma pa prihaja patronažna sestra kar domov, kar rabim. (C24)

Patronažna pa redko pride, če je kakšna potreba. (I43)

Patronažna pa tudi dobro, da ni potrebe, da bi šel sam tako pogosto, mi je lažje tako. (C30)

Pa patronažna enako olajša pot do tja, kamor bi sama težko šla. (I46)

Posamezniki so navajali še društvo upokojencev, ki jih obvešča o aktualnih dogodkih in dogajanju v občini. Stik z osebo iz društva upokojencev ni nekaj stalnega, ampak so srečanja občasna, glede na aktualno dogajanje. Pokazalo se je zadovoljstvo tudi s tovrstno pomočjo.

Pa ena je, ker je tole društvo stari za stare in pride in pove če je kakšen dogodek in vse to kaj se dogaja, tako da sem vedno na tekočem. (F35)

/.../ ampak je res odlično, da sem o vsem obveščena. (F39)

Še posebej pa bi na tem mestu izpostavila sogovornico, ki občasno živi v Trstu, občasno na Tolminskem, saj je omenila dve pomembni obliki pomoči, ki jih dobi, kadar je v Trstu. V povezavi z dostopom do potrebnega iz trgovine je povedala, da lahko vse, kar potrebuje, naroči po telefonu in želeno še isti dan prejme na dom. Omenjene pomoči sicer ne uporablja pogosto, temveč približno enkrat na mesec, saj raje naroči več stvari hkrati. Z omenjeno obliko pomoči je izrazila zadovoljstvo, saj sama zaradi težav z gibanjem za nabavo potrebnega ne bi zmogla poskrbeti.

Ja, kar je, je to da mi hrano pripeljejo iz trgovine. Jaz pogledam kaj rabim, pokličem in potem mi pripeljejo na dom. (I34)

Ja to ponavadi enkrat na mesec pokličem, da mi več prinesejo in imam potem na zalogi kar rabim. (I42)

Je odlično tisto, ker samo pokličem in mi pripeljejo kar rabim, sama sploh ne bi mogla. (I44)

Kot drugo pa je omenila pomoč na daljavo, pri čemer je povedala, da ima v stanovanju vedno okrog vratu sprožilno z gumbom, ki je preko kabla povezano na aparat, ki ga ima v stanovanju. Nanj lahko pritisne, če se ji kaj zgodi oziroma potrebuje pomoč tudi v primeru zaznavanja vloma ali kraje. Pritisk namreč sproži signal v centralo in posledično ji nekdo priskoči na pomoč. Koriščenje obstoječe oblike pomoči je v celoti brezplačno, pomoč pa je dostopna štiriindvajset ur na dan in vse dni v tednu. Poleg tega jo enkrat tedensko iz centrale pokličejo, če je vse v redu. Povedala je, da omenjene storitve še ni zares izkoristila, vendar jo je omenila kot izredno pomembno, saj staremu človeku nudi občutek varnosti.

In imam doma tudi tako majhno stvar za okrog vratu, če padem ali če se ne počutim, da lahko pritisnem in pride nekdo na pomoč. (I35)

Drugače drugega pa ne rabim, ampak to se mi zdi res super stvar, kot prvo je zastonj in potem ta signal javi na centralo (I36)

Tisti aparat pa tudi, ker se tako počutiš bolj varen in tudi če sam živiš veš, da če karkoli je, samo pritisneš in bo nekdo prišel. Ne boš obležal in te dolgo nihče ne bo našel. Zelo uporabna stvar je to, ker je človek potem tudi bolj miren. (I45)

Niso pa vsi sogovorniki uporabniki formalnih oblik pomoči. Tistim, ki bolj lahko poskrbijo zase, pogosto zadostuje manjša pomoč svojcev, vendar je ta možnost na voljo le tistim, ki imajo svojce v bližini svojega doma.

Ne, nič ne potrebujem zaenkrat, toliko kolikor pa rabim imam svoje. Nisem še nikogar klicala. (E27)

5. POMOČ DRUŽINSKIH ČLANOV IN DRUGIH OSEB V SOCIALNI MREŽI STAREGA ČLOVEKA

»Jaz sem zadovoljen, če je, če kdo pride in kaj naredi.« (C35)

Med pogovori s starimi ljudmi sem ugotovila, da jim pomoč najpogosteje nudijo njihovi otroci. Takoj za njimi pa tudi drugi člani družine njihovih otrok, pri čemer so poudarjali tako pomoč snah kot pomoč vnukinj in vnukov. Poleg njih je bila izpostavljena tudi pomoč sorojencev. Količina prejete pomoči od svojcev se precej razlikuje od posameznika do posameznika; nekateri imajo na voljo veliko oseb, na katere se lahko v primeru potrebe obrnejo, drugi le eno samo.

Ja hči in sin mi veliko pomagata. (A28)

Ja mi pomagajo vsi, sin, snaha, hči, vnuk, se lahko vedno na njih obrnem, če je karkoli. (E28)

Ja hči pride edino, drug nihče ne pomaga od svojcev. (F41)

Ja brat edino, drugega ni, otrok nisva imela z ženo. (H30)

Ob tem ko sem sogovornike vprašala, kdo jim največ pomaga, so se v primeru, da je več oseb, ki pomagajo, težko opredelili, kdo več in kdo manj, saj se jim zdi dragocena pomoč vsakogar. Večinoma so pohvalili prispevek vsakega in področje pomoči oziroma konkretna opravila, pri katerih pomoč prejema.

Tako dobijo pomoč pri različnih gospodinjskih opravilih, kot so pranje, kuhanje, čiščenje, pospravljanje:

Ja, hči, ona vse opere, vse počisti, ko pride, bolj ta gospodinjska opravila (A29)

Ne vem, vsi mi pomagajo, največ nevesta od starejšega sina . Mi pomaga pri vsem po hiši, kar prosim, kar potrebujem tekom dneva. Se lahko vedno obrnem nanjo, če kaj potrebujem (B29)

Ja sestra največkrat s hčerko pride in mi pomagata. Ponavadi, ko ne dobim kosila, mi potem tudi kosilo recimo prineseta, da imam. (C32)

Poleg tega je pogosto potrebna pomoč pri opravilih zunaj hiše, predvsem pri skrbi in urejanju okolice, pri delu na vrtu, kdor ga ima, ter pri pripravi drv:

Sin pa zunaj, travo pokosi, kar je sadja in vse kar je zunaj, poskrbi za zunanjo okolico. (A30)

In vnuk mi pa pripravi drva, scepi, pripelje, zloži, vse. (G49)

Poleg že zapisanega pa tudi pri dostavi potrebnega na dom in pri prevozu do različnih institucij v skupnosti.

Pa hči tudi je pripravljena in četudi ne živi tukaj, prihaja k meni. Ona dela v trgovini in potem tudi hrano večkrat prinese. (E32)

On (brat) me pelje če moram kam iti, recimo v trgovino, da grem po hrano pa k zdravniku me pelje če je treba. (H31)

Tisti, katerih svojci živijo blizu, prejemajo pomoč vsak dan ali skoraj vsak dan, potem pa se pogostost prejemanja pomoči zmanjšuje od enkrat tedensko oziroma ob vikendih do enkrat mesečno. Mnogi svojci, kot so povedali sogovorniki, drugače ne zmorejo. Nekateri pa so tudi poudarili, da se pogostost prejemanja pomoči spreminja v skladu z njihovimi potrebami in da svojce lahko pokličejo, ko kaj potrebujejo.

En dan pride hči drug dan sin, izmenično prihajata (A31)

Ona pride ob sobotah, vsako soboto pride, drugače ne more. (F44)

Kakor pride, odvisno, enkrat na teden nekdo od vnukov pride, ne zmorejo drugače (G50)

Naj posebej omenim tudi pomen telefonskega pogovora, kadar neposreden stik s svojci zaradi njihove oddaljenosti ni mogoč. To jih prav tako povezuje in ohranja vezi med njimi, četudi ne gre za neposredni osebni stik.

Drugače se pa slišiva po telefonu večkrat na teden, tako da sva vseeno v stikih tudi če se ne vidiva. (E36)

S prejeto pomočjo so sogovorniki zelo zadovoljni in jim je namenjen čas in konkreten prispevek vsakogar dragocen. Le ena oseba je glede prejete pomoči izjavila, da se ji ne zdi najbolje, kaj več o tem pa ni želela povedati.

Nič ne smem reči, kar naročim, mi naredijo, veliko naredita. Samo ne smem enega bolj pohvalit, tu moram biti pa previden. Oba sta dobra, oba pomagata (A32)

Idealno zame, sem zadovoljna (B33)

Stoprocentno, ker naredijo kolikor lahko, ker še zase nimajo časa. So res požrtvovalni, samo ne morejo veliko zaradi služb (G51)

Ja veste, različno je, nič ne bi komentirala to, najbolje ni. (F45)

Na tem mestu se mi zdi pomembno spregovoriti tudi o obremenjenosti svojcev, saj zaradi skrbi za starejše sorodnike težje usklajujejo poklicno in družinsko življenje. Tega se zavedajo tudi sogovorniki in jih ne želijo s svojimi potrebami in skrbmi še dodatno bremeniti. Kljub

zavedanju le-tega pa posamezniki menijo, da če so v preteklosti sami skrbeli za tiste, ki so pomoč potrebovali, bi morali sedaj tisto, kar so »dali« drugim, dobiti nazaj.

Ampak saj ne morejo veliko, nimajo časa, ima službo (vnukinja), se pozno vrne domov in nima kdaj. (G46)

Ja saj tukaj na Tolminskem, brat in sestra bi mi pomagala, ampak se mi zdi, da imata že onadva zase dovolj skrbi. (I72)

Je pa res, da imajo svojci veliko skrbi, tudi zanje je to obremenitev, vsak ima veliko stvari. Hkrati pa se mi zdi, da bi morali tudi poskrbet za tiste, ki so veliko naredili v življenju, oskrbovali v redu, /.../. (B47)

Poleg svojcev imajo pri zadovoljevanju potreb pomembno vlogo tudi osebe iz socialne mreže starega človeka. Sogovorniki so omenjali predvsem prijatelje in sosede, od katerih največkrat prejmejo pomoč v obliki druženja oziroma klepeta. Nekateri pa so izpostavili tudi druge, bolj konkretne oblike pomoči, kot je na primer priprava drv, košnja, pomoč na pokopališču, dostava potrebnega iz trgovine in nudenje prevoza po opravkih. Sogovornica, ki občasno živi v Trstu, je še posebej pohvalila, da jo v času, ko je na Tolminskem, soseda vedno pokliče in obvesti v primeru, da je v stanovanju karkoli narobe, poleg tega pa ji vedno zaliva tudi rože.

/.../Edino ena soseda prihaja vsak dan oziroma skoraj vsak dan, da se malo podruživa, poklepetava. (B34)

Ja, imam ene prijatelje, ki me pridejo iskat in me peljejo, kar rabim, na pošto, k zdravniku, v lekarno, banko, kar rabim. (F46)

Ma ne pridejo, ne. Samo ta iz ene vasi zraven, on pokosi, kar je treba, kar imam, (C36) no pa tudi drva (C37)

Ja, imam res dobro sosedo, če rabim hrano, tako za vsak dan, kruh, solato mi vedno ona prinese, (I53) drugače pa tudi le malo poklepetava. (I54) In tudi ko sem več časa tu na tolminskem, me soseda vedno tudi pokliče po telefonu in mi pove, če je kaj narobe recimo v stanovanju, da bi morala nazaj. (I55) Pa tudi rože mi zaliva, ko sem proč. (I56)

Nekateri so izpostavili, da so včasih bili v stiku s sosedi, malo poklepetali ali si kaj pomagali, vendar zaradi njihove bolezn stikov nimajo več. Povedano pa je bilo tudi, da sosedov skoraj ni videti in da so stiki posledično redki.

To pa ne, nobeden. Tudi soseda je zbolela, ona je včasih prišla na obisk ali pa če sem rabila kaj za si izposodit. (E38)

Drugih pa tudi še vidiš ne, res ni prav nikogar tukaj. Niti na obisk nimajo časa priti sosedi. Ker avto in televizija sta ljudi zaslužnjila. Nihče več nikamor ne gre peš in tako niti ne gre peš mimo hiše, vsi le z avtom in tako nikogar ne srečaš, če pa prideš v hišo pa televizijo gleda in komaj čaka da greš, da bo gledal naprej. (G53)

V kontekstu prejemanja pomoči s strani oseb iz socialne mreže so posamezniki omenjali negovalke oziroma gospe, ki pomagajo pri različnih opravilih. Tovrstna pomoč ni organizirana, na primer v okviru centra za socialno delo, temveč si jo je star človek oziroma njegovi svojci zagotovil preko poznanstev, prejete storitve pa kljub temu plačajo.

Dve gospe prihajata, za plačilo. Ampak ni to nekaj organiziranega, sem sama to si uredila, da prihajajo pomagat, kar je treba, se vseeno toliko poznamo med sabo, ker ne moreš kar nekoga imet. (F31)

Pa že zjutraj prihaja pa negovalka, ena gospa, ki jo poznamo in mi pomaga pri vsem kar je treba, meni. (B36)

Pogostost prejemanja pomoči od oseb iz socialne mreže starega človeka se med posamezniki razlikuje. Nekateri določeno obliko pomoči, četudi gre le za druženje, prejemajo vsak dan ali skoraj vsak dan, medtem ko drugi le enkrat mesečno. V primeru, ko gre za pomoč pri košnji ali pripravi drv, pa je pomoč sezonska.

Ta iz sosednje vasi pride skoraj vsak dan. (D38)

Prijateljica od žene pa občasno pride, lahko enkrat na teden, enkrat na dva tedna. (A37)

Ja hči (sosedina) velikokrat ne pride, ker je v Ljubljani, enkrat na mesec. (G55)

S prejeto pomočjo od oseb iz socialne mreže so sogovorniki zadovoljni in hvaležni. Predvsem so poudarjali, kako pomembno je, da imaš nekoga le za družbo, le za malce spregovoriti, saj to zmanjšuje občutke osamljenosti in odrinjenosti, ki so pri nekaterih prisotni. Je pa bila kljub temu, da so določeno mero stikov z drugimi omenjali, še vedno v ospredju tudi želja oziroma potreba starih ljudi po več stikih.

Tudi mi je pomembna, vsak ki nekaj prispeva je dragocen, tudi družba mi veliko pomeni, da imaš nekoga. (A38)

Sem zadovoljna da pridejo, da vidijo kako sem, da se vidimo malo, da človek spregovori. (B40)

Dobro mi je, če kdo pride, da nisem sam cel dan. (D40)

Mi pa še vseeno manjka družba, bi jo želela še več. In se velikokrat spomnim na druge pa bi si želela, da bi še večkrat kdo prišel. (B41)

Posamezniki, ki sicer prejemajo pomoč oseb iz socialne mreže, ki jo plačajo, pa kljub zadovoljstvu s pomočjo poudarjajo, da prejeta pomoč nikoli ne more biti enaka, kot če bi to lahko naredili še sami.

Ja naredita tisto kar rečem, ampak je pa res, da tako kot sam pa nihče ne naredi. Samo moraš biti zadovoljen, da imaš nekoga. (F40)

6. SEZNANJENOST Z OBSTOJEČIMI OBLIKAMI POMOČI

»Ne, to pa ne vem. Samo kosilo, ker mi nosijo.« (D41)

Intervjuvanci z obstoječimi oblikami pomoči niso najbolj seznanjeni, saj jih je večina poleg oblik pomoči, ki jih uporabljajo sami, poznala le redke druge. Izpostavljene so bile: dostava kosila na dom, društvo upokojencev, patronažna sestra, pomoč na domu, pomoč Rdečega križa v obliki prehranskih paketov in finančna pomoč centra za socialno delo. Gospa, ki občasno živi v Trstu, pa je temu dodala dostavo potrebnega iz trgovine in pomoč na daljavo, o čemer sem več napisala že prej.

To, ko mi nosijo hrano, drugo jaz ne poznam, ne vem za druge. (B42)

Potem s pomočjo na domu sem seznanjen, da pridejo pomagat na dom. (A40)

Ne to pa ne vem, ne vem kaj je, mi pa Rdeči križ včasih kaj prinese, hrano. (C41)

Ja društvo upokojencev je, vem da so ti prostovoljci, da kaj pomagajo če kdo kaj rabi kakšno pomoč, kaj uredit, tudi recimo za v dom če je treba, da grejo s tabo. (G57)

In tudi da pomagajo za dom, če nimaš dovolj pokojnine, na centru če nimaš dovolj denarja, da plačajo delež. (H38)

Viri seznanjenosti s poznanimi oblikami pomoči so različni. Najpogosteje so sogovorniki navajali, da so za določeno obliko pomoči izvedeli od svojcev ali pa od ljudi v širši skupnosti med vsakdanjim pogovorom. Poleg tega so posameznike z oblikami pomoči seznanili iz društva upokojencev oziroma so bili sami vključeni v društvo, ko so bili še mlajši; spet druge je seznanila zdravnica.

Od drugih, ko sem s kom kaj govorila in potem je prišla beseda tudi na to, ko smo se pogovarjali. (G59)

Ne vem kje sem izvedela, to se je govorilo in potem slišiš. (I63)

Hči je to povedala in mi potem tudi uredila (dostavo kosila). (D42)

Ja to pa sem bila tudi sama v tem, pa mož ko je bil še živ je bil, tako da vse to poznam, u že dolgo je to. (F52)

Kosila že dolgo nosijo, je pa zdravnica povedala takrat za ta kosila. (H39)

7. ODNOS DO ODHODA V DOM

»Če bo nujno bom šla. Je pa najlepše doma, da si lahko sam pomagaš, dokler si lahko.« (E47)

Rezultati kažejo, da si večina starih ljudi želi tudi v poznem življenju ostati doma, vendar pa jim zdravje pogosto ne dopušča, da bi se to zares zgodilo in morajo lasten dom zapustiti. Iz tega

izhajajoč je največ sogovornikov odgovorilo, da jim odhod v dom predstavlja nekaj neželenega, saj so na lasten dom navezani. Večina jih je tam živela že od nekdaj, poleg tega pa so si vse morali prislužiti sami.

Ne bi bilo prijetno iti. Tukaj živim od zmeraj in zadovoljen sem, da sem doma. (C45)

Duša me boli, ko bom morala dom pustit, prav tu notri pri srcu me kakšen dan boli, ko se spomnim na to, da bom morala iti. Saj vem, da gre vsak težko od doma, ampak jaz bom pustila prazno hišo tukaj. (G60) Navezan si na to, kar si sam prislužil, težko prislužil. (G61)

Eden od zadržkov do odhoda v dom izhaja tudi iz poznavanja situacije oziroma izkušenj, ki so jih bili stari ljudje deležni na obiskih v domovih za stare ljudi, ko so obiskovali svojce ali prijatelje, ki so bivali tam. Ker so njihovo izkušnjo zaznali kot neprijetno, bi se odhodu v dom sami želeli izogniti.

Sem že dovolj časa hodil tja in sem marsikaj videl, ko je bila žena tam. Siromaki so, nekateri silijo domov in rečejo, da bodo kar pobegnili iz doma. (C4)

Če bi bilo treba, nimam pa preveč veselja iti v dom. Je bila sestra v domu v Gorici, ja no je tudi odvisno kdo ima oskrbo. Ampak sem videla, da ni ravno najbolj, ni kot doma. (E46)

Posamezniki so poudarili predvsem to, da odhod v dom vidijo kot zadnjo pot in jim je zato precej težko.

Malo težko bo, ker mislim, da tam je zadnja pot. Zato pa odlašam, dokler bi se dalo, ne bi šla. Ker mislim, da ko bom šla je zadnja pot in je malo taka. (I64)

Poleg nezaželenosti odhoda je kar nekaj sogovornikov posebej poudarilo, da jim odhod v dom predstavlja nujo, ki izhaja iz lastne nezmožnosti in popolne odvisnosti od drugih.

Ja, ko ne bom več mogla sama, nezmožnost. Prav nezmožnost in popolno odvisnost od drugih. (F53)

Ja, če bo treba ne bom držal nazaj, bom šel. Če bi se dalo bi raje sicer ostal doma, če ne bom pa tudi šel, ne bom držal nazaj. (D43)

Kljub temu da posamezniki odhod v dom prav tako vidijo kot nujo, pa poudarjajo, da so domovi za stare še vedno ključnega pomena za tiste, ki nimajo nikogar, da bi jim lahko pomagal pri vsakodnevnih opravilih.

Je pa ja dom upokojencev potreben, ko so taki, da res nima kam, da nima nikogar, ki bi skrbel zanj. Zdaj če bi jaz potrebovala čez cel dan nekoga, ne bi imel kdo zame skrbet, ker so v službah, tako pa lahko, ker večinoma vse naredim sama še. (E48)

To pa ni bila edina pozitivna stvar, ki so jo izpostavili sogovorniki ob vprašanju, kaj jim odhod v dom predstavlja. Izraženo je bilo tudi, da je odhod v dom nekaj prijetnega, saj bo star človek tam razbremenjen skrbi in bo dobil potrebno pomoč pri vsakodnevnih opravilih, za katere sam težko poskrbi.

Je prijetno, da bodo poskrbeli zame, kar potrebujem, ker sam ne morem, je kar težko doma. (H41)

Bo bolje zame, da bom razbremenjen vse skrbi, kar moram zdaj po hiši vse sam, kar je treba narediti. (H42)

Poleg tega so dom videli kot vir varnosti, saj je možnost, da se jim kaj zgodi, tam veliko manjša oziroma jih bo v primeru, da kam padejo, veliko prej kdo našel in ponudil ustrezno pomoč.

Še najbolj mi pomeni neko varnost, še najbolj to. Ker pridejo taki momenti, da se mi kaj zgodi, da se mi lahko kaj zgodi in potem če ne bi bilo nikogar blizu ne vem, kako bi bilo. (A43)

Tudi če je težko mi veliko pomeni, ker so ljudje okrog tebe, sobe polne ljudi, tukaj doma sem pa sama, če padem lahko prav tam ležim cel teden. (G63)

Ja zdaj težko hodim, samo se ne vem kaj me čaka, če en dan ne bom mogla več hodit, je potem le treba oddati za v dom, da imaš neko varnost. (I68)

Na vprašanje, kako bi se odzvali, če predvidimo, da bi bil sprejem mogoč že jutri, pa so kljub nezaželenosti odhoda skoraj v polovici primerov sogovorniki povedali, da bi odhod v dom sprejeli. Posamezniki pa bi se želeli na dom postopoma privajati tako, da bi v začetku šli še tudi domov za kakšen dan.

Je pa res, da lahko gre vsak moment kaj narobe, tako da če trezno pomisliš, je najbolje, da bi se odločil. (A45)

Ja, bi kar šla, ko bo možno. (G62)

Ja bi kar šel ja, če bi se dalo. (H43)

Tako bi šla in saj zdaj še tudi ne bi rabila biti vedno tam, bi lahko še sem in v Trst šla za kakšen dan, da bi se počasi privadila. (I66)

Nekoliko manj jih v dom še ne bi šlo oziroma bi raje ostali doma, ker se še ne počutijo tako, da bi odšli oziroma so zaenkrat še dovolj samostojni.

Bi še ostala tukaj raje še malo. (B46)

Ne bi šel, ne, ne bi šel od doma. (C46)

Jutri ne bi šla, ker sem še dovolj samostojna zdaj. (E49)

Posamezniki so bili glede odhoda neodločeni, češ da ne razmišljajo v naprej in da za jutri ne morejo odgovoriti oziroma da se kljub temu, da so na odhod pripravljeni, njihova odločenost glede odhoda v dom pogosto spreminja glede na počutje.

Ja bi se pogovorila. Ne morem pa nič reči zdaj, kaj bo jutri, to bi videla jutri. Jaz sem tak človek, da razmišljam danes za danes. (F55)

Saj kakšen dan ko sem zelo slaba pravim, da bi šla čim prej, potem ko sem malo boljše si pa spet rečem, da ne bi šla še. (G4)

Možnost še naprej ostati doma, v svojem domu, starim ljudem veliko pomeni. Sogovorniki so pri tem poudarjali, da je doma najlepše; da so na dom navezani in navajeni, saj v njem živijo že

od nekdanj; da nikjer ne more biti enako kot doma; da jih na dom vežejo mnogi spomini in da je dom le eden.

Ampak seveda, najlepše je pa doma. (I69)

Seveda pa sem navezan na dom in bi bilo seveda lepše ostati v domačem okolju, ampak tako je. (A46)

Ja doma želim ostati, ker sem tukaj tudi navajen. (C47)

Tu je domače okolje, vsi spomini, vse imam tukaj. Vse. In če bi odšel bi moral pustiti vse. (C48)

Ja če bi lahko, če bi bila taka, da bi lahko še bila, potem bi bila še doma, ker dom je dom. (F56)

Kot drugo pomembno stvar pa so sogovorniki v kontekstu možnosti še naprej ostati doma spregovorili o samostojnosti in avtonomnosti, ki se bo po njihovem mnenju v domu precej zmanjšala, saj bodo vezani na institucijo in urnik dnevnih opravil in aktivnosti, ki ga le-ta določa.

In tukaj je še vedno vse moje, lahko preložim stvari kot želim, tam pa ne bo tako. (B45)

Ja če bi se dalo bi ostal raje, ja. Ker tukaj si bolj svoboden, tam ti vse določijo, kdaj je za jest, kdaj je kaj. tukaj pa vse kot želim sam, kadar si želi, sem sam svoj gospodar. (H45)

O strahovih, pomislekih in pričakovanjih do odhoda v dom so stari ljudje kot prvo izpostavili to, da bo odhod v dom zanje težek trenutek, saj se bo tako prekinila njihova povezanost in stiki s sosedi, prišli bodo med nepoznane ljudi in v nepoznano okolje, kar bo zanje tudi velika življenjska sprememba.

Zdi se mi, da ne bo lep trenutek, ko bo treba oditi, ker tukaj v kraju smo s sosedi, se razumemo, tako da če bi bili v kakšnem prepiru bi bilo drugače, ampak sedaj se pa razumemo med sabo. (A47)

Slišati je bilo tudi mnenje glede tega, da je osebe v institucijah brezbržno, življenje pa nečloveško, vendar niso posebej navedli, kaj jih je privedlo do takšnega mnenja.

Tudi to imam. Vidim take brezbržne ljudi, se ne potrudijo recimo, kjerkoli že, taki so. (B49)

Je še potrebno vsaj malo človeškega življenja. (B52)

Eden sogovornik je v tem kontekstu poudaril željo po izogitvi odhoda, saj je povedal, da bi raje umrl, kot odšel v dom.

Da bi šlo naprej, enkrat bomo šli. Ko postaneš enkrat toliko star, najbolje da greš »h kraju«. (C49)

Kot že pri prejšnjem vprašanju so bili tudi tukaj omenjeni strahovi oziroma pomisleki glede samostojnosti in avtonomnosti ter zasebnosti. Sogovornike je namreč strah, da bo njihovo četudi le delno samostojnost doma nadomestila popolna odvisnost od drugih, česar si ne želijo. Prav tako si jih večina ne želi bivati v isti sobi z drugimi, saj jih je strah, da bi jim bila odvzeta zasebnost in intimnost, ki jo potrebujejo in si jo želijo.

/.../ Jaz vem samo to, da ko bom šla v dom bom vse od drugih odvisna, samo to vem. (F57)

/.../ pa da imaš malo zasebnosti. (I6)

Ob zapisanem pa so sogovorniki poudarjali tudi pozitivna pričakovanja glede odhoda v dom, predvsem to, da se bo v domu zmanjšala njihova osamljenost in da bodo od osebja v vsakem trenutku lahko dobili potrebno pomoč.

Je pa res, da po drugi strani bi v domu imel več družbe, to bi bilo recimo tudi dobro. Družba bi bila dobra, ker mi res manjka, je dolg dan, ko grejo vsi sosedi po službah, so tukaj v tem koncu tri hiše prazne čez teden. (A48)

Pa da bi kaj družbe dobil, ker tukaj sem tako sam res, vse dni. (H47)

Pričakujem pa, da mi bodo pomagali, če bom imela potrebo. Če kam padem, če bi bilo karkoli, nevarna sem za kap, če sem tu doma lahko obležim zunaj in me cel teden nihče ne dobi, ker velikokrat cel teden ni nobenega. (G66)

Ob tem pa je bila še posebej izražena tudi želja oziroma pričakovanje po dobrem razumevanju s sostanovalci in osebjem doma.

/.../. Bi pa želel, da bi se dobro razumel tam s sostanovalci in z osebjem tudi. (H46)

Še posebej pa so sogovorniki na tem mestu izpostavljali pričakovanja oziroma želje glede nastanitve v domu. Predvsem je bila izražena želja po bivanju v enoposteljni sobi. Ena sogovornica je povedala, da bi pravzaprav v dom že lahko odšla, a je prav zato, ker ni bila na voljo enoposteljna soba, odhod zavrnila. Ker še zmore kolikor toliko poskrbeti zase, bo raje počakala na prosto mesto, kakršnega si želi.

Bi pa veliko raje imela, če bi bila sama v sobi, ampak po drugi strani če ne moreš nič je vseeno kje si. (F60)

Sicer so me že poklicali, ampak da bi bila z eno drugo v sobi. Jaz bi bila pa rada sama v sobi, ker se nikoli ne ve, kakšno družbo se dobi (I5)

8. MOŽNOST ODLOŽITVE ODHODA V DOM

»Da bi bilo zdravje boljše, bi bilo vse.« (B53)

Pokazalo se je, da zdravje oziroma zdravstveno stanje pomembno vpliva na možnost starih ljudi, da bi še naprej ostali doma. Intervjuvanci so namreč kot ključen dejavnik, ki vpliva na možnost ostati doma, navedli prav zdravstveno stanje. Njihova želja ostati doma je sicer velika, a jim trenutna situacija ne dopušča druge možnosti, drugačne odločitve kot zapustiti lasten dom in se preseliti v institucijo.

Prav zdravstveni razlogi so, ker je to vzrok za odhod, da bi bilo mogoče »burkle« (noge) popraviti. Tako da če bi bilo zdravstveno stanje boljše bi lahko tudi še ostal. (A49)

Ja prav nič, samo zdravje je vse, drugega pa nič. (F58)

Poleg boljšega zdravja so nekateri omenili, da bi potrebovali osebo, ki bi bila prek celega dne, tudi ponoči, na voljo za potrebno skrb. To je v okviru pomoči na domu neizvedljivo, saj tovrstna pomoč pripada posamezniku le 20 ur na teden. Vendar pa bi to, še posebej če bi našli neko drugo osebo, bilo za mnoge preveliko finančno breme in si tega, kot so povedali, zaradi nizkih pokojnin ne bi mogli privoščiti. Eden je še posebej izpostavil, da mu le-ta zadostuje skoraj v celoti le za hrano.

/.../ so rekli za pomoč na domu, da bi hodila ena, samo sem rekel, da ne bom še tistega plačeval. Sem odpovedal, ko so drugi rekli, ker tudi finančno bi težko zmogel, je drago. Moja majhna pokojnina mi gre skoraj cela samo za hrano. (C50)

Drugače pa kot sem rekel, v situaciji kakršna je bi drugače potreboval nekoga, ki bi lahko vsak dan skrbel zame, tudi recimo ponoči, če kaj pride, da bi tudi svojci ne imeli take skrbi, ampak mislim da to ne bi šlo, tudi finančno ne. (A50)

Ja da bi bil kakšen sorodnik doma, kakšen od svojcev doma, da ne bila sama. Ker je nevarno, da se mi v vsakem trenutku kaj zgodi. Tako da bi rabila nekoga, da bi bil vsak dna pri meni. (G67)

Glede osebe oziroma organizacije, katere pomoč bi bila najbolj želena, so sogovorniki v največji meri navajali željo po tem, da bi jim pomagali njihovi svojci, vendar se zavedajo, da je to težko izvedljivo, saj imajo njihovi bližnji službo in mnogo drugih obveznosti. Posameznikom pa so vsi najbližji že umrli.

Ja ne vem, naši bi bilo najbolj lepo, ampak hči, sin sta v službi in ne moreta zaradi tega službe pustit. Tako da potem je edina možnost dom. (A51)

Ampak od svojcev ne bi nihče mogel, ker so vsi toliko stran, ni svojcev tukaj v mojem kraju. Seveda svojci, domači, je najboljše. Če imaš koga, da lahko - da je blizu in da ima čas. (C51)

Sorodniki da bi mi pomagali bi najrajši. Samo jih ni, vsi so umrli. (G68)

Tudi nekateri od tistih, ki še imajo svojce, žal v tem trenutku ne vidijo nikogar, ki bi ji pomoč lahko nudil.

Nimam prav nikogar, ga ni da bi bil pri meni cel dan, ga ni, ga ne vidim. (F59)

Posameznikom, ki že imajo dodatno pomoč negovalke, pa to ustreza in bi tovrstno pomoč obdržali še naprej. Vendar pa bi se, čeprav sami tega niso izpostavili, s časom verjetno morala povečevati tudi količina prejete pomoči.

Ne vem koga najbolj želim, mi je ta negovalka v redu. (B54)

5. RAZPRAVA

Demografski trendi staranja vplivajo in bodo tudi v prihodnosti vplivali na vse, še posebej na ekonomsko in zaposlitveno strukturo družb (Vertot, 2010) ter med drugim tudi na povečane potrebe po oskrbi starih ljudi. Tako nas usmerjajo k razmisleku na tem področju in prilagajanju storitev potrebam starih ljudi. Če pa to želimo uresničiti, se moramo v prvi vrsti približati starim ljudem, jim nameniti čas za pogovor, čas, da spoznamo, kaj potrebujejo in kaj si želijo. Le na tak način bomo lahko prispevali delček na poti zagotavljanja kakovostne starosti, starosti, ki bo po meri starih ljudi, po meri vsakega izmed njih in ne po meri strokovnjakov, ki bi jim želeli pomagati iz svoje perspektive, kaj je zanje pomembno. Sama sem se v raziskavi približala starim ljudem, preko pogovora vstopila v njihov življenjski svet, spoznala njihov vsakdan, odnose z drugimi in njihov odnos do odhoda v dom za stare ljudi ter tako pridobila mnoge dragocene informacije.

Zaradi vse bolj kakovostnega načina življenja danes ljudje živijo dlje kot včasih (Vertot, 2010). Mnogi stari ljudje so bolj vitalni, aktivni in pri močeh, kot so bili ljudje iste starosti pred desetletji ali celo stoletji. Potreba po različnih oblikah pomoči oziroma odhodu v ustanovo se tako pogosto povečuje šele z visoko starostjo. To kažejo tudi pridobljeni podatki, saj so bili vsi, razen enega intervjuvanca, s katerimi sem se pogovarjala, starejši od 80 let. Nekateri so tudi povedali, da so z oddajo vloge odlašali oziroma se je njihovo resnično zanimanje za odhod pokazalo šele, ko so spoznali, da drugače ne bo šlo, da v celoti samostojno življenje ne bo več mogoče.

Zdravje je kot glavni pogoj za povečanje blaginje v večini sodobnih družb ena največjih vrednot. Bolezen vpliva na življenjske razmere in le tisti stari ljudje, ki so razmeroma zdravi, lahko živijo samostojno v svojem domu, drugi pa postajajo vse bolj odvisni od pomoči drugih (Vertot, 2010). To se sklada z ugotovitvami izvedene raziskave, saj je večina mojih sogovornikov povedala, da so se za preselitev v institucijo odločili predvsem zaradi neugodnega zdravstvenega stanja, ki omejuje njihovo zmožnost samostojnega bivanja in skrbi zase. Ob tem pa na potrebo po preselitvi vpliva tudi nezmožnost svojcev, da bi skrbeli zanje. Skrb bi namreč zahtevala vse več časa, več kot bi jim ga zaradi službe in vsakodnevnih obveznosti lahko namenili.

Flaker idr. (2008) pišejo, da je odhod v ustanovo najpogosteje potreba oziroma pobuda drugih, predvsem ljudi iz neposrednega okolja starega človeka v povezavi s strokovnjaki. Podobno kažejo tudi pridobljene ugotovitve, saj je večina mojih sogovornikov povedala, da so jim odhod v dom svetovali različni ljudje, predvsem njihovi najbližji; otroci, vnuki, sorojenci,

poleg njih pa tudi strokovnjaki; zdravniki in socialni delavci. Nekateri pa se za oddajo vloge odločijo sami, le-to pa zaradi zavedanja dolgih čakalnih vrst večkrat oddajo že prej, kot mesto v domu zares potrebujejo.

Ker se prebivalstvo hitro stara, se povečuje tudi povpraševanje po institucionalni oskrbi in le-to presega razpoložljivost. To se kaže tudi v slovenskem prostoru, kjer že več kot desetletje prevladuje fenomen čakalnih vrst za sprejeme v domove (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Slednje potrjujejo tudi pridobljeni podatki, ki kažejo, da nihče od sogovornikov ne more oditi v dom takoj, četudi bi si to želel. Trenutno namreč v domovih za stare ljudi v občini Tolmin ni na voljo niti enega prostega mesta.

V vseh razvitih državah se število starih ljudi, ki živijo sami, povečuje (Vertot, 2010). To se je pokazalo tudi pri ugotavljanju življenjskih razmer intervjuvancev, saj jih je večina povedala, da živijo sami, v enočlanskem gospodinjstvu, najpogosteje od smrti partnerja. To, da ne živijo skupaj z drugimi sorodniki, pa v veliki meri vpliva na njihove potrebe po dodatnih formalnih oblikah pomoči ter na njihovo reševanje različnih problemov in stisk, s katerimi se vsakodnevno srečujejo.

Kako človek doživlja dan, je zelo odvisno od tega, kako ga zapolni, kaj v njem počne, koga sreča, pa tudi koliko mu pri tem, da bi se različnih stvari lotil, dopušča njegovo zdravstveno stanje. Zapisano poudarja tudi Ramovš (2012), ki pravi, da je za kakovostno starost pomemben smisel vsakdanji urnik, ki vključuje različne aktivnosti. Tu se kaže jasna povezava s pridobljenimi ugotovitvami, saj so dan občutili kot dolg ali dolgočasen predvsem tisti stari ljudje, ki podnevi ne počnejo veliko, temveč predvsem počivajo. Urnik in različne aktivnosti namreč niso le za to, da se dan zapolni, temveč predvsem zato, da človeku v življenju dajo smisel.

Potrebe se razlikujejo od posameznika do posameznika, glede na njegovo zdravstveno stanje in posledično njegove zmožnosti skrbeti zase. Le-te pa se po navajanju Vertot (2010) z visoko starostjo večajo. Tudi večina sogovornikov, ki je oddala vlogo za sprejem v dom, je bila visoke starosti. Vlogo pa so oddali predvsem zaradi povečanja potreb, ki jih ne zmorejo več zadovoljiti sami oziroma jim pri tem svojci ne zmorejo pomagati v tolikšni meri, kot bi to potrebovali. Vovk (1997) piše, da s starostjo pride do mnogih telesnih sprememb, ki zahtevajo vse več napora pri opravljanju različnih opravil ali jih celo v celoti omejijo. Tudi pri sogovornikih so se potrebe zaradi mnogih starostnih omejitev kazale na različnih področjih njihovega življenja; pri skrbi zase; pri različnih gospodinjstvih opravilih, predvsem pomoč pri prehrani-pri pripravi ali prinašanju le-te na dom; pri opravilih zunaj hiše, kot sta urejanje vrta in nabava kurjave; pri prevozu do potrebnega v skupnosti in dostavi potrebnega na dom,

predvsem pri nakupovanju. Iz zapisanega lahko izpeljem, da se s starostjo potrebe po različnih neformalnih in družbeno organiziranih oblikah storitev povečujejo. Redkim lahko pomoč v celoti omogočijo svojci, nekaterim zadostujejo različne skupnostne oblike pomoči, drugi se morajo preseliti v dom za stare ljudi.

V slovenskem prostoru so za stare ljudi poleg domov za stare na voljo različne formalne oblike pomoči, ki so v pomoč pri tem, da človek lahko dlje časa ostane doma. Ob tem pa je tudi trend razvoja oskrbe starih ljudi usmerjen k razširjanju skupnostne dimenzije oskrbe (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018). Pomoč različnih organiziranih služb je še posebej umestna v primeru potrebe po redni oskrbi, kot je na primer kuhanje (Hojnik Zupanc, 1997a). Sogovorniki lahko obstoj različnih skupnostnih oblik pomoči potrdijo. Pri tem pa so poudarjali predvsem koriščenje dostave kosila na dom, pri čemer gre, kot je prej zapisano, za redno potrebo. Poleg tega so omenjali tudi obisk patronažne sestre, obisk osebe iz društva upokojencev, pomoč Rdečega križa in pomoč s strani centra za socialno delo. Za italijanski prostor pa je bila izpostavljena tudi pomoč na daljavo in dostava potrebnega iz trgovine na dom.

Razpoložljivost različnih storitev in ponudnikov pa predstavlja le en pol dostopnosti storitev, drugega tvorijo informiranost posameznika, njegova ekonomska zmožnost in izbira zanj najbolj primerne programa storitev (Hojnik-Zupanc, 1999). Sogovorniki so poleg prej zapisanih storitev, ki jih koristijo, seznanjeni tudi s pomočjo na domu. V splošnem pa je poleg tega, kar uporabljajo sami, njihova seznanjenost z drugimi obstoječimi oblikami pomoči v občini ali širše precej majhna. Nekaterih v občini obstoječih formalnih oblik pomoči, kot so varovana stanovanja, možnost prevoza do zdravstvenega doma ali na novo ustanovljenega dnevnega centra namreč ni izpostavil nihče. Večina sogovornikov poleg storitve, ki jo koristijo sami, drugih oblik pomoči ne pozna oziroma poleg nje pozna le še eno. Prav tako je bilo izpostavljeno tudi slabo finančno stanje nekaterih sogovornikov, kar brez dvoma vpliva na možnost izkoriščenja različnih oblik pomoči.

Pri tem, ali bo star človek ostal doma ali se bo moral preseliti v dom, pa igrajo veliko vlogo tudi njegovi svojci. Timonen (2008) poudarja, da se vloga družinskih oskrbovalcev spreminja predvsem zaradi spremenjenih delovnih obveznosti ter spremenjene mobilnosti. Tudi v pogovorih s sogovorniki se je bližina svojcev oziroma njihova geografska dosegljivost pokazala kot pomemben vidik, ki vpliva na to, kolikšen obseg pomoči in kako pogosto jo lahko star človek prejme od svojcev, ko to potrebuje ter koliko mora sam poskrbeti zase in za zadovoljitev svojih potreb. Poleg tega so sogovorniki večkrat poudarjali tudi to, da morajo svojci vsak dan v službo in jim tako zmanjka časa, prav tako pa jih tudi sami še dodatno nočejo bremeniti. Kljub vsemu zapisanemu se pridobljeni rezultati skladajo tudi z besedami Hvalič Touzery (2007), ki

pravi, da je ne glede na vse družinska solidarnost v slovenskem prostoru še vedno močna. Kljub vsem obveznostim in oddaljenosti kraja bivanja svojcev sogovornikov je namreč čisto vsak našel vsaj eno osebo iz mreže sorodnikov, ki mu ponudi določeno obliko pomoči, ko to potrebuje. Izhajajoč iz raziskovalnih ugotovitev je to lahko prevoz do potrebnega v skupnosti – k zdravniku ali po drugih potrebnih opravkih, lahko je to pomoč pri urejanju različnih opravkov oziroma dokumentov, lahko dostava življenjskih potrebščin iz trgovine, lahko pomoč pri zunanjih opravilih, lahko gospodinjska pomoč, kot na primer čiščenje stanovanja, pospravljanje, pranje ali kaj drugega. Kot navaja Hojnik Zupanc (1997a), pa ni pomemben samo osebni stik, temveč tudi telefonski pogovor. Slednje je še posebej poudarila ena sogovornica, ki je povedala, da se zaradi oddaljenosti hčerke ne moreta pogosto videti, da pa se prav zato večkrat slišita po telefonu, kar med njima ohranja močno čustveno vez.

Medčloveška razmerja in odnosi so za človeka kot mreža, v katero je ujet vse življenje. Med drugim so človeku v pomoč, da uspeva, zadovoljuje svoje potrebe, ustvarja in napreduje (Ramovš, 2003). Kako zelo so odnosi z drugimi pomembni v življenju starega človeka, se je pokazalo tudi v raziskavi. Sogovorniki namreč niso poudarjali le pomena pomoči drugih v materialnem smislu, ampak tudi pomoč v obliki druženja oziroma pogovora. Tovrstno obliko pomoči so pogosteje prejeli s strani oseb v njihovi socialni mreži kot od svojcev. Naj ob tem navedem avtorico Vertot (2010), ki piše, da so socialne vezi izoblikovane zunaj domačega gospodinjstva oziroma zunaj odnosov s svojci za stare ljudi zelo dragocene in koristne. Pridobljene ugotovitve lahko povežem tudi z njenimi besedami, saj so sogovorniki poudarjali dragocenost in hvaležnost za vsakega, ki si vzame čas za njih, za vsakega, ki jim nameni kakšno besedo. Prek druženja, klepeta ali pogovora se namreč zmanjšuje osamljenost in socialna izolacija starih ljudi, ki je pogosto prisotna.

Imperl (2012) navaja, da si starejši ter nege in oskrbe potrebni ljudje najbolj želijo, da bi ostali v njim znanem okolju, v lastnem stanovanju. Če iz različnih razlogov to ni možno, pa si želijo pregledne, individualno zasnovane in krajevno locirane domove. Poudari, da je pomembno, da bi bila družbeno organizirana oskrba starih ljudi v prihodnje locirana v njihovem neposrednem življenjskem okolju; da torej selitve ne bi bile potrebne, temveč bi oskrba prišla k njim. To so potrdili tudi sogovorniki, saj so vsi, kljub odločitvi za selitev v dom za stare ljudi, poudarjali željo ostati doma. Na svoj dom so namreč navezani, tam je vse njihovo in tam je skrita zakladnica njihovih spominov. Njihovi odgovori veliko povejo in dajo veliko misliti, predvsem pa me usmerijo k razmišljanju o novih, inovativnih oblikah pomoči in razširjanju oziroma izpopolnjevanju že obstoječih.

V okviru pomoči na domu je starim ljudem omogočena pomoč, ki se izvaja na njihovem domu nekaj ur dnevno ali nekajkrat tedensko (Pomoč družini, 2019). Vendar pa je večina intervjuvanih o možnosti odložitve odhoda v dom poudarila, da je količina oskrbe in nege, ki bi jo potrebovali, tolikšna, da presega količino ur, ki na primer pripadajo v okviru pomoči na domu oziroma da bi potrebovali osebo, ki bi jim bila vedno na razpolago. Na podlagi pridobljenih odgovorov, ko so intervjuvanci izrazili željo po tem, da bi ostali doma, se kaže smisel po zagotavljanju dlje časa trajajoče oskrbe na domu, kar bi staremu človeku omogočilo še naprej ostati v lastnem stanovanju. Poleg zapisanega pa vidim kot smiselno tudi ustanavljanje majhnih, krajevnih domov z gospodinjskimi skupinami. V njih bi stari ljudje lahko živeli zelo podobno kot doma, le da bi hkrati imeli tudi družbo in oskrbovalce, ki bi jim nudili ustrezno pomoč v njihovem kraju oziroma skupnosti. Več o tem spregovorim v poglavju Predlogi.

V povezavi z zapisanim Milošević Arnold (2000) navaja, kako pomembno je, da imajo stari ljudje na voljo več možnih, več različnih storitev, ki jih potrebujejo in toliko, kot jih potrebujejo. Paket storitev, ki jih na primer nudi dom za stare ljudi, je sicer pomemben in potreben, v primeru da človek ob različnih razpoložljivih oblikah pomoči na domu ne zmore več skrbeti zase in ni več zmožen samostojnega življenja. Vendar pa za tiste stare ljudi, ki vsaj delno še lahko skrbijo zase, to ni najboljša ponudba, saj je zelo enostranska.

Stari ljudje se odločijo za odhod v institucionalno oskrbo, še posebej ko v vsakdanjem življenjskem okolju potrebujejo vse več pomoči. Ker pa se potrebe starih ljudi razlikujejo med seboj, je mogoče zaznati neskladje med potrebami starega človeka in konkretno pomočjo, ki jo domovi za stare ponujajo. Sama sem ob pogovorih s sogovorniki ugotovila, da so mnogi stari ljudje še vsaj delno samostojni in samostojnost želijo ohraniti, hkrati pa si zaradi možnosti, da se jim lahko kadarkoli kaj zgodi, želijo biti nekje, kjer bo varno, kjer bo nekdo vedno na razpolago za potrebno pomoč. Milošević Arnold (2000) piše, da zagotovitev vseh potreb človeku odvzame samostojnost in možnost odločanja o vsakodnevnih stvareh, ki se ga tičejo. In prav v tem se kaže tudi razdvojenost sogovornikov glede odhoda v dom. Na eni strani želijo varnost in pomoč pri vsakodnevnih aktivnostih, na drugi pa jih je strah, da bi izgubil samostojnost in zasebnost ter se znašli v pasivnem položaju, odvisni le od drugih tudi takrat, ko to še ne bi bilo v celoti potrebno.

Tudi po Ramovšu (2003) sta ena glavnih dejavnikov življenjskega zadovoljstva sodobnega človeka njegova samostojnost in avtonomnost. Poleg tega pa vsak človek nujno potrebuje tudi zavarovano intimnost. Staremu človeku daje varno intimnost njegov osebni prostor, ki na stara leta postane skoraj del njega. In zato je ob selitvi v dom za stare ljudi izguba njegovega intimnega prostora velik osebni šok (Ramovš, 2003). Z zapisanim se povezujejo tudi ugotovitve

v izvedeni raziskavi, saj so sogovorniki močno poudarjali pomen tega, da bi lahko še naprej ostali doma. Odhod v institucijo namreč vidijo kot izgubo zasebnosti, poleg tega pa tudi samostojnosti in avtonomnosti. Vidijo ga kot kraj, kjer bodo njihovo svobodno voljo in možnost odločanja o majhnih vsakdanjih stvareh, zamenjala pravila in dnevni red institucije. Skladno z zapisanim Belič (1997) potrjuje relevantnost strahov starih ljudi glede izgube zasebnosti, saj pove, da je v domu za stare ljudi veliko manj prostora za zasebnost kot v lastnem domu. Ob tem pa doda, da raziskave v Sloveniji kažejo, da novi stanovalci najtežje sprejmejo nove prostore, nepoznane ljudi in odvisnost od osebja ter da je v domu mnogo lažje oditi tistemu, ki ve, da bo dobil svojo sobo. Tudi ugotovitve na podlagi pogovorov s sogovorniki to potrjujejo, saj je bil poleg želje po enoposteljni sobi omenjen tudi primer, ko je oseba odhod v dom zavrnila prav zaradi tega, ker ji v tistem trenutku ni bilo omogočeno, da bi bivala v enoposteljni sobi.

Na temeljno vprašanje zastavljeno že v samem naslovu naloge - odraz izbire ali nuje - lahko na podlagi pogovorov s starimi ljudmi odgovorim, da si starejši v občini Tolmin želijo starost preživeti doma, v lastni hiši oziroma vsaj v svoji skupnosti, ki jim je poznana in v kateri poznajo ljudi. Odhod v dom za stare ljudi oziroma dolge čakalne vrste za sprejem v dom za stare ljudi so tako v večji meri podoba nuje trenutne situacije, do česar pride zaradi bolezni ali starosti, ter pomanjkanja drugih možnosti, ne pa resnična želja starih ljudi. Gre torej za neke vrste izhod v sili, ko doma ni več mogoče zagotavljati dovolj pomoči. Ker pa, kot piše Brejc (2004), ni bistvo starosti v tem, da jo človek dočaka, ampak v tem, da jo zares tudi kakovostno (pre)živi, menim, da je potrebno vedno znova iskati načine in nove odgovore na spreminjajoče se razmere in odnose med ljudmi v sodobnih družbah, tudi v Sloveniji. Prav zato bi bilo potrebno tudi v občini Tolmin razmišljati o novih, inovativnih oblikah pomoči za stare ljudi na njihovem domu oziroma v njihovi ožji skupnosti.

S kvalitativno raziskavo sem pridobila raznovrstne opisne podatke. Zavzela sem emski zorni kot, saj je bila pozornost namenjena pogledu starih ljudi, pogledu »od spodaj«. Z različnimi vprašanji, ki sem jim jih zastavila, sem pridobila dober vpogled v njihovo življenje in njihov odnos do odhoda v dom ter iz njihovih pripovedovanj začutila, kako veliko vrednost ima zanje lasten dom. Ob tem se mi je zdela velika prednost ta, da sem z dovoljenjem sogovornikov intervjuje snemala, saj so ti tako potekali tekoče in brez motečih dejavnikov. Zaradi varstva osebnih podatkov je bilo do vzorca devetih oseb težko priti, kljub temu pa so bile pridobljene informacije raznolike in zgodba vsakega posameznika dragocena. Zavedam pa se, da je vsak človek edinstven in da ima vsak svoje potrebe, kar pomeni, da vseh ugotovitev ni možno posplošiti na celotno populacijo. Kljub temu si želim, da bi izvedena raziskava osvetlila trenutne razmere na področju oskrbe starih ljudi v občini Tolmin in, kar je ob aktualnih

demografskih spremembah izredno pomembno, odprla nove razmisleke o zagotavljanju oskrbe starih ljudi v smeri razvijanja novih, inovativnih oblik pomoči. Hkrati si želim, da bi bila to tudi spodbuda za vse druge strokovnjake, ki se na kakršenkoli način srečujejo s starimi ljudmi in da bi predstavljala spodbudo za spremembe, spodbudo za iskanje najustreznejših poti na področju oskrbe starih ljudi tudi v širšem slovenskem prostoru.

6. SKLEPI

Oddaja vloge za sprejem v dom

- Stari ljudje oddajo vlogo za sprejem v dom iz različnih razlogov. V ospredju so največkrat neugodne razmere, v katerih se kdo znajde, predvsem neugodno zdravstveno stanje.
- Pobuda za oddajo vloge pride najpogosteje s strani svojcev starega človeka, na kar pa na podlagi skupnega pogovora star človek, kljub temu da to ni njegova prva izbira, navadno pristane.
- Nekateri vlogo oddajo v trenutku, ko se jim zdi, da je odhod potreben, drugi pa vlogo zaradi zavedanja o dolgih čakalnih vrstah oddajo že precej prej, da bi si tako zagotovili hitrejši sprejem v dom, ko bodo to potrebovali.

Razmere življenja doma

- Stari ljudje večinoma živijo sami predvsem od smrti partnerja ali drugih bližnjih sorodnikov.
- Običajen potek dneva se lahko med posamezniki precej razlikuje. Pri vseh se začne z običajnimi dnevnimi rituali in zaključi z odhodom k nočnemu počitku. Njegova vsebina pa je odvisna od zmožnosti starega človeka, da bi se lotil različnih opravil oziroma aktivnosti, ki so mu v veselje.

Potrebe v obdobju čakanja na sprejem v dom

- S starostjo se povečuje tudi potreba po pomoči starih ljudi izven lastnega gospodinjstva. Potrebe starih ljudi v obdobju čakanja na sprejem se razlikujejo med seboj. Pri nekaterih se potrebe po pomoči kažejo na skoraj vseh življenjskih področjih; pri osebni negi, gospodinjskih opravilih, opravilih zunaj hiše, dostavi potrebnega na dom, dostopu do potrebnega v skupnosti in podobno.
- Drugi so še razmeroma samostojni; si skuhamo, počistijo, operejo in poskrbijo za druga vsakodnevna opravila. Vendar pa pri tem opažajo, da skrb zase in za vse potrebno postaja zanje vse težja in bodo morali pridobiti ustrezno pomoč, ki bo olajšala skrbi njihovega vsakdana.

Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja na sprejem v dom

- Ko se potrebe po pomoči povečujejo in jih človek ne zmore več zadovoljiti sam oziroma mu pri tem ne zadostuje obstoječa mreža njihovih svojcev, se pokažejo potrebe po različnih formalnih oblikah pomoči.
- Večina starih ljudi se v obdobju čakanja na sprejem poslužuje vsaj ene formalne oblike pomoči, le redki ne koristijo ničesar. Najpogosteje uporabljena formalna oblika pomoči pri sogovornikih je dostava kosila na dom, kar stare ljudi razbremeni skrbi glede priprave hrane.
- Druga najpogosteje izpostavljena formalna oblika pomoči pa je prihod patronažne sestre na dom starega človeka, kar prav tako starim ljudem olajša dostop do zdravstvenih storitev v njihovi lokalni skupnosti.

Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži starega človeka

- Izmed vseh družinskih članov starim ljudem najpogosteje pomagajo in jih obiskujejo njihovi otroci. Takoj za njimi pa tudi snahe in vnuki ter bratje in sestre.
- Pomoč družinskih članov se nanaša na različna opravila na področjih, na katerih stari ljudje opozarjajo na potrebo po pomoči.
- Pogostost pomoči je odvisna od oddaljenosti kraja bivanja in časovne razpoložljivosti družinskih članov.
- Izmed oseb v socialni mreži starega človeka so najbolj pomembni sosede in prijatelji.
- Medtem ko družinski člani največkrat ponudijo pomoč v obliki konkretnih opravil, so osebe iz socialne mreže ključne predvsem na področju druženja s starim človekom oziroma nudenja čustvene opore in posledično pri zmanjševanju njihove osamljenosti.

Seznanjenost z obstoječimi oblikami pomoči

- Večina starih ljudi pozna le tisto obliko pomoči, ki jo uporabljajo sami.
- Z drugimi obstoječimi oblikami pomoči pa so seznanjeni le redki, kar pomeni, da bi bilo potrebnega več seznanjanja, da bi vedeli, kaj vse imajo na razpolago, preden se odločijo za odhod v dom za stare ljudi.

Odnos do odhoda v dom

- Odnos starih ljudi do odhoda v dom ni najbolj pozitiven, saj odhod od doma človeka iztrga iz dotedanega življenja in okolja. Zaradi navezanosti in navajenosti na lasten

dom ter povezanosti z ljudmi v njihovi bližini tako odhod v dom za stare ljudi mnogim predstavlja nekaj neželenega. Predstavlja jim nujo, ko drugih možnosti ni. Vidiijo ga tudi kot njihovo zadnjo pot.

- Prav zato bi se bilo potrebno starim ljudem bolj približati in jih razumeti ter jim pomagati pri oblikovanju načina življenja, ki si ga želijo, tudi ko niso več v celoti samostojni, tudi ko sami ne zmorejo več poskrbeti zase.
- Kljub nezaželenosti odhoda pa je odhod v dom za stare ljudi lahko tudi nekaj pozitivnega. S seboj prinaša pridobitev družbe, pridobitev potrebne pomoči in razbremenjenost mnogih skrbi. Dom za stare ljudi tako ni le nekaj negativnega, ampak starim ljudem predstavlja tudi vir varnosti.
- Večina sogovornikov bi kljub nezaželenosti odhoda v dom za stare ljudi, tja odšla takoj zaradi pridobitve ustrezne pomoči, ki je doma nimajo.

Možnost odložitve odhoda v dom

- Stari ljudje so kot potrebno za odložitev odhoda v dom poleg boljšega zdravstvenega stanja navajali predvsem potrebo po 24 urni pomoči. To bi jim ponudilo varnost in zmanjšalo njihovo negotovost glede tega, da se jim lahko v vsakem trenutku kaj zgodi.
- Ob želji ostati doma si večina starih ljudi želi prejemati pomoč od svojcev. Vendar za to zaradi velike obremenjenosti svojcev ne vidijo resnično obstoječih možnosti in jim tudi ne želijo biti v breme.

7. PREDLOGI

- Na podlagi pomena pluralnosti oblik oskrbe bi bilo zaželeno poleg že obstoječih oblik pomoči v občini Tolmin omogočiti tudi razvoj novih storitev, ki bi dopolnile že obstoječe ter preko katerih bi se še bolj lahko prilagodili različnim uporabnikom in različnim potrebam, ki jih imajo. Nekaj konkretnih predlogov za nove storitve navajam v nadaljevanju
- V pridobljenih odgovorih intervjuvancev je bilo poudarjeno, da je dom v Podbrdu za večino starih ljudi odročen in preveč odmaknjen od kraja, kjer so živeli. To zmanjšuje tudi možnost obiskov s strani svojcev in prijateljev. Da bi se lahko usmerili k resničnemu uvajanju sprememb povezanih z domom v Podbrdu, bi bilo potrebno odnos starih ljudi do tamkajšnjega doma najprej raziskati na širšem vzorcu starih ljudi. Na podlagi že izvedenih intervjujev pa bi bil moj predlog povečanje kapacitete doma v Tolminu. Pri tem bi bilo v skladu s sodobnimi koncepti oskrbe starih ljudi dom smiselno zasnovati v obliki gospodinjstev skupin. Starim ljudem se tako ne bi bilo potrebno seliti iz enega oddelka na drugega, kar bi bila še ena neprijetna selitev, čeprav le znotraj institucije.
- Poleg tega bi bila po mojem mnenju smiselna tudi ustanovitev manjših, krajevnih domov na več različnih delih občine Tolmin, prav tako zasnovanih po principu gospodinjstev skupin. To bi starim ljudem omogočilo ostati v njihovi skupnosti tudi, ko bi povečanje njihovih potreb zahtevalo celodnevno oskrbo.
- Lahko pa bi razmišljali tudi o drugačnem načinu organiziranja celodnevne oskrbe. Ena možnost bi bila ta, da bi bila starim ljudem omogočena dlje časa trajajoča oskrba na domu. V povezavi z zapisanim bi to lahko organizirali na način, da bi znotraj posameznih krajevnih domov delovala »točka za oskrbo«, ki bi delovala štiriindvajset ur na dan in bi nudila oskrbo starim ljudem, ki živijo v bližini. Menim, da bi bilo to še posebej ustrezno za tiste, ki so še vsaj deloma samostojni, a bi bilo zaradi njihove varnosti dobro, da bi imeli možnost pridobitve potrebne pomoči kadarkoli v dnevu.
- Skoraj vsi intervjuvanci so izpostavili pomen in potrebo po stiku s soljudmi, saj to preprečuje osamljenost in človeka razvedri. V tem kontekstu ima pomembno vlogo dnevni center. Ker pa so kraji v občini Tolmin razdrobljeni in gre za geografsko veliko območje, prav tako pa tudi, ker mnogi stari ljudje živijo sami in nimajo nikogar, ki bi jih do obstoječega dnevnega centra v Tolminu lahko peljal, bi bilo smiselno razmišljati o možnosti organiziranega prevoza do dnevnega centra in nazaj. Na ta način bi bila ta

oblika pomoči dostopna večjemu številu starih ljudi oziroma bi se ob omenjenem prizadevanju približali načelu enakosti v dostopnosti različnih oblik oskrbe. Prav tako bi se zmanjšala skrb svojcev glede tega, kaj vse gre lahko narobe s starim človekom, ko jih ni pri njem.

- Domovi za stare ljudi so kljub velikemu prizadevanju za povečanje oskrbe v skupnosti v določenih primerih še vedno nujno potrebni. Ker pa je selitev vanje za mnoge stare ljudi izredno težka življenjska odločitev, menim, da bi bila vključitev starega človeka v vmesno strukturo dnevnega centra, kjer bi preživel le del dneva, pomembna pri tem, da bi se postopoma privadil na spremembo oziroma selitev od doma, ko bi ta postala neizogibna.
- Izhajajoč iz tega, da nekateri stari ljudje živijo sami in posledično težje dostopajo do trgovine, ki je vir vsakdanjih potreb po hrani, pijači in drugih osnovnih potrebščinah, bi bilo vredno razmišljati o možnosti, da bi stari ljudje imeli možnost na določeno telefonsko številko naročiti, kaj vse potrebujejo. Organizirano bi lahko bilo na podoben način, kot je organiziran prevoz v okviru Rdečega križa oziroma kot je povedala gospa, ki delno biva v Trstu. Star človek bi torej po telefonu povedal, kaj potrebuje, in dobil vse potrebno dostavljeno na dom. Na ta način bi jim odvzeli marsikatero stisko ali zanje pogosto prevelik napor.
- Pri mnogih starih ljudeh je vzrok za oddajo vloge za odhod v dom pogosto negotovost oziroma zmanjšan občutek varnosti, saj se jim zaradi slabšega zdravja v kateremkoli trenutku dneva lahko kaj zgodi. V tem primeru bi bil center za pomoč na daljavo ustrezna rešitev zanje, saj bi jim omogočil, da bi lahko dlje časa ostali v svojem domu. Pri sebi bi tako imeli sprožilec, na katerem bi bil gumb, in na katerega bi pritisnili v primeru, da bi potrebovali nujno pomoč. Na ta način bi se povečala varnost starih ljudi, ki še živijo sami in zmanjšala njihova skrb ali skrb svojcev, da bi stari ljudje v primeru nesreče ostali sami in neopaženi.
- Vsem starim ljudem, ki razmišljajo o koriščenju dostave hrane na dom, bi po besedah intervjuvancev pri izbiri med delavsko menzo ali domom upokojencev, priporočila izbiro dostave hrane iz doma upokojencev, saj naj bi bila za stare ljudi ustrežnejša (bolj kuhano, manj trdo, kuhana zelenjava, manj slano itd.)
- Menim tudi, da bi bilo potrebnega več seznanjanja starih ljudi z različnimi že obstoječimi oblikami pomoči. Tako bi, ko bi se znašli v stiski, bolje vedeli, kaj vse imajo na razpolago, preden se odločijo za selitev v dom. Seznanjali bi jih lahko prostovoljci

iz društva upokojencev, kar se deloma že udejanja, prav tako pa tudi izvajalci sami. Poleg tega bi lahko po vseh gospodinjstvih v občini Tolmin razposlali letake z informacijami o obstoječih oblikah pomoči, ki so na voljo starim ljudem. Na ta način bi istočasno seznanili stare ljudi kot tudi njihove svojce.

- Pri ohranjanju in doseganju čim večje kakovosti življenja kot tudi pri načrtovanju in posledično oblikovanju različnih storitev za stare ljudi v občini Tolmin bi bilo potrebno upoštevati mnenja starih ljudi glede tega, kakšne oblike pomoči bi si želeli oziroma kakšne so njihove dejanske potrebe. To pomeni, da bi strokovnjaki pomoč zasnovali skupaj s starimi ljudmi.
- Iz raziskave, ki sem jo izvedla, se je pokazalo, da bi bilo v prihodnje smiselno raziskati tudi, kako se s skrbjo za starega človeka soočajo njegovi svojci oziroma drugi neformalni oskrbovalci, saj pogosto prevzemajo nase velik delež skrbi za starega človeka. Raziskati bi bilo treba, kaj jim skrb za starega človeka predstavlja, kako vidijo obstoječe oblike pomoči, ki so na voljo v občini Tolmin in ali pri njih prihaja do preobremenjenosti, kot so psihično, fizično ali čustveno izgorevanje ter kaj bi oni potrebovali, da bi se lahko razbremenili.
- Rezultate izvedene raziskave bi bilo treba predstaviti zaposlenim socialnim delavkam in direktorici v vseh treh domovih upokojencev v občini Tolmin kot tudi tamkajšnjemu centru za socialno delo. To bi lahko storila s prireditvijo okrogle mize. Prav tako bi bilo dobro temeljne ugotovitve posredovati tudi širši javnosti, kar bi lahko storila s pripravo članka za časopis Sočasnik.

8. SEZNAM UPORABLJENIH VIROV IN LITERATURE

- Belič, M. (1997). Dom za starejše občane kot tretji dom. V I. Hojnik Zupanc (ur.), *Dodajmo življenje letom* (str. 127-134). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Brejc, T. (2004). *Skrb za svojce po rehabilitaciji: priročnik*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dom Podbrdo: Predstavitev* (2016). Pridobljeno 10.7.2019 s <http://dompodbrdo.si/Domov/Predstavitev.aspx>
- Družinski pomočnik* (2019). Pridobljeno 25.6.2019 s http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/druzinski_pomocnik/
- Enota Petrovo Brdo: Predstavitev* (2016). Pridobljeno 18.7.2019 s <http://www.dompodbrdo.si/EnotaPetrovoBrdo.aspx>
- Filipovič Hrast, M., Hlebec, V., Knežević Hočevnar, D., Černič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S. & Mali, J. (2014). *Oskrba starejših v skupnosti: dejavnosti, akterji in predstave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Filipovič Hrast, M. & Hlebec, V. (2015). *Staranje prebivalstva: oskrba, blaginja in solidarnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Filipovič, M., & Rakar, T. (2008). Nestrpnost in sistemi blaginje. *Družboslovne Razprave*, XXIV(57), 21-43.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hlebec, V. & Mali, J. (2013). Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji. *Socialno delo*, 52(1), 29-41.
- Hlebec, V., Mali, J., & Filipovič Hrast, M. (2014). Community care for older people in Slovenia. *Anthropological notebooks*, 20(1), 5-20.
- Hojnik - Zupanc, I. (1994). *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik - Zupanc, I. (1997a). V starosti lahko opešajo življenjske moči, kaj pa potem? V. I. Hojnik Zupanc (ur.), *Dodajmo življenje letom* (str. 115-126). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik - Zupanc, I. (1997b). Priprava na upokožitev in starost. V I. Hojnik Zupanc (ur.), *Dodajmo življenje letom* (3-12). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

- Hojnik-Zupanc, I. (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hrovatin, M., Kožuh-Novak, M., Koželj-Levičnik, I. M. & Žiberna, A. (2001). *Skupaj lahko naredimo več za kakovost življenja starejših*. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije.
- Hvalič Touzery, S. (2007). Tukaj smo! Opazite naše delo! Pomagajte nam! Raziskava o oskrbi starega človeka v družini. *Kakovostna starost*, 10(2), 4-27.
- Imperl, F. (2012). *Kakovost oskrbe starejših: izziv za prihodnost*. Logatec: Firis Imperl & Company.
- Imperl, F. (2014). Možne strategije razvoja domov za starejše. *Kakovostna starost*, 17(4), 3-22.
- Kerbler, B., Sendi, R., & Filipovič Hrast, M. (2017). *Odnos starejših ljudi do doma in domačega bivalnega okolja*. Pridobljeno 27.12.2018 s file:///C:/Users/Karmen/Downloads/Odnos_starejsih_ljudi_do_doma_in_domacega_bivalneg.pdf
- Kornhauser, A., & Mali, J. (2013). Priprava starega človeka na življenje v domu za stare ljudi. *Socialno delo*, 52(5), 321-331.
- Kos, M. (2018). *Raziskava med starostniki o potrebi dnevnega centra za starejše v občini Tolmin* (Raziskovalno poročilo). Pridobljeno 26.6.2019 s https://www.tolmin.si/files/other/news/137/1345874.1%20Raziskovalno%20poro%C4%8Dilo_Dnevni%20center%20za%20starej%C5%A1e%20v%20ob%C4%8Dini%20Tolmin.pdf
- Lebar, L., Ramović, S., Vidrih, N., & Nagode, M. (2017). *Izvajanje pomoči na domu: analiza stanja v letu 2016* (Končno poročilo, št. IRSSV 20/2017). Pridobljeno 29.12.2018 s https://www.irssv.si/upload2/Izvajanje%20PND%20za%20leto%202016_3.pdf
- Macuh, B. (2017). *Življenjski slog starostnikov v domovih za starejše*. Maribor: Kulturni center.
- Mali, J. (2006). *Koncept totalne ustanove in domovi za stare*. Pridobljeno 10.7.2019 s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-SNFZ9ITE>
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2011). An example of qualitative research in social work with older people: the history of social work in old people's homes in Slovenia. *Collegium antropologicum*, 35(3), 657-664.
- Mali, J. (2012). Uvajanje dezinstitutizacije na področju oskrbe starih ljudi. *Časopis za kritiko znanosti*, 39(250), 86-94.
- Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52(1), 57-67.
- Mali, J., Flaker, V., Urek, M., & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Mesec, B. (2007). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: Kvalitativne raziskave (študijsko gradivo)*. 2. izdaja. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39(4-5), 253-262.
- Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi ljudmi (Izbrani članki in referati): Študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Občina Tolmin (b.d.). Pridobljeno 6.6.2019 s <http://65plus.irssv.si/obcina/Tolmin>
- Občina Tolmin. (2018). Pridobljeno 6.7. 2019 s <https://www.tolmin.si/objava/155763>
- Oskrbovana stanovanja (2019). Pridobljeno 25.6.2019 s http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/izvajalci/oskrbovana_stanovanja/
- Pomoč na domu, socialna oskrba na domu (2019). Pridobljeno 25.6.2019 s <https://www.irssv.si/socialne-zadeve/dolgotrajna-oskrba-in-varstvo-starejsih/pomoc-na-domu-socialna-oskrba-na-domu>
- Pomoč družini (2019). Pridobljeno 25.6.2019 s http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/pomoc_druzini/
- Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in SAZU.
- Ramovš, J. (2010). *Gerontologija*. Pridobljeno 9.7.2019 s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1369.html>
- Ramovš, J. (2012). *Za kakovostno staranje in lepše sožitje med generacijami*. 3. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Institut Antona Trstenjaka.
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (ReNPSV13-20) (2013). Pridobljeno 6.7.2019 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP68>
- Rudel, D. (2008). Zdravje na domu na daljavo za stare osebe. *Informatica Medica Slovenica*, 13(2), 19-29.
- Schlauer, M. (2005). Institucionalno varstvo in priprava na sprejem v dom. V M. Muršec (ur.), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?* (str. 37-46). Maribor: Splošna bolnišnica.
- Skupnost socialnih zavodov Slovenije (b.d.). Pridobljeno 10.7.2019 s http://www.ssz-slo.si/wp-content/uploads/2017/05/SSZ-Slovenije_brosura_predstavitev-domov_2014.pdf
- Skupnost socialnih zavodov Slovenije. (2019a). Pridobljeno 8.07.2019 s <http://www.ssz-slo.si/prosnje/pregled-prosenj-in-prostih-mest/>
- Skupnost socialnih zavodov Slovenije (2019b). Pridobljeno 08.07.2019 s <http://www.ssz-slo.si/splosno-o-domovih-in-posebnih-zavodih/>

- Slovar slovenskega knjižnega jezika. 1. do 5. knjiga* (1970-1991). Ljubljana: SAZU in DZS.
- Smith, A. E. (2009). *Ageing in urban neighbourhoods: Place attachment and social exclusion*. Bristol: Policy press.
- Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva* (2007). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Pridobljeno 28.6.2019 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija_varstva_starejsih_splet_041006.pdf
- Šiplič Horvat, V. (2016). Vloga socialnega dela pri uresničevanju strategije obvladovanja demence v Sloveniji do leta 2020 – celostna obravnava oseb z demenco in njihovih svojcev. V J. Mali (ur.) *Zagotavljanje celostne oskrbe za ljudi z demenco in pomoči njihovim sorodnikom* (str. 22-28). Ljubljana: Skupnost socialnih zavodov Slovenije : Gerontološko društvo Slovenije.
- Šircelj, M. (2009). Staranje prebivalstva v Sloveniji. V V. Hlebec (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb* (str. 15-44). Maribor: Aristej.
- Timonen, V. (2008). *Ageing societies: a comparative introduction*. Maidenhead: McGraw-Hill: Open University Press.
- Troina, L. (b.d.). *L'ingresso dell'anziano in casa di riposo*. Pridobljeno 15.7.2019 s https://www.academia.edu/37150832/Lingresso_dellanziano_in_casa_di_riposo.pdf
- Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj*. (2016). Pridobljeno 1. 7. 2019 s http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/SDD_Priloga_1_Demografske_spremembe_UMAR_26april2016.pdf
- Van Bilsen, P. M. A., Hamers, J. P. H., Groot, W., & Spreeuwenberg, C. (2006). Demand of elderly people for residential care: an exploratory study. *BMC Health Services Research*, 39(6). Pridobljeno 27.12.2018 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1444915/>
- Vertot, N. (2008). *Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana. Ljubljana: Statistični urad republike Slovenije. Zbirka: Brošure.
- Vovk, M. (1997). Prenova obstoječih stanovanj v korist starih ljudi. V. I. Hojnik Zupanc (ur.), *Dodajmo življenje letom* (str. 77-94). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Zagožen, I. R. (2001). *Živeti s staranjem in smrtjo: priročnik za voditelje skupin starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

9. PRILOGE

9.1. Priloga 1: Vprašalnik za intervjuje s starimi ljudmi, ki čakajo na sprejem v dom za stare ljudi

1. ODDAJA VLOGE ZA SPREJEM V DOM IN RAZLOGI ZANJO

Kaj vas je privedlo do odločitve, da oddate vlogo za sprejem v dom za stare ljudi?

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge?

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi?

V koliko domov za stare ljudi ste vložili vlogo?

2. RAZMERE ŽIVLJENJA DOMA

Ali živite sami ali še s kom?

Kako poteka vaš običajen dan?

3. POTREBE V OBDOBJU ČAKANJA NA SPREJEM V DOM

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč?

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči?

4. FORMALNE OBLIKE POMOČI V OBDOBJU ČAKANJA NA SPREJEM V DOM

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb?

Kako pogosto jo/jih koristite?

Kako ocenjujete to pomoč?

5. POMOČ DRUŽINSKIH ČLANOV IN DRUGIH OSEB V SOC MREŽI STAREGA ČLOVEKA

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci?

Kdo od svojcev vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb?

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev?

Kako ocenjujete to pomoč?

Vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudi tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb?

Kako pogosto?

Kako ocenjujete to pomoč?

6. SEZNANJENOST Z OBSTOJEČIMI OBLIKAMI POMOČI

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate?

Kje ste izvedeli zanjo/e?

7. ODNOS DO ODHODA V DOM

Kaj vam odhod v dom za stare ljudi predstavlja?

Kako bi se odzvali če predvidimo, da vas jutri pokličejo, da je za vas na voljo prosto mesto?

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma?

Kakšni so vaši morebitni strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom za stare ljudi?

8. MOŽNOST ODLOŽITVE ODHODA V DOM

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom za stare ljudi in še naprej ostali doma?

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/ v skupnosti itd.)?

9.2. Priloga 2: Intervjuji

9.2.1. Intervju_oseba A

OSEBA A, 90 LET, 25.6.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Največ to, da imam ene težave, sicer sedaj jih imam malo manj kot sem jih imel, da se kar »zgubljal«. (A1) ~~Me je soseda trikrat rešila, ko smo bili pred hišo in sem jaz po svoje govoril, ona po svoje in potem sem še bil toliko, sem ji rekel pelji me notri na peč in me je pripeljala in plegla in potem je tisto minilo, tri taki slučajji so bili. Sedaj me pa »nazaj nese«, tako da se vsak trenutek bojim, da bi padel. In prav zato sem rekel, da bi bilo tako najboljše, da bi šel. Ker nisem res prav nič stabilen. (A2)~~

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Svojci so mi povedali, kakšna je situacija, kaj se zna zgoditi in potem so mi rekli naj jaz povem, kaj se mi zdi po mojem mnenju. (A3) ~~In sem rekel, da če bi se tistega kar se mi je dogajalo, ko sem se »zgubljal«, držala smola bi že prej moral iti, sedaj pa se moram samo pazit, da ne padem. Ker potem če padeš pa greš v bolnico in nazaj, kdo ti bo potem pomagal, sin in hči sta cel dan v službi in nima kdo. Tako da sem se potem s pomočjo sina in hčere odločil za oddajo vloge. (A4)~~

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Malo pred novim letom sem oddal vlogo, decembra lansko leto, torej je sedaj malo več kot pol leta. (A5)

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Zaenkrat samo v enega, samo v Tolmin. Je najbližje pa tudi sin in hči sta v Tolminu in bi me lahko tudi obiskovala. (A6)

Ali živite sami ali še s kom? Moja hči in sin sta stran tako, da jaz tukaj živim sam že tri leta odkar mi je žena umrla. (A7)

Kako poteka vaš običajen dan? Zjutraj vstanem ob osmih, (A8) potem se umijem, (A9) pojem zajtrk oziroma si ga naredim, če je treba, če recimo hči ni zvečer pripravila. (A10) Potem kolikor mi zdravstveno stanje dovoljuje grem malo ven. ~~Če pa hočem iti malo dlje moram vzeti tableto proti bolečinam, da me malo manj bolijo noge, da potem lahko nazaj pridem.~~ Ne grem daleč, do enega potoka, 50 metrov proč od hiše, ker si več ne upam. Tukaj okrog hiše pa se lahko sprehajam. (A11) Potem imam red za brati, imam Družino, imam Dnevnik in tako berem. (A12) Potem mi prinesejo kosilo, pojem kosilo. (A13). Popoldne se tudi eno uro ali dve, kakor pride, malo tudi uležem tukaj na peči. (A14) Gledam tudi televizijo, vsak dan pogledam poročila, ampak ne razumem več dobro po televiziji, kaj govorijo. (A15) ~~Tako da dan, malo eno, malo drugo, malo hodim, malo sedim, malo ležim.~~ Spat pa grem vsak dan po zadnjih poročilih, ob pol enajstih, vendar ne spim dobro, se zbujam. (A16)

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Ja najbolj ta gospodinjstva pomoč, kot je kuhanje, pranje, čiščenje po hiši. (A17) Pa tudi pomoč zunaj, okoli hiše, pomoč pri zunanjih opravilih, sedaj recimo košnja trave, pa pri sadju. (A18)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Potrebujem, da mi pomagajo naši, da mi kaj pripravijo, recimo za jesti za zajtrk, (A19) za večerjo si po navadi pustim kaj od kosila, ki mi ga prinesejo, ker ne potrebujem veliko, (A20) pa zunaj, okoli hiše, da malo uredijo, da se pokosi trava, ker sam se težko gibam. (A21) ~~Preoblačenje, umivanje, vsa ta osebna nega pa zaenkrat še sam. Moram se pazit, drugače pa mi je tudi sin tako stvar kupil, da se primem ko grem v kadi pa tudi sam sem naredil tako deskico v kadi počez in se lahko še sam umivam. Potem imam na količku narejeno, da se lahko podrgnem po hrbtu, ker drugače ne bi mogel. Ko sem še imel ženo sva eden drugemu pomagala. Sedaj sem sam in moram res pazit, da ne padem, ampak zaenkrat še gre.~~

Potem, da lahko pridem do zdravnika, (A22) vse kar je treba kam iti, kaj urediti, mi pa vse hči in sin pomagata, pri urejanju pa da me peljeta, ker sam ne bi mogel. (A23) ~~Včasih sem imel avto, sedaj ko ga nimam pa sem odvisen od drugih, kar rabim jim naročim.~~

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, za jesti mi nosijo kosilo, tako da za hrano sem nekako preskrbljen. (A24) ~~Sicer dobim samo kosilo, večerje in zajtrka ni, zato mi potem morajo naši poskrbet. Sicer za večerjo dostikrat če je veliko recimo mineštre, pojem pol pa pustim še za večerjo.~~

Kako pogosto jo/jih koristite? Prej so mi samo med tednom nosili iz ene menze, sedaj mi nosijo tudi sobote, nedelje in praznike pa iz doma upokojencev. Prej so mi morali svojci, ker v domu niso hoteli sprejeti, so rekli, da so preobremenjeni, potem se je pa uredilo. (A25)

Kako ocenjujete to pomoč? Med tednom ko dobivam hrano iz tiste bolj delavske menze je bolj tako, pri 90 letih želodec več ne dela tako kot bi moral. Včasih pride preslano, včasih premalo kuhano in veliko začimb je notri. (A26) Nekaj je seveda treba pojesti, ampak kar prinesejo iz doma upokojencev, ob vikendih, tisto je bolj okusno in bolj kuhano, tudi ni solate, je vse kuhano, ker oni vejo, da starejši težje to jemo, jaz imam slabe zobe. Tako da bi mi bolj odgovarjalo cel teden, da bi dobil iz doma, za starejše je bolje, bolj kuhano, mi bolj odgovarja. (A27)

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja hči in sin mi veliko pomagata. (A28)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, hči, ona vse opere, vse počisti, ko pride, bolj ta gospodinjska opravila. (A29) Sin pa zunaj, travo pokosi, kar je sadja in vse kar je zunaj, poskrbi za zunanjo okolico. (A30)

Kako pogosto prejemate pomoč s strani svojcev? En dan pride hči drug dan sin, izmenično prihajata. (A31)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Nič ne smem reči, kar naročim, mi naredijo, veliko naredita. Samo ne smem enega bolj pohvalit, tu moram biti pa previden. Oba sta dobra, oba pomagata. (A32)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, od žene prijateljica, pride mimo in vpraša kako sem, če kaj potrebujem. (A33) Predvsem pomaga tudi na pokopališču, da zalije kakšne rože. (A34) Sosea pa, da vpraša, kako je, da se malo pogovarjava, malo podruživa, poklepetava. Ampak moram pa tudi reče, da malo družbe mi manjka, veliko jih je umrlo, v eni hiši jih je bilo enajst, sedaj ni nikogar več. (A35) ~~In tako nimam več tiste družbe, recimo v vasi je eden še starejši potem sem pa že jaz. Eden je dva meseca od mene starejši.~~

Kako pogosto vam pomagajo? Sosea pride tudi po dvakrat na teden. Če bi ji naročil da naj pride bolj pogosto bi pa tudi prišla ampak zaenkrat ni potrebe. (A36) Prijateljica od žene pa občasno pride, lahko enkrat na teden, enkrat na dva tedna. (A37)

Kako ocenjujete to pomoč? Tudi mi je pomembna, vsak ki nekaj prispeva je dragocen, tudi družba mi veliko pomeni, da imaš nekoga. (A38)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ja kot sem rekel, to da nosijo hrano domov. (A39) Potem s pomočjo na domu sem seznanjen, da pridejo te oskrbovalke pomagat na dom, (A40) ~~ampak če me ponoči kaj prime ne bi bilo nikogar, ker to je le par ur dnevno, ne bi imel kadarkoli nekoga na voljo, če bi se kaj zgodilo. Mislim, da bi tudi ponoči potreboval nekega varuha.~~ Kje ste izvedeli zanjo/e? O tem se je govorilo in tudi žena je bila seznanjena z ljudmi, je vedela vse informacije, tako da že dolgo to poznam. (A41) Za hrano, da mi nosijo so pa svojci povedali in uredili. (A42)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Še najbolj mi pomeni neko varnost, še najbolj to. Ker pridejo taki momenti, da se mi kaj zgodi, da se mi lahko kaj zgodi in potem če ne bi bilo nikogar blizu ne vem, kako bi bilo. (A43)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? ~~Seveda odločiti bi se moral, ampak zdaj sem rekel, da morda tja proti koncu leta, da pride že v zimo, da se je že malo lažje malo odločiti. Sicer za centralno ogrevanje so mi tudi vedno vse uredili, če je bilo kaj treba tudi popravili. Tako da moram reči da če bi mi jutri rekli se ne bi prav lahko odločil. (A44) Je pa res, da lahko gre vsak moment kaj narobe, tako da če trezno pomisliš je najbolje, da bi se odločil. (A45) Je pa doma le doma, staro je bilo tukaj, ko sem jaz začel popravljat, tako da sem veliko naredil tukaj, od nekdaj živim tukaj.~~

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? ~~To bi pomenilo, če bi imel nekoga, ki bi imel vpogled tukaj cel dan, potem bi bil lahko tudi doma. Pogoji so vsi za biti doma, vse je urejeno, ampak moral bi pa res imeti nekoga, ki bi bil vedno na razpolago, če bi karkoli prišlo vmes. Seveda pa sem navezan na dom in bi bilo seveda lepše ostati v domačem okolju, ampak tako je. (A46)~~

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Zdi se mi, da ne bo lep trenutek, ko bo treba oditi, ker tukaj v kraju smo s sosedi, se razumemo, tako da če bi bili v kakšnem prepiru bi bilo drugače, ampak sedaj se pa razumemo med sabo. (A47) Je pa res, da po drugi strani bi v domu imel več družbe, to bi bilo recimo tudi dobro. Družba bi bila dobra, ker mi res manjka, je dolg dan, ko grejo vsi sosedi po službah, so tukaj v tem koncu tri hiše prazne čez teden. (A48)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Prav zdravstveni razlogi so, ker je to vzrok za odhod, da bi bilo mogoče »burkle« (noge) popraviti. Tako da če bi bilo zdravstveno stanje boljše bi lahko tudi še ostal. (A49) Drugače pa kot sem rekel, v situaciji kakršna je bi drugače potreboval nekoga, ki bi lahko vsak dan skrbel zame, tudi recimo ponoči, če kaj pride, da bi tudi svojci ne imeli take skrbi, ampak mislim da to ne bi šlo, tudi finančno ne. (A50)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Ja ne vem, naši bi bilo najbolj lepo, ampak hči, sin sta v službi in ne moreta zaradi tega službe pustiti. Tako da potem je edina možnost dom. (A51)

9.2.2. Intervju oseba B

OSEBA B, 88 LET, 2.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Sama ne morem biti, sama se ne čutim sigurna, da bi bila in sem rekla potem, da bo nekdo vedno tam za potrebno pomoč. (B1)

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Moj sin je bil, oba sina sta mi predlagala, da bi se oddalo to vlogo in potem sem se nekako strinjala. (B2) ~~Čeprav saj veste, nikoli ni tako kot doma.~~

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Od decembra 2018. (B3)

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Vlogo smo oddali v dva domova, v Podbrdo in Tolmin. (B4) Saj iz Podbrda so tudi že klicali, ampak potem nisem šla, ker bi bilo v Tolminu bolje, ker so tukaj tudi svojci blizu. (B5)

Ali živite sami ali še s kom? Tukaj živim sama, v hiši zraven pa stanuje starejši sin z nevesto in dva vnuka. (B6)

Kako poteka vaš običajen dan? Zjutraj vstanem okrog sedmih, (B7) potem kolikor se lahko sama oblečem, umijem. Vsak dan že takoj zjutraj pride ena negovalka, ki mi pri vsem tem pomaga. (B8) Potem mi pripravi zajtrk, pojem zajtrk. (B9) Potem me ponavadi obišče sosed. (B10) Kmalu je tudi že kosilo, mi ga prinesejo domov. (B11) Po

kosilu počivam, ker potrebujem ali da se malo uležem ali da sedim. (B12) Ne grem vsak dan, ampak grem tudi ven, pred hišo s hojico, ker drugače ne morem. (B13) ~~Ampak pred nekaj dnevi sem padla v spalnici, pogledajte sem eela modra (pokaže na obraz), sploh ne vem, kako se je zgodilo in tako sedaj par dni nisem bila zunaj.~~ Potem tukaj (v dnevni sobi) gledam tudi televizijo, je cel dan odprta, jo ne ugasnem, potem malo gledam ali pa ne (B14) ~~ker je tudi ne morem s temi debelimi prsti, tiste tipke so pa tako drobne na daljincu.~~ Potem pojem večerjo že okoli petih. (B15) Kdaj grem spat zelo zgodaj, recimo že ob šestih, sedmih, kdaj pa tudi kasneje, odvisno od počutja. (B16) *Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč?* Veliko potrebujem, ker sama vsak dan težje, vse kar je tu po hiši mi naredijo, vse kar je treba. (B17)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? ~~Povsod potrebujem pravzaprav,~~ da mi pomagajo se umiti, (B18) obleči (B19). Da mi počistijo, (B20) skuhamo, pripravijo obroke, (B21) poskrbijo za rože. (B22) ~~Sama ne bi zmogla zase poskrbet, tako da mi pomagajo, veliko pomagajo naši.~~ In če je kaj, da rabim da mi prinesejo tudi dobim so kakšni dokumenti, če je kaj treba, tudi oni uredijo vse in peljejo če je treba. (B23) ~~Dajo roko če je treba.~~ *Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb?* Ja, kosilo mi prinesejo, drugega ne. (B24)

Kako pogosto jo/jih koristite? Ja, kosilo mi prinesejo vsak dan med tednom, (B25) med vikendi in prazniki pa mi naši skuhamo in mi prinesejo. (B26)

Kako ocenjujete to pomoč? Jaz sem zadovoljna z njimi, so čisti in mešano kuhajo. In to res rabim, ker jaz se naveličam na eno in isto hrano. Kar je zame pojem, kaj pustim, ampak se ne pritožujem, ker ne morejo kuhati vsakemu posebej. (B27) ~~So nesramni nekateri ljudje, ker mislim, da vsak lahko nekaj dobi zase.~~

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Oba sinova in nevesti mi pomagajo (B28)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Ne vem, vsi mi pomagajo, največ nevesta od starejšega sina. Mi pomaga pri vsem po hiši, kar prosim, kar potrebujem tekom dneva. Se lahko vedno obrnem nanjo, če kaj potrebujem. (B29) ona je vsak dan veliko pri meni. (B30) Ampak mlajši sin je tudi še v službi in ne more toliko priti, nima časa, lahko bolj zvečer, pri večerji, (B31) ampak pride skoraj vsak dan, samo če res kdaj ne more ga ni. (B32) ~~Starejši pa je že upokojen.~~

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Glej zgoraj.

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Idealno zame, sem zadovoljna. (B33) ~~Včasih sem tudi jaz veliko skrbela za druge, smo tu imeli nono staro, je imela 83 let, ko je umrla, pa za moža, ki je imel raka, otroke sem varovala, sedaj pa tudi jaz potrebujem.~~

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ljudje smo različni, prepiramo se ne, ampak tudi nimamo veliko stikov. Edino ena soseda prihaja vsak dan oziroma skoraj vsak dan, da se malo podruživa, poklepetava. (B34) Pride vsak dan oziroma skoraj vsak dan, dopoldne pride in je ponavadi tukaj do kosila (B35) Pa že zjutraj prihaja pa negovalka, ena gospa, ki jo poznamo in mi pomaga pri vsem, kar je treba, meni (B36) in po hiši, še posebej če drugega nikogar ni, da je ona. (B37) ~~Njo sta sina našla da prihaja.~~

Kako pogosto vam pomagajo? Negovalka pride pa tudi vsak dan, od ponedeljka do petka prihaja. (B38) ~~Sem pa imela sedaj tudi 88 let in je bilo res veliko obiskov, naša nevesta je potico spekla, jo moram pohvaliti in sem bila res zelo vesela in zadovoljna.~~

Kako ocenjujete to pomoč? Negovalka veliko pomaga, ker sama ne morem. Z njo se razumeva enkratno, mi je lepo, ker tudi z njeno mamo smo bili že prej sosedi. (B39) Sem zadovoljna da pridejo, da vidijo kako sem, da se

vidimo malo, da človek spregovori. (B40) Mi pa še vseeno manjka družba, bi jo želela še več. In se velikokrat spomnim na druge pa bi si želela, da bi še večkrat kdo prišel. (B41)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? To, ko mi nosijo hrano, drugo jaz ne poznam, ne vem za druge. (B42)

Kje ste izvedeli zanjo/e? To sta mi sinova uredila in se dogovorila, da mi nosijo na dom. (B43)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Jaz sem jokala, veliko sem prejkala ponoči, mi je težko, tukaj živim že več kot 50 let. Odhod v dom je zame nekaj, kar si ne želim. To si najmanj želim. (B44) In tukaj je še vedno vse moje, lahko preložim stvari kot želim, tam pa ne bo tako. (B45)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ne bi bilo lahko. Bi še ostala tukaj raje še malo. (B46) Je pa res, da imajo svojci veliko skrbi, tudi zanje je to obremenitev, vsak ima veliko stvari. Hkrati pa se mi zdi, da bi morali tudi poskrbet za tiste, ki so veliko naredili v življenju, oskrbovali v redu, da ni bilo neumnosti in tudi jaz sem na vse pazila, (B47) ~~tudi če je bilo treba »stisniti pas«, sem.~~

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Sem brez besed (tišina). Nikjer ni kot doma. Tukaj sem doma. (B48)

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Tudi to imam. Vidim take brezbrizne ljudi, se ne potrudijo recimo, kjerkoli že, taki so. (B49) Tam tudi ljudi ne bi poznala, tukaj pa jih poznam in tudi okolje. (B50) Ampak ko ne bo drugače bom morala, če si brez moči ni kaj, samo ne bi, ne bi šla rada. (B51) Je še potrebno vsaj malo človeškega življenja. (B52)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? ~~Ne vem, ne čutim se več toliko močna, da bom skočila in pobrala tole in pometla tam, ne moreš več.~~ Da bi bilo zdravje boljše bi bilo vse. (B53)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? ~~Res ne vem.~~ Ne vem koga najbolj želim, mi je ta negovalka v redu, (B54) in tvoji ljudje, je pomembno, da nekoga imaš, da je tu, ko ga rabiš. (B55)

9.2.3. Intervju_oseba C

OSEBA C, 84 LET, 3.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Ja, saj v bistvu nisem dal jaz, sestra je dala. Jaz se nisem strinjal, ampak potem na koncu sem podpisal. Samo sem rekel v tisti dom pa ne grem še. (C1) Sestra je bila sitna, da bi moral iti, to je vse. (C2) In tudi iz centra so me prej klicali, da bi šel, ampak sem rekel, da v dom pa ne grem še. (C3) Sem že dovolj časa hodil tja in sem marsikaj videl, ko je bila žena tam. Siromaki so, nekateri silijo domov in rečejo, da bodo kar pobegnili iz doma. (C4)

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Glej zgoraj.

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Vloga je bila oddana pred kratkim, v sredini aprila letos. (C5)

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Prošnja je za en dom, za Tolmin. (C6)

Ali živite sami ali še s kom? Tukaj v tej hiši živim sam. že več let. Odkar mi je umrla žena sem ostal sam. (C7)

Kako poteka vaš običajen dan? Vsak dan je enak, zato je pusto kdaj. (C8) Vstanem kot kdaj, po navadi okoli šestih. (C9) Potem si naredim zajtrk, pojem, (C10) pomijem posodo in pospravim. (C11) Kar naprej je kaj, kakšno gospodinjsko delo, kaj pospravim, si operem oblačila. (C12) Za kosilo mi ga prinesejo okoli enih iz doma upokojencev v Tolminu. (C13) ~~Pred tem pa so mi nosili iz delavske menze v Čiginju.~~ Potem popoldne pa kaj vem, malo ležim, (C14) malo grem ven, da grem malo na zrak, ker drugega ne morem več zunaj, ker me v križu boli. (C15) Pa potem televizijo tudi kaj pogledam (C16) ali poslušam radio. (C17) Spat pa grem po navadi ob devetih, pol desetih, kakor pride. (C18)

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Saj kdo bi pa prišel kaj, saj ni nikogar, bolj kot ne sam vse poskrbim. (C19) ~~Iz Drobočnika gor nihče ne pride do mene, da bi rekel.~~ Mi pa nosijo hrano domov, kosilo. (C20) Drugače sem še kar samostojen, sam naredim večinoma, kar rabim. Počistim, pomijem, perem, kaj skuham, razen kosila. (C21) Tudi do trgovine grem sam, peš, je en kilometer in pol do trgovine, včasih že malo težko. (C22) ~~Mi vzame kar veliko časa, več kot pol ure, včasih pa sem prišel še prej kot v četrte ure. Potem se usedem na Mostu na placu na klopo, da če kdo pride mimo, da me zapelje, ker sam kar težko pridem nazaj.~~ In enako grem tudi k zdravniku sam, peš, (C23) večinoma pa prihaja patronažna sestra kar domov, kar rabim. (C24) *Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči?* Ja za to hrano edino lahko rečem, je dobro da mi prinesejo, mi olajšajo, da ni treba kosila kuhat. (C25) Pa eden tukaj blizu pokosi, kar imam travnikov, ko je treba, da se ne zaraste. (C26)

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Glej zgoraj.

Kako pogosto jo/jih koristite? Kosilo mi nosijo vsak dan od ponedeljka do petka, ob vikendih ne. (C27) ~~Ob vikendih si sam naredim ali pa mi prinese sestra, kar skuha.~~ Patronažna pa pride ponavadi enkrat na štirinajst dni ali pa še prej, (C28), ~~da kri pregleda, zmeri pritisk, ker sem bil operiran na srečo in je treba spremljati, da se vidi ali je treba redčit ali gostiti kri.~~

Kako ocenjujete to pomoč? Ja za kosilo mi je dobro, dobra hrana in dovolj jo je. Zdaj iz doma upokojencev je boljše kot prej ko so mi nosili iz Gostola (delavska menza). (C29) Patronažna pa tudi dobro, da ni potrebe, da bi šel sam tako pogosto, mi je lažje tako. (C30)

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja kdo, saj nihče nima časa, malo pridejo. No, nekaj pridejo, ampak redko. Ker večinoma tudi ne živijo tukaj v bližini in je potem težko. Sestra je blizu, večkrat pride. (C31)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja sestra največkrat s hčerko pride in mi pomagata. Po navadi, ko ne dobim kosila mi potem tudi kosilo recimo prineseta, da imam. (C32) Ali pa tudi kaj drugega, predvsem tukaj v hiši, če je kaj treba ali kakršnokoli drugo popravilo. (C33) ~~Ampak sem se navadil vse, stroj, skuham, perem.~~

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Ja ostali res redko, samo sestra s hčerjo, da prideta recimo vsak vikend. (C34)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Jaz sem zadovoljen, če je, če kdo pride in kaj naredi. (C35)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ma ne pridejo, ne. Samo ta iz ene vasi zraven, on pokosi, kar je treba, kar imam, (C36) no pa tudi drva (C37) pred zimo, da imam. (C38) ~~Saj mu pride tudi prav, ker potrebuje zase seno. In on mi tudi pripravi drva za čez zimo.~~

Kako pogosto vam pomagajo? ~~Ja to samo pred zimo.~~ Košnja pa poleti (C39)

Kako ocenjujete to pomoč? Ja, dobro je, dobro da mi pomaga, ker sam ne bi mogel za to poskrbeti. (C40)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ne to pa ne vem, ne vem kaj je, mi pa Rdeči križ včasih kaj prinese, hrano. (C41) In kosilo na dom. (C42)

Kje ste izvedeli zanjo/e? Ja, vse se izve, ko govorijo ljudje. (C43)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Ne bi bilo lepo, siromaki so tam. (C44) ~~Dolgo sem imel tam ženo, že vem kako je. (tišina).~~ Ne bi bilo prijetno iti. Tukaj živim od zmeraj in zadovoljen sem, da sem doma. (C45)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ne bi šel, ne, ne bi šel od doma. (C46)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja doma želim ostat, ker sem tukaj tudi navajen. (C47)

Tu je domače okolje, vsi spomini, vse imam tukaj. Vse. In če bi odšel bi moral pustiti vse. (C48) ~~(tišina)~~

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Da bi šlo naprej, enkrat bomo šli. Ko postaneš enkrat toliko star, najbolje da greš »h kraju«. (C49) ~~Toliko nas je bilo tu pri hiši, dvanajst, sedaj sem pa sam, vsi so umrli, eni so v tujini.~~

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Nimam kaj povedati. Ja no, saj so rekli za pomoč na domu, da bi hodila ena, samo sem rekel, da ne bom še tistega plačeval. Sem odpovedal, ko so drugi rekli, ker tudi finančno bi težko zmogel, je drago. Moja majhna pokojnina mi gre skoraj cela samo za hrano. (C50)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? ~~Ja to se bo pa še videlo, za zdaj še gre. Tukaj v vasi te ne ravno pogledajo, vsak je zase, se zase drži.~~ Ampak od svojcev ne bi nihče mogel, ker so vsi toliko stran, ni svojcev tukaj v mojem kraju. Seveda svojci, domači, je najboljši. Če imaš koga, da lahko, da je blizu in da ima čas. (C51)

9.2.4. Intervju_oseba D

OSEBA D, 82 LET, 4.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? To vlogo za v dom je dala hči, če bi bilo treba iti in sem se strinjal, da se da, (D1) ker vse težje skrbim zase. (D2) ~~In če bo treba bom tudi šel.~~

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Glej zgoraj.

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? To pa sem pozabil kdaj točno, ampak že kar nekaj časa nazaj je bilo. Ne morem se spomniti. (D3)

V koliko domov ste pa oddali vlogo? V Tolminu je vloga. (D4)

Ali živite sami ali še s kom? Ja, dolgo sem živel sam, odkar je žena umrla. Ravno sedaj pa je sin šel v penzijo tako da bo tudi on tukaj živel oziroma že živi (D5) in je tudi rekel, da mi bo lahko pomagal, tako da vsaj začasno mi morda še ne bo treba, dokler sem še toliko, da vsaj kaj še sam. (D6)

Kako poteka vaš običajen dan? Ja, dolg dan je, včasih se kar vleče. (D7) Vstanem še »pri času«, ob sedmih. (D8) Pojem zajtrk, nekaj si vzamem (D9) potem pa nič kaj ne delam, ker sem »švoh« v nogah, bolj le počivam. (D10) Potem mi prinesejo kosilo iz doma upokojencev v Tolminu. (D11) In tudi popoldne bolj le počivam, (D12) ležim na peči in veliko gledam televizijo. (D13) Ven grem zelo malo, ker težko hodim. Noga me boli. (D14) ~~Mi pravijo~~

~~moraš hoditi, moraš hoditi, ampak če ne moreš, ne moreš. Tako, da je res dolg dan.~~ No potem še zvečer nekaj pojem, nimam vedno iste ure. (D15) in grem kar zgodaj tudi spat (D16)

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? ~~Ja to pa kar potrebujem.~~ Sicer glede hrane nekaj si že vzamem oziroma mi sin da, kosilo potem prinesejo. (D17) Pa potem vse, kar je po hiši (D18) in zunaj, ker težko hodim, da bi lahko sam, nekoga rabim. (D19)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Ja, kar potrebujem poleg kosila, da se pospravi, (D20) da se počisti, (D21) opere, (D22) zunaj lahko vidite je vrt tudi. (D23) Pa tudi sin me pelje kam, če rabim in mi pomaga, recimo na sodnijo. (D24) ~~Ravno včeraj sem bil v Tolminu, na sodniji, ker sem imel nesrečo z avtom, še ne tako dolgo sem tudi vozil avto. Ampak zdaj ne vozim več, tudi ne morem.~~ Drugače iz trgovine pa mi kar on ali ena hči prinese, kar rabim. (D25)

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Zaenkrat mi kosilo nosijo domov. (D26)

Kako pogosto jo/jih koristite? Nosijo mi od torka do petka, sobota, nedelja in ponedeljek pa ne. (D27) ~~Sem odpoval še ponedeljek, ker vedno kaj ostane od nedelje pa sem rekel, da ni treba.~~

Kako ocenjujete to pomoč? V redu, dobra hrana. (D28)

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja sin, sedaj ko je in bo več tukaj. Potem so pa še tri hčere, ampak nobena ne živi blizu. (D29)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Vsi pomagajo, ampak različno pogosto pridejo. Sin mi različno pomaga, čez dan kar rabim od zdaj ko je več tu. (D30) Potem dve hčeri, ko prideta kaj počistita, pospravita, (D31) ~~ena pa skoraj ne pride.~~

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Ja sin je zdaj tu, vsak dan, (D32) potem ena hči pride enkrat na mesec, (D33) druga večkrat, enkrat na teden, (D34) ~~tretja pa nima časa.~~

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Dobro je. Pomagajo kar rabim. (D35)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Tako mimo pride večkrat eden iz sosednje vasi. (D36) Pa včasih še eden drug, ki živi spodaj v vasi. (D37)

Kako pogosto vam pomagajo? Ta iz sosednje vasi pride skoraj vsak dan. (D38) Ta drugi pa manjkrat, recimo enkrat na teden ali manj (D39)

Kako ocenjujete to pomoč? Dobro mi je, če kdo pride, da nisem sam cel dan. (D40)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ne, to pa nevem. Samo kosilo, ker mi nosijo. (D41)

Kje ste izvedeli zanjo/e? Hči je to povedala in mi potem tudi uredila. (D42)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Ja, če bo treba ne bom držal nazaj, bom šel. Če bi se dalo bi raje sicer ostal doma, če ne bom pa tudi šel, ne bom držal nazaj. (D43)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ja najverjetneje, da bi šel. Če bi bilo mesto bi šel. (D44)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja je pa boljše tukaj biti kot iti v dom, tukaj sem doma. (D45)

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Ne, nimam nobenih strahov. Je pa to, da tam bo družba, to je pa dobro. (D46)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Ne vem, nekoga bi vedno rabil ob sebi (47)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Ja najbolj bi si želel, da bi sin. Ker zdaj bo vseeno več doma. Prej ko je imel službo je samo enkrat na teden prišel. (D48)

9.2.5. Intervju_oseba E

OSEBA E, 97 LET, 11.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Jaz sem se za to odločila v primeru, če bo treba, če bi se na primer situacija toliko spremenila, da bi kar naenkrat potrebovala. Zdaj sem še sama lahko doma, ampak so leta in nikoli ne veš kaj bo jutri zato se mi je zdelo to smiselno. (E1) ker tudi pravijo, da se dolgo čaka in potem če pride sila je dobro, da si že v vrsti. (E2) ~~Bi pa seveda dokler bo možno rada ostala tukaj, doma.~~

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Ja, sama sem se odločila za to. (E3)

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Dobri dve leti čakam sedaj in upam, da še ne bo potrebno. (E4) ~~sicer so me vmes že poklicali, ampak nisem sprejela~~

V koliko domov ste pa oddali vlogo? V Tolminu sem dala vlogo, (E5) je najbližje domu. (E6)

Ali živite sami ali še s kom? Ja, živim še sama, dokler zmorem, zmorem, ko ne bom mogla več ne bom. Ima pa tukaj blizu sin hišo in snaha in vnuk je tam. (E7) ~~En vnuk je pa v tujini. Sedaj, danes so pa šli vsi na delo, ni nobenega doma. Je pa tam naredil sin hišo, ampak sem rekla, da jaz ne bom šla, ker potem bo tukaj vse zanemarjeno postalo. Sem rekla jaz bom tu in potem tako gre naprej, vsako leto.~~

Kako poteka vaš običajen dan? Zjutraj vstanem okoli osmih, (E8) sem bolj »lesena«, saj veste, počasi se zgibam, oblečem, (E9) umijem. (E10) Potem pridem sem v kuhinjo, si skuham kavo, naredim zajtrk (E11) pozimi tudi peč zakurim. (E12) ~~Imam tri vrste; plin, elektriko in drva.~~ Potem me mucki počakajo pred hišo, pet jih imamo mi, potem pridejo pa še trije, da jih nahranim. (E13) Potem imam kokoške, grem še njih nahranit. (E14) Potem delam različno, zalijem rože, kaj posejem, (E15) kaj počistim. (E16) Pa pride tudi poštar, mi prinese časopis, Primorske novice berem vsak dan. (E17) ~~Tako človek še živi malo, saj pravim, da če bi tega ne bilo bi človek lahko bolj bučen.~~ Potem začnem tudi kuhat kosilo, ni problema. Vsak me vpraša a si še skuhaš sama, ampak kar si, ni problema, saj kakšno stvar že lahko tudi kupiš, da je napol kuhana in je hitro potem. Ampak ni problema. Tako gre dan naprej, nekaj delam in počasi se daleč pride, pravijo. (E18) ~~Včeraj sem spekla še potico za pokušino in sem dala še sinu gor. Potem popoldne in zvečer sem pa tudi že bolj utrujena, dopoldne več naredim.~~ Imam tam peč in marsikdaj, ker me včasih tudi hrbtenica boli, se uležem tam, malo odpočijem, pa gre spet tako naprej. (E19) ~~Jaz pravim v delu je zabava, v kolikor lahko narediš. Tako stvar, ki jo človek lahko naredi, da mu je tudi zabava, tako da lahko počasi dela, ne da ga kdo sili k temu, da mora hitro naredit. Cel dan počasi, enkrat narediš nekaj, drugič drugo.~~ Potem spat pa grem tudi že spat okrog devete ure, pol desete. (E20) ~~Sem pa tudi pesmi pisala včasih, ampak sedaj ne vem, sem utrujena.~~

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Ja nekaj že potrebujem. Sta sin in snaha in vnuk in so mi pripravljeni pomagat. Tako da nisem prav sama in kar potrebujem, če ne morem mi pomagajo vsako stvar.

Predvsem potrebujem pri teh stvareh »od zunaj«, (E21) kot hrano da mi prinesejo, ker tukaj nimamo trgovine. (E22) Pa tudi, če moram kam iti, ima vsak svoj avto, tako da me že nekdo potem pelje. (E23) ~~Rabijo vsak svojega, ker imajo vsak svojo službo.~~ Ampak so mi pripravljeni pomagat. Jih pa jaz tudi nočem brez potrebe obremenjevat, kolikor lahko, naredim sama. Ampak seveda, vsak dan je človek bolj star, bolj zaspan, bolj utrujen, to je normalno. (E24)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? ~~Zaenkrat poleg tega kar sem rekla, da hrano prinesejo ali me peljejo, ni nekih opravil pri katerih potrebujem pomoč, naredim sama, kar je treba.~~ Edino recimo drva mi po navadi vnuk pripravi in mi potem tudi prinesejo v »kišto« tu v kuhinji da imam in je velika, tako da za par dni je dovolj drv tam notri. (E25) ~~Edino zdaj recimo se mi je pokvaril stroj, pralni stroj in potem so mi pomagali, mi je sin potem popravil in snaha do takrat mi je oprala, kar sem rabila.~~ Tako, da kakšna popravila, če je potrebno, karkoli pride. (E26)

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ne, nič ne potrebujem zaenkrat, toliko kolikor pa rabim imam svoje. Nisem še nikogar klicala. (E27)

Kako pogosto jo/jih koristite? //

Kako ocenjujete to pomoč? //

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja mi pomagajo vsi, sin, snaha, hči, vnuk, se lahko vedno na njih obrnem, če je karkoli. (E28) ~~Par let nazaj je bilo sem slabo videla in potem mi je hči rekla, da me pelje na pregled in so mi prav operacijo morali narediti na obeh očesih, zaradi te mrene, ker sem vse megleno videla. Zdaj je pa dobro, vse se je razjasnilo, vidim lahko še brez očal, če imam svetlo.~~

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Snaha, vsak dan pride pogledat in vpraša, če kaj rabim, (E29) pa mleko mi prinese od sosedov, (E30) potem sin pa vnuk prideta do mene, večkrat tudi le malo poklepetamo. (E31) ~~Ne morem ločiti kdo mi največ. Vsak mi kdaj, vsak mi kaj, težko mi ločevala kdo kaj.~~ Pa hči tudi je pripravljena in četudi ne živi tukaj, prihaja k meni. Ona dela v trgovini in potem tudi hrano večkrat prinese. (E32) ~~Kar po telefonu ji naročim kar potrebujem in mi pripelje. Pa tudi snaha me vedno vpraša, če kaj potrebujem, da mi pripelje, da imam.~~ Pa tudi recimo pokojnino, da mi dvigne, ko rabim, se pooblastila jo, da mi lahko. (E33) *Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev?* Snaha, pa tudi sin in vnuk bi lahko rekla da vsak dan pridejo mimo, ker so tako ali tako par korakov stran od mene. (E34) Hči pa malo redkeje, ne more vsak dan ampak enkrat na teden oziroma kot pride. (E35) Drugače se pa slišiva po telefonu večkrat na teden, tako da sva vseeno v stikih tudi če se ne vidiva. (E36)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Dobro je, dobro. Vse je dobrodošlo in tudi, saj pravim, če rečem mi nikoli ne rečejo, da ne bodo naredili. (E37)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? To pa ne, nobeden. Tudi soseda je zbolela, ona je včasih prišla na obisk ali pa če sem rabila kaj za si izposodit. (E38) ~~Ni stara, ima le okoli 60 let, jo je kap zadela, tako da se še sama težko.~~ Drugi ne pridejo, kakšni znanci redko, res redko. (E39)

Kako pogosto vam pomagajo? Ja recimo da kakšno nedeljo pridejo. (E40)

Kako ocenjujete to pomoč? Je pa lepo če kdo pride, da nisi sam. (E41)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ne poznam veliko, ampak me tudi obveščajo iz društva upokojencev, ena je bila pri meni in mi je dala vse številke,

(E42) ~~imam vse zapisane, če bi kaj rabila, da lahko pokličem. Ampak čene so pa tudi moji tukaj blizu, če je kaj treba, če je kakšna sila, ali za kam peljat ali za kam telefonirat, če sama ne bi mogla.~~ Vem pa za socialno, da pride na dom, (E43) potem upokojska, (E44) pa potem patronažna, (E45) ~~ampak tu pri meni je bila samo enkrat.~~

Kje ste izvedeli zanjo/e? Glej zgoraj.

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Če bi bilo treba, nimam pa preveč veselja iti v dom. Je bila sestra v domu v Gorici, ja no je tudi odvisno kdo ima oskrbo. Ampak sem videla, da ni ravno najbolj, ni kot doma. (E46) Če bo nujno bom šla. Je pa najlepše doma, da si lahko sam pomagaš, dokler si lahko. (E47) Je pa ja dom upokojencev potreben, ko so taki, da res nima kam, da nima nikogar, ki bi skrbel zanj. Zdaj če bi jaz potrebovala čez cel dan nekoga ne bi imel kdo zame skrbet ker so v službah, tako pa lahko, ker večinoma vse naredim sama še. (E48)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Jutri ne bi šla, ker sem še dovolj samostojna zdaj. (E49)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja to zdaj je moja volja. Lahko poskrbim zase, lahko počnem kar želim. (E50) Nisem nikomur v napoto, če bi pa videla da ne morejo skrbet zame, potem bi pa šla v dom. ampak je lepše biti tukaj. (E51) ~~To je stara hiša, potem smo jo malo prenovili in je dovolj prostora.~~

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Ne vem kaj bi rekla, nič kaj takega. Ampak kot sem videla malo pomisliš, kako bi ti bilo, je velika sprememba, zagotovo. (E52) Ampak ne vem kaj bi tukaj odgovorila. Nič kaj takega ni, ni pa to neka moja želja, ampak če bo treba, kot sem rekla. (E53)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Zdaj ne bi nič potrebovala (E54)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Ja moji najbližji, da bi pomagali. Če imam svoje ljudi, da mi pomagajo je najboljše. (E55)

9.2.6. Intervju_oseba F

OSEBA F, 88 LET, 14.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Ker zdravje vsako leto manj dovoljuje. Letos sem imela pljučnico, marca meseca sem imela tako hudo pljučnico in zatem sem potem tudi vlogo dala za v dom. (F1)

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Ja takrat ko sem imela pljučnico mi je zdravnica, ko me je videla kakšna sem, kako sem, mi je rekla, kaj če bi naredili vlogo za v dom. In se mi je zdelo, da bi bilo to res dobro naredit. In mi je zdravnica tudi vse napisala to vlogo, da sem potem oddala. (F2) ~~Ker ko bom nesposobna postala, ko bom v celoti odvisna od drugih in je bilo dobro, da sem to naredila. Res prijazna zdravnica, vse mi je pomagala uredit, vse povedala.~~

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Aprila meseca je bila vloga oddana. (F3) Ampak ja še malo pozno sem dala, saj je rekla tudi zdravnica, da bi še prej lahko dala, samo zdaj, ko sem bila pa tako slaba mi je rekla zdravnica zdaj pa moramo to naredit. Ker je problem, ker se tudi dolgo čaka za v dom, da dobiš sobo in zato je še malo pozno zdaj, ampak bo že tudi tako. (F4) ~~No, če se pa čez noč kaj zgodi me pa peljejo kamor me peljejo, kakor more naj bo, jaz se ne sekiram veste, nič ne jamram nikoli.~~

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Samo v Tolmin, ker drugam, v Podbrdo jaz ne grem, ko bo tukaj prosto. (F5) Ker v Podbrdu kot prvo je daleč, je taka pot v Podbrdu in ne bo nikogar, čeprav kot dom je dober gor. V temu domu tu pa tudi mama od hčerinega moža in vsi prijatelji so tu v Tolminu, bi me lahko obiskoval, bi se dobivali, videvali še naprej. Tukaj sem, tukaj poznam. (F6) ~~Sem že zaslužila toliko.~~

Ali živite sami ali še s kom? Sama živim tukaj, že dolgo, odkar mi je mož umrl. (F7)

Kako poteka vaš običajen dan? ~~Ja, kje bi začela.~~ Vsako jutro vstanem ob šestih. (F8) ~~Prej sem še telovadila, zdaj ne morem več.~~ Tako da najprej pozajtrkujem in popijem kavo. (F9) Potem preberem vse, imam časopise, to moram prebrati, da sem na tekočem, politiko, sem tako na tekočem. (F10) In križanke tudi rešujem. (F11) Pa tudi radio kdaj poslušam, (F12) Ob pol osmih se vsak dan z eno prijateljico po telefonu slišiva in sva vse na tekočem (F13). Potem dobim kakšen obisk, dopoldne ali potem tudi popoldne skoraj vsak dan kdo pride k meni. (F14) Pa torek in petek grem še po opravkih dopoldne, me pridejo deset do osmih iskat eni prijatelji in me peljejo, da grem po opravkih, kar je treba, na banko, vse take reči rešim, še vse sama. (F15) Potem ob četrtek me pa eni drugi pridejo iskat, gremo pa po »špežo«, me peljejo. (F16) ~~O včasih sem veliko prevozila jaz, res veliko, ampak zdaj ne morem več voziti.~~ Tako da jaz imam take dneve, živahne dneve imam jaz. (F17) ~~Saj drugače ne morem, ampak jaz imam voljo in pa razum in spomin, pa veliko ljudi poznam. In tudi moški, jaz sem bila vedno samo v moški družbi, kot računovodja.~~ Ja no tako, potem po vsem dopoldne si naredim kosilo, sama. (F18) Potem grem malo počivat od vsega dela dopoldne. (F19) ~~Saj prej sem imela še vrt, ampak zdaj ne morem več.~~ Potem zvečer pa nekaj za večerjo si naredim, (F20) potem spat pa grem precej pozno, po odmevih. (F21) ~~Sicer pa rabim malo spanja, res malo spim jaz.~~

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Sicer še kar nekaj sama, ampak kar je tako delo ne morem, fizično delo ne morem, ker z rokami ne morem, težko, tako po hiši kot zunaj. Ker imam artrozo ramen, kolkov in fizično ne morem, malo lahko sama. (F22) ~~Imela sem osem operacij in tistih anestezij, prvič že pri petdesetih letih. In to vse vpliva, moraš biti močan, da vse to preneseš.~~ Saj tako, ko sediva in se pogovarjava se ne vidi, da mi je kaj, samo hoditi, to pa ne morem, vedno samo z berglami, drugače ne gre, brez njih morem nič, ne morem nikamor. (F23)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Ja vsa fizična opravila, to sploh ne morem. Ja počistijo mi, (F24) zlikajo, (F25) operejo, (F26) hči mi vsake štirinajst dni zamenja rjuhe. (F27) ~~Ampak recimo oblečem se še sama, samo ko bi me videli kako. Rabim veliko časa da lahko vse sama, je težko.~~ Stuširat me pa tudi pride hči sedaj. (F28) ~~Drugače pa tudi pomijem še posodo, imam pomivalni stroj.~~ Potem pa rabim tudi, da mi rože zalijejo, (F29) vrt mi naštimajo, ker sama ne morem več, da je tudi zelenjava zunaj v vrtu. (F30) ~~Včasih je bil velik vrt, sedaj je malo več.~~

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Jaz imam vse s tujei. Ena hči je pa vnuki, vsi delajo, samo če delaš danes nimaš časa za drugo, tako da imam vse s tujei. Dve gospe prihajata, za plačilo. Ampak ni to nekaj organiziranega, sem sama to si uredila, da prihajajo pomagat, kar je treba, se vseeno toliko poznamo med sabo, ker ne moreš kar nekoga imet. (F31) Pomagata pa vse, kar je, za posesati, pomesti in take stvari po hiši (F32) pa tudi zunaj na vrtu (F33). Kdaj pa prideta pa tudi le klepetamo eno uro pa gresta. (F34) ~~Marsikaj sta se naučili pri meni.~~ Pa ena je, ker je tole društvo stari za stare in pride in pove če je kakšen dogodek in vse to kaj se dogaja, tako da sem vedno na tekočem. (F35) ~~In tudi drugi vejo, kaj sem delala in me pridejo vprašat, povedat, če bi šla. Še zdaj pred kratkim je bil en piknik. Pa šli smo tudi v Zatolmin na kalamare, res izredna družčina je in to res pomeni, vse.~~

Kako pogosto jo/jih koristite? Smo dogovorjeni, prihajata ponedeljek in sredo, vsaka po enkrat na teden. (F36) Pa različno dolgo, kot kdaj, včasih po eno uro, včasih več, kakor je treba. (F37) ~~Recimo ta teden je bila vsaka po dve uri in pol zunaj na vrtu, sta vse opleli.~~ Ta iz stari za stare pa različno pride, kakor je, (F38) ampak je res odlično, da sem o vsem obveščena. (F39)

Kako ocenjujete to pomoč? Ja naredita tisto kar rečem, ampak je pa res, da tako kot sam pa nihče ne naredi. Samo moraš biti zadovoljen, da imaš nekoga. (F40) ~~Jaz pravim, saj nisem sitna, ko pravim, kako mi morata, ampak jaz morem imeti tako na dosegu rok, da lahko vzamem z mojimi rokami.~~

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja hči pride edino, drug nihče ne pomaga od svojcev. (F41)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja še hči ne more veliko, moža ima bolnega, more za njega skrbet in še v službo hodi. Drugače pa ko pride mi kavo skuha, pomije »kafetiero«, pomije posodo, (F42) malo poklepetava, se pogovoriva, tako. (F43)

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Ona pride ob sobotah, vsako soboto pride, drugače ne more. (F44)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Ja veste, različno je, nič ne bi komentirala to, najbolje ni. (F45) ~~Je pa vprašanje s kom živiš, kako živiš, kakšen je tisti, kako te dojemajo. Take reči, ko pa ne morem povedat.~~

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, imam ene prijatelje, ki me pridejo iskat in me peljejo, kar rabim, na pošto, k zdravniku, v lekarno, banko, kar rabim. (F46) In potem drugi, kar sem že prej omenila pa pridejo in gredo v trgovino. (F47) ~~Ja imam zlate prijatelje in tudi ogromno ljudi jaz poznam, res.~~ In ker poznam toliko ljudi potem pogosto kdo pride na obisk samo tako da se malo podružimo med seboj. (F48)

Kako pogosto vam pomagajo? Ja torek in petek me oni peljejo in četrtek (F49)

Kako ocenjujete to pomoč? Zlati so, to vse pove. (F50) ~~In pridejo ti ob četrtkih in ta eden mi odpre vrata in pravim, vrata odpirajo kraljicam, zlati prijatelji res.~~

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ja, društvo upokojencev jaz poznam, drugo pa ne vem, ne rabim tudi drugega, (F51) ~~tisti dve gospe prihajata in je zame dovolj.~~

Kje ste izvedeli zanjo/e? Ja to pa sem bila tudi sama v tem, pa mož ko je bil še živ je bil, tako da vse to poznam, u že dolgo je to. (F52) ~~Pa en predsednik društva ki je bil, smo bili prijatelji, ampak on je potem umrl in potem so ene druge prišle namesto njega.~~

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Ja, ko ne bom več mogla sama, nezmožnost. Prav nezmožnost in popolno odvisnost od drugih. (F53) Ni nekaj najlepšega, ampak ne bom več mogla sama. (F54) ~~In lahko se mi zgodi čez noč, da mi roka se kaj naredi, ker artroza, to so obrabljene kosti.~~

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ja bi se pogovorila. Ne morem pa nič reči zdaj kaj bo jutri, to bi videla jutri. Jaz sem tak človek, da razmišljam danes za danes. (F55)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja če bi lahko, če bi bila taka, da bi lahko še bila potem bi bila še doma, ker dom je dom. (F56) ~~Ampak ne pomaga nič in jaz imam še tako diagnozo, da bom ležala in konec, bom mogla sprejet, da bom pač mogla v domu biti.~~

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Ne to pa nimam nič. Jaz vem samo to, da ko bom šla v dom bom vse od drugih odvisna, samo to vem. (F57) ~~Zato ker je ena fizioterapevtska iz Valdolte je njena mama imela tako, joj, še sedaj me pokliče kdaj in se pogovarjava, ni bilo lahko ne.~~

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Ja prav nič, samo zdravje je vse, drugega pa nič. (F58)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Nimam prav nikogar, ga ni da bi bil pri meni cel dan, ga ni, ga ne vidim. (F59) ~~Sicer vem za dva, mož in žena brez otrok, da sta bila doma in sta imela 24urno pomoč sta si uredila. Ampak jaz se ne vidim tako. Ker jaz bom tako nepokretna, da je nemogoče, da bi mi kdo vse delal. Jaz bom v tistem negovalnem oddelku, ker drugače ne bom mogla in bom veliko pomoči potrebovala. Bi pa veliko raje imela, če bi bila sama v sobi, ampak po drugi strani če ne moreš nič je vseeno kje si. (F60) Sem imela eno kolegico, ki je bila gor oziroma dve, nista nič mogli, samo ležali in tako potem tudi če nisi sam.~~

9.2.7. Intervju_oseba G

OSEBA G, 85 LET, 17.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Slabo zdravje, slabo se počutim, (G1) in sama sem, čisto sama, nikogar nimam, taka samota je včasih. (G2) ~~Dva moža sta mi umrla in dve hčeri. Vse sem pokopala, vnuki so pa vsi nekje, imajo svoje življenje, tako da nimam nikogar. In sem rekla, da če padem tudi me nihče ne bo našel. Sem pred dvema mesecema tudi že padla, sem imela cel moder obraz, sem šla z glavo naprej po stopnicah.~~ In me je tukaj tudi strah, da padem, da se mi kaj zgodi. (G3) Saj, kakšen dan ko sem zelo slaba pravim, da bi šla čim prej, potem ko sem malo boljše si pa spet rečem, da ne bi šla še. (G4) Ampak težko skrbim zase, (G5) imam različne bolezni. Imam zlomljena vratna vretenca, potem imam strdek pri srcu (G6) ~~in mi je rekel zdravnik naj se ne »pregavam« ampak kako bom tako živela, ne moreš.~~

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Ja sama sem ponovno tja klicala, lani oktobra, da bi rabila. (G7) Ker jaz sem imela notri deset let že prošnjo, (G8) da kadar bom rabila, da sem prej na vrsti. (G9) Takrat me je sosedka spodbudila, da naj se vpišem, da ko bom rabila bom prej na vrsti in sem res dala vlogo. (G10) ~~In so mi pa zdaj rekli, da zdaj bom kmalu šla. Ja ena mora umreti, da drug dobi. Saj te prav sree boli, ampak tako je. Samo če pa ne bi že toliko nazaj dala bi verjetno morala še veliko več časa čakati.~~

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Glej zgoraj.

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Samo v Tolmin. (G11) Ker si želim iti v Tolmin, najbližje doma mi je tudi, (G12) ~~čeprav bom mogla prodati hišo ko bom šla v dom.~~ In v Tolminu res tudi zelo hvalijo dom. Vsak s katerim sem govorila pravi da je lepo tam in mi reče: boš videla, kako bo v redu; nič ne skrbi. (G13) ~~Res zelo pohvalijo, ker ene domove pa še po televiziji javno kritizirajo, kakšni so in kako grdo delajo z ljudmi. V Tolminu pa naj bi bil na splošno eden boljših domov v Sloveniji. In vse to so mi povedali, pa ne le eden zato verjamem, da je tako.~~ *Ali živite sami ali še s kom?* Ja sama živim že dve leti, vsi so umrli. (G14) Ampak pusto je sam biti, še če si mlad in zdrav ne star in betežen, ja tako je. (G15)

Kako poteka vaš običajen dan? Zjutraj vstanem, ne ravno zgodaj, okoli osmih. (G16) Potem pojem zajtrk, (G17) vzamem tablete. (G18) Rabim dve uri, da pojem in se oblečem. Ker zaradi teh vretenc tudi glave ne morem nič

obračati . (G19) Potem dopoldne ali grem v trgovino če kaj rabim, ker je tukaj blizu (G20) ali pa grem hodit, ker moram hoditi zaradi srca, zaradi ožilja. (G21) ~~Do pokopališča grem po navadi, malo posedim gor na klopi, že tako se moram vmes ustavljati in potem pridem nazaj.~~ Potem grem po kosilo v šolo, (G22) po kosilu malo počivam, (G23) potem pogledam malo moje rože, jih obtrgam, zalijem. (G24) ~~V vrt pa ne morem več, ker ne morem se pregibati.~~ Potem če le morem grem tudi popoldne hodit, ker moram zaradi ožilja. (G25) Potem zvečer pa ne grem zgodaj spat, po poročilih, (G26) ker gledam še televizijo (G27) tako da grem šele ob pol enajstih. (G28) ~~Ampak zvečer ko ni nikogar ko je vse tiho, vsak šum se sliši, me kar malo stisne.~~ In imam tudi tablete za pomiritev, da zvečer vzamem. (G29) Tudi ponoči večkrat ne morem spati pa vstanem, grem v kuhinjo, si skuham kamilico, popijem in grem nazaj v posteljo. (G30) ~~Ampak večkrat vstanem ker ležati pa ne morem če ne spim, ker imam tako težko življenje žalostno in začnem jokati in potem je konec spanja,~~ tako da če hitro ne zaspim me pa misli ne pustijo. (G31) ~~To se ne da povedati, kaj pomeni otroka pokopati (solze). In nihče pri nas ni imel raka, nihče, punce pa obe in obe sta v dveh mesecih umrli.~~

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Ja do zdaj sem še večinoma vse sama naredila zase. (G32) Edino pokonci ne morem pogledat, ker ne morem glave gor dvigovat in biti »pregnjena«, tako da kar je takega tu po hiši ne morem, kakšna hišna dela, (G33) predvsem za počistiti, kar je bolj visoko, da bi mogla gor gledat. (G34) Pa zunanja opravila pa kar so, (G35) saj ste videla, je vrt zunaj, ampak sama si ne upam, tako da tu tudi rabim pomoč. (G36) ~~Ampak drugo pa vse sama zase naredim, vse kar je treba, do zdaj je še šlo, ampak se pa ne čutim več kot leta nazaj.~~ No in za kosilo grem v šolo iskat, da mi je tako olajšano kuhanje. (G37) Ja in imam tudi avto, tako da če kam rabim iti grem tudi do zdaj še sama. (G38) ~~Se čutim najbolj varno ko sedim v avtu, bolj kot na stolici, res se počutim, ko sedim v avtu. Res da imam veliko let, ampak samo da mi ga ne vzamejo, edino kar je problem je to, da nimaš kje parkirat, povsod je gužva. Ampak če je kam dlje za it pa grem raje z vlakom recimo, da se peljem samo do železniške postaje, ko sem morala v Šempeter v bolnico na pregled sem šla tako.~~

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Glej zgoraj.

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Po kosilo grem v šolo, ker kuhajo, da lahko dobiš, to vedno tudi poleti, ko ni šole, (G39) ~~ker je vrtec in tisti, ki nimajo varstva so gor.~~

Kako pogosto jo/jih koristite? Od ponedeljka do petka grem v šolo, potem soboto in nedeljo si pa sama nekaj skuham. (G40)

Kako ocenjujete to pomoč? Zelo je dobro, to mi res veliko pomaga. (G41) In velikokrat si pustim od kosila kakšno stvar, da imam potem še za večerjo, ker je dovolj hrane. (G42) ~~Večkrat si pustim malo mineštre ali kaj takega pa je dovolj. Drugače pa za večerjo si naredim malo mleka ali belo kavo in kos kruha in košček sira in je, nisem zahtevna. Za zajtrk pa tudi ni treba veliko.~~

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja pomagajo, imam pet vnukov. (G43) Ampak kolikor lahko pomagajo, nimajo časa, zato redko pridejo, ampak če je kaj da res rabim bodo pa prišli. (G44) ~~Ker če je nekdo v Ljubljani potem je težko, da bi se veliko videli. In kdor je tukaj tudi, so zaposleni in ne ostane veliko časa, da bi k meni hodili.~~

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Vnukinja naredi kar je treba, pridna je, vse po vrtu ona poskrbi. (G45) Ampak saj ne morejo veliko, nimajo časa, ima službo, se pozno vrne domov in nima kdaj. (G46) Tako da jih ne morem potem bremeniti še jaz. (G47) In potem tudi od vnuka enega žena, saj pridejo ampak se jim mudi ker imajo delo doma, ne morejo več kot toliko. Ampak recimo če je treba kaj preložiti tudi pomagajo,

taka težja dela, če je kaj po hiši, ko ne morem sama. (G48) In vnuk mi pa pripravi drva, scepi, pripelje, zloži, vse. (G49) ~~Ostali pa res redko in tudi ko pridejo rečejo oј nona živijo a imaš kaj za naredit, poveј hitro ker se mi mudi. In sem rekla kaj hodiš če se ti mudi.~~

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Kakor pride, odvisno, enkrat na teden nekdo od vnukov pride, ne zmorejo drugače. (G50)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Stoprocentno, ker naredijo kolikor lahko, ker še zase nimajo časa. So res poţrtvovalni, samo ne morejo veliko zaradi služb. (G51)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreţe in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Saj ni nikogar. Ta soseda ki je ni več, z njo sva se družili, ampak je šla v Ljubljano v dom, ker je zbolela (G52) Drugih pa tudi še vidiš ne, res ni prav nikogar tukaj. Niti na obisk nimajo časa priti sosedi. Ker avto in televizija sta ljudi zasušnjila. Nihče več nikamor ne gre peš in tako niti ne gre peš mimo hiše, vsi le z avtom in tako nikogar ne srečaš, če pa prideš v hišo pa televizijo gleda in komaj čaka da greš, da bo gledal naprej. (G53) Ampak vseeno bi pa rekla, da ko pride kaj iz Ljubljane ta hči od te sosede, ki je bila, vedno pride do mene, me vpraša kako sem in skuha kavo, poklepetava. Pa tudi vedno me vpraša če kaj rabim. (G54)

Kako pogosto vam pomagajo? Ja hči velikokrat ne pride, ker je v Ljubljani, enkrat na mesec. (G55)

Kako ocenjujete to pomoč? Njej sem res hvaleţna vsakič ko pride, ker mi to veliko pomeni. (G56) ~~In sem prav rekla, da bi ji morala nekaj kupit pa ne vem kaj, da bi bilo meni v zadoščenje in hkrati da bi ona vedela, da to res enim.~~

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ja društvo upokojencev je, vem da so ti prostovoljci, da kaj pomagajo če kdo kaj rabi kakšno pomoč, kaj uredit, tudi recimo za v dom če je treba, da grejo s tabo. (G57) Pa za pomoč na domu tudi vem, da hodijo, kdor rabi, da ne more sam. (G58)

Kje ste izvedeli zanjo/e? Od drugih, ko sem s kom kaj govorila in potem je prišla beseda tudi na to, ko smo se pogovarjali. (G59)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Duša me boli, ko bom morala dom pustit, prav tu notri pri srcu me kakšen dan boli, ko se spomnim na to, da bom morala iti. Saj vem, da gre vsak teţko od doma, ampak jaz bom pustila prazno hišo tukaj. (G60) ~~No saj jo bom prodala, da bom za dom imela, samo tako teţko sem jo kupila, toliko sem delala, da sem zasluţila.~~ Navezan si na to, kar si sam prisluţil, teţko prisluţil. (G61)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ja, bi kar šla, ko bo moţno. (G62) Tudi če je teţko mi veliko pomeni, ker so ljudje okrog tebe, sobe polne ljudi, tukaj doma sem pa sama, če padem lahko prav tam leţim cel teden. (G63) ~~Ena mi je rekla, da bi morala imeti vedno telefon s sabo, ampak, saj lahko imaš telefon s sabo pa ne moreš telefonirat.~~

Kaj bi vam pomenila moţnost, da bi še naprej ostali doma? Rada bi, če bi imela zdravje, zato pa nisem šla, dokler sem bila toliko, da sem laţje skrbela zase in dokler so bili še ljudje pri hiši. Zdravje, bolezen mi ne dovoljuje. (G64) Jaz grem teţko v dom, ampak zdaj sem se sprijaznila s tem, da bom mogla, ker vem da je pomoč tam, doma je pa ni. (G65)

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Nimam strahov ali pomislekov. Pričakujem pa, da mi bodo pomagali, če bom imela potrebo. Če kam padem, če bi bilo karkoli, nevarna sem za kap, če sem tu doma lahko obleţim zunaj in me cel teden nihče ne dobi, ker velikokrat cel teden ni nobenega. (G66)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Ja da bi bil kakšen sorodnik doma, kakšen od svojcev doma, da ne bila sama. Ker je nevarno, da se mi v vsakem trenutku kaj zgodi. Tako da bi rabila nekoga, da bi bil vsak dna pri meni. (G67)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Sorodniki, da bi mi pomagali bi najrajši. Samo jih ni, vsi so umrli. (G68) ~~Tako da je res najbolje, da grem, ker sem ugotovila, da ne morem več sama.~~

9.2.8. Intervju_oseba H

OSEBA H, 69 LET, 18.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Slabo sem, malo slab, tak ošvohljen sem. (H1) Na splošno se slabo počutim. (H2)

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Ja zdravnica je rekla, mi je svetovala, da bi bilo dobro, da bi šel v dom in sem rekel, da ja. (H3)

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Nekaj dni nazaj sem oddal notri vlogo. (H4)

V koliko domov ste pa oddali vlogo? V Podbrdo sem dal vlogo, (H5) naj bi se manj čakalo kot v Tolminu. (H6)

Ali živite sami ali še s kom? Sam živim, eno leto nazaj mi je žena umrla (H7) in tudi zato bi bilo dobro, da bi šel, da bi imel malo družbe (H8) pa tudi, da bi dobil potrebno pomoč. (H9) ~~Drugače je pa brat tukaj blizu poročen tako da je blizu, ampak nima časa, ker ima vedno kaj in potem se malo vidimo, ne pride veliko k meni.~~

Kako poteka vaš običajen dan? Zjutraj ob šestih ko vstanem (H10) si najprej skuham kavo (H11) in naredim zajtrk. (H12) Pa tablete moram tudi vzeti, jih imam cel kup. (H13) Drugega ne počnem veliko. Kakšno malenkost počistim, (H14) pospravim, ampak ne morem več veliko. (H15) Potem bolj le počivam pred kosilom. (H16) Potem prinesejo kosilo. (H17) Popoldne pa tudi ne počnem nič, le bolj počivam. (H18) ~~Saj tudi ne morem, se ne počutim.~~ Tudi ven grem kdaj pred hišo, ampak malo. (H19) In potem je že večer in grem tudi zgodaj spat, mislim uležem se okrog šestih zaspim pa okoli osmih. (H20) Tudi osamljen sem (H21) in dolgčas mi je, (H22) ker sem vedno sam so taki pusti bolj dnevi tukaj. (H23)

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Ja povsod bi potreboval, ampak zaenkrat mi nihče ne pomaga, še poskrbim sam, ampak je pa vse težje, bolj počasi in bi potreboval pomoč. Tako da sam kar je po hiši, Pa zunaj potem stopnice pometem. (H24) Drugače edino kosila dobivam na dom, tako da za kuhanje. (H25) Ampak je tudi za pospravljanje in vse kar je po hiši, zmeraj težje. Samo nimam nikogar, moram sam. (H26) ~~Zdaj bo boljše, mi ne bo treba več, če bom šel v dom.~~

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Glej zgoraj.

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, iz doma upokojujencev v Tolminu mi nosijo kosilo, drugega ne. (H27)

Kako pogosto jo/jih koristite? Med tednom mi prinesejo od ponedeljka do petka. Soboto in nedeljo moram pa sam si skuhati. (H28)

Kako ocenjujete to pomoč? Dobro mi je, dobro skuhamo. (H29)

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja brat edino, drugega ni, otrok nisva imela z ženo. (H30)

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? On me pelje če moram kam iti, recimo v trgovino, da grem po hrano pa k zdravniku me pelje, če je treba. (H31)

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Po potrebi, kadar rabim. (H32) ~~Ampak ne grem velikokrat,raje več nakupim, da potem je za nekaj časa dovolj. Sicer mi pomaga brat, ko grem, ampak je lažje tudi zame, da ne rabim pre pogosto hoditi.~~

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Dobro je, dobro da ga imam in da pride, da me pelje, kamor rabim, ker drugače ne vem kako bi bilo. (H33)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, edino prijatelj je eden, ki me prav tako včasih pelje, če moram kam iti in če brat ne more, če nima časa. (H34)

Kako pogosto vam pomagajo? Tudi po potrebi, kolikor rabim, ampak je redko. (H35)

Kako ocenjujete to pomoč? Tudi dobro, dobro, sam ne morem. (H36)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Ja kosila (H37) in tudi da pomagajo za dom, če nimaš dovolj pokojnine, na centru če nimaš dovolj denarja, da plačajo delež. (H38) ~~In to bodo tudi meni, ko bom šel, ker drugače ne bi mogel iti.~~

Kje ste izvedeli zanjo/e? Kosila že dolgo nosijo, je pa zdravnica povedala takrat za ta kosila. (H39) To da pomagajo za dom je pa brat šel vprašat na socialno, (H40) ~~če je kakšna možnost, da dobim pomoč, ker nimam dovolj pokojnine in so rekli, da ja.~~

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Je prijetno, da bodo poskrbeli zame, kar potrebujem, ker sam ne morem, je kar težko doma. (H41) Bo bolje zame, da bom razbremenjen vse skrbi, kar moram zdaj po hiši vse sam, kar je treba narediti. (H42)

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ja bi kar šel ja, če bi se dalo. (H43) Sicer zdravnica mi je že nekaj časa nazaj predlagala, da bi šel, ampak sem bil še toliko dober, da sem rekel, da ne grem. Sedaj pa ne bo šlo drugače, tako da čimprej tem bolje bo zame. (H44)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja če bi se dalo bi ostal raje, ja. Ker tukaj si bolj svoboden, tam ti vse določijo kdaj je za jest, kdaj je kaj. Tukaj pa vse kot želim sam, kadar si želi, sem sam svoj gospodar. (H45)

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? Ne nimam. Bi pa želel, da bi se dobro razumel tam s sostanovalci in z osebjem tudi. (H46) Pa da bi kaj družbe dobil, ker tukaj sem tako sam res, vse dni. (H47)

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? Ne vem, ne počutim se zmožen da bi bil lahko sam. V tem primeru bi potem rabil nekoga, ki bi bil cel dan pri meni in mi pomagal. Tisto je pa tudi predrago, da bi lahko. (H48)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Bližnji, če bi bilo možno, ampak ni, ker nimajo časa, so zaposleni, brat in njegova žena tudi. Je pa najlepše ja, če imaš nekoga svojega, da ti lahko pomaga. To bi si vsak želel. (H49)

9.2.9. Intervju_oseba I

OSEBA I, 85 LET, 19.7.2019

Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom za stare ljudi? Zato, ker sem sama v Trstu. (I1) Imam sicer dobre sosedesicer tam, ampak jaz se čutim tukaj doma, na tolminskem, zato sem prosila za tukaj.

(I2) ~~In tudi pridem večkrat gor, kdaj le za nekaj dni, kdaj sem tudi več mesecev tukaj. Imam tudi še vedno slovensko državljanstvo in zraven še italijansko. Oba, ker nisem hotela izbrisat, jaz se čutim Slovenka.~~

Kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge? Jaz sama sem dala vlogo. (I3)

Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi? Prav točno se ne spomnim, ampak bo že kmalu tri leta.

(I4) Sicer so me že poklicali, ampak da bi bila z eno drugo v sobi. Jaz bi bila pa rada sama v sobi, ker se nikoli ne ve, kakšno družbo se dobi (I5) pa da imaš malo zasebnosti. (I6) ~~In da bi imela majhne balkonček in bom zato raje počakala, ker zaenkrat še nekako gre no. Jaz sem še hotela, da bi sama skuhala, ampak so mi rekli, da je tako, da oni skuhajo, no saj po eno strani bo pa še lažje.~~

V koliko domov ste pa oddali vlogo? Samo za v Tolmin sem dala. (I7) Ker imam tudi brata in sestro tukaj in bi bilo najbližje do Tolmina, da bi me prišla obiskat. (I8)

Ali živite sami ali še s kom? V Trstu živim sama že 15 let, odkar mi je mož umrl. (I9) Ko pridem pa tukaj na tolminsko sem pa pri bratu in sestri. (I10)

Kako poteka vaš običajen dan? Vstanem zgodaj, že ob šesti uri, ker ne morem spati in če ne spim, v postelji je težko biti. (I11) Potem vstanem, se umijem, (I12) popijem kavo, pojem zajtrk. (I13) Potem malo počistim, (I14) posteljem, (I15) tako naprej po hiši, vsako toliko malo podelam, malo posedim in gre hitro. (I16) Potem si naredim kosilo. (I17) Popoldne pa imam bolj prosto; malo gledam televizijo, kar mi je všeč, (I18) malo sem na balkonu, tako gre dan. (I19) Pa sosedu tudi pride, (I20) kdaj pride zvečer, kdaj zjutraj, kakor je, ampak pride pa skoraj vsak dan. (I21) Potem povečerjam. (I22) Spat pa grem okrog desetih zvečer. Če je kaj po televiziji lahko tudi bolj pozno. (I23). Tako ko sem v Trstu, no saj ko sem tukaj na tolminskem je podobno, ampak glede vseh opravil, kar moram drugače sama, mi tukaj večinoma pomagata brat in sestra. (I24) Saj že kaj pomagam recimo pri kuhanju, ampak sta mi v veliko pomoč in je lažje. (I25) Še posebej zato, ker se vse težje gibam in tudi zato bom morala v dom, ker sama ne bom zmogla več. (I26)

Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč? Do zdaj se vse sama »rihtam«, oblečem, umijem, operem, vse kar je treba, si sama skuham, ampak pri premikanju hojico uporabljam. (I27) Edino glede hrane mi sosedu pomaga ali pa mi iz trgovine pripeljejo. (I28) Ampak vseeno pri kuhanju večkrat skuham tudi tako, da je od danes še za jutri, da mi je potem malo lažje, še posebej če je kakšna mineštra, da potem nimam toliko dela. (I29) Po hiši kar je, stanovanje pa sama počistim. Malo danes malo jutri no, bolj počasi, ampak naredim sama, kar je treba. (I30) ~~Je pa največji problem to, ker slabo, težko hodim in tudi ne bi zmogla sama iti v nabavo. Ampak res, dokler sem toliko, da se še sama »naštiram« ni še tako hudo, nekako gre, počasi.~~ No, In tudi zdravnik je le »par korakov« od mojega stanovanja, tudi banka, vse je blizu tako da to še lahko grem sama. Ampak si tudi vzamem malo več denarja ven, tako da mi ni treba pogosto hodit. (I31) Če sem pa tu na tolminskem in da bi kaj tako rabila, me pa brat lahko pelje, tako da glede tega je dobro. (I32)

Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči? Ja prav ta nabava hrane, to edino zaenkrat, ker sama tega ne bi zmogla. Preveč težko hodim, noge me »matrajo«, kolk, kdaj se moram kar ustavit vmes, me prav nekaj zablokira. (I33) ~~Saj drugače sem perfektna, ko bi še noge bile. Tako pa moram vedno hojico imeti, sem jo kupila oktobra v Tolminu, sem šla z bratom in sestro in pride res prav, brez pa ne bi mogla. Sicer prej sem imela palico, ampak to je bolj sigurno.~~

Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, kar je, je to da mi hrano pripeljejo iz trgovine. Jaz pogledam kaj rabim, pokličem in potem mi pripeljejo na dom. (I34) In imam doma tudi tako majhno stvar za okrog vratu, če padem ali če se ne počutim, da lahko pritisnem in pride nekdo na pomoč. (I35) ~~To je s kablom povezano na en tak aparat, tako da ko sem v hiši lahko uporabljam, ko grem kam ven ne morem.~~ Drugače drugega pa ne rabim, ampak to se mi zdi res super stvar, kot prvo je zastoj in potem ta signal javi na centralo. (I36) Poleg tega me pa tudi vsak torek pokličejo, če je vse v redu. (I37) Pa tudi če bi slišala, da je kdo na vratih, da kaj s ključem tudi lahko pritisnem. (I38) Ampak zaenkrat nisem še zares rabila tega, da bi klicala koga. Zaenkrat ne rabim veliko, no, kaj bo jutri se pa ne ve (I39) ~~Moram pa vseeno javiti tudi na centralo, ko me recimo dolgo ni v Trstu, ko grem na tolminsko.~~ Ampak ko sem pa tukaj (na Tolmiskem) pa nič ne koristim, ker sta brat in sestra. (I40) In še to sem pozabila povedat, patronažna tudi v Trstu če je treba pride na dom, ker za kri vzeti bi bilo daleč za iti. (I41)

Kako pogosto jo/jih koristite? Ja to ponavadi enkrat na mesec pokličem, da mi več prinesejo in imam potem na zalogi kar rabim. (I42) Patronažna pa redko pride, če je kakšna potreba. (I43)

Kako ocenjujete to pomoč? Je odlično tisto, ker samo pokličem in mi pripeljejo kar rabim, sama sploh ne bi mogla. (I44) Tisti aparat pa tudi, ker se tako počutiš bolj varen in tudi če sam živiš veš, da če karkoli je, samo pritisneš in bo nekdo prišel. Ne boš obležal in te dolgo nihče ne bo našel. Zelo uporabna stvar je to, ker je človek potem tudi bolj miren. (I45). Pa patronažna enako olajša pot do tja, kamor bi sama težko šla. (I46)

Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci? Ja otrok nisva imela z možem, ampak brat in sestra pa vedno priskočita na pomoč, če karkoli rabim ni problema. (I47) ~~In tudi ko bom v Tolminu v domu, če bom karkoli rabila mi bosta onadva pripeljala.~~

Kdo vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb? Ne morem reči kdo, oba. Recimo me pa brat vedno pelje nazaj v Trst in pride iskat, kadarkoli želim ga lahko pokličem, res je zlata vreden brat, je on ki me vozi gor in dol, že leta. (I48) ~~Že včasih smo se veliko družili, ko je bil še mož, ampak zdaj ko ni več avta me pa vedno on pride iskat.~~ Pa potem mi oba vedno dasta tudi kar je domačega, zelenjava, da imam tudi ko sem v Trstu. (I49) Seveda če sem pa tu mi pa tudi pri drugih stvareh pomagata, ne rabim sama skuhat vse in tako, je lažje zame, ker več kot toliko ne morem več sama. (I50)

Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev? Kadarkoli rabim res, lahko rečem. (I51)

Kako pa ocenjujete njihovo pomoč? Najboljše res, najboljše. (I52)

Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb? Ja, imam res dobro soseda, če rabim hrano, tako za vsak dan, kruh, solato mi vedno ona prinese, (I53) drugače pa tudi le malo poklepetava. (I54) In tudi ko sem več časa tu na tolminskem me soseda vedno tudi pokliče po telefonu in mi pove, če je kaj narobe recimo v stanovanju, da bi morala nazaj. (I55) ~~Na primer lahko pride voda v stanovanje ali kakršnakoli taka malenkost. Vedno reče, da če bo kaj me bo poklicala.~~ Pa tudi rože mi zaliva, ko sem proč. (I56) Res sem hvaležna. (I57)

Kako pogosto vam pomagajo? Ja ona pride prav skoraj vsak dan, stanuje prav sosednja vrata poleg mojega stanovanja. Zjutraj, ko gre ven me vpraša, če kaj rabim. (I58)

Kako ocenjujete to pomoč? Ona mi res veliko pomaga, res cenim, vse je najboljše. (I59) Edino to mi je žal, da vedno mi vse zastoj prinese, noče nič, ampak jaz bi ji rada plačala, bi raje tako videla. Ko rečem za denar kar gre, sploh noče slišati in to že več kot dve leti. (I60)

Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate? Samo to, kar hrano naročim (I61) in to, da se signal za potrebno pomoč javi na centralo. (I62) ~~Sem pa slišala po televiziji, da so topli stare v domu v Italiji, seveda ne vsi, ampak so telekamere to pokazale.~~

Kje ste izvedeli zanjo/e? Ne vem kje sem izvedela, to se je govorilo in potem slišiš. (I63)

Kaj vam odhod v dom predstavlja? Malo težko bo, ker mislim, da tam je zadnja pot. Zato pa odlašam, dokler bi se dalo, ne bi šla. Ker mislim, da ko bom šla je zadnja pot in je malo taka. (I64) ~~Pa tudi soseda pravi naj ne prodam stanovanja v Trstu, naj počakam, da bom videla, kako mi bo, če se bom našla.~~

Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto? Ja bi šla ja, samo v primeru, da bi bila sama v sobi in da bi bil balkon. (I65) Tako bi šla in saj zdaj še tudi ne bi rabila biti vedno tam, bi lahko še sem in v Trst šla za kakšen dan, da bi se počasi privadila. (I66) Ampak vseeno bi bilo dobro vzet, če bi bila možnost, tudi ker se dolgo čaka in da ne bi potem se mi stanje že toliko poslabšalo in ne bi imela kam. (I67)

Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma? Ja zdaj težko hodim, samo še ne vem kaj me čaka, če en dan ne bom mogla več hodit je potem le treba oddati za v dom, da imaš neko varnost. (I68) Ampak seveda, najlepše je pa doma. (I69)

Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom? ~~Ne, tisto pa nimam nič ne, le kar sem že povedala.~~

Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma? ~~Hm, saj ne vem kaj odgovoriti.~~ Zaenkrat še nekako gre, ampak potem bi pa rabil nekdo preveč skrbeti zame. (I70) Zdravje ane, da bi bilo boljše. (I71)

V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)? Ja saj tukaj na tolminskem, brat in sestra bi mi pomagala, ampak se mi zdi, da imata že onadva zase dovolj skrbi. (I72) ~~Sestra je le dve leti mlajša od mene, ampak ja, je vredna ona.~~ V domu pa če bom rabila, kakšno pomoč, oni so tam vedno nekako na razpolago, če kaj rabim in se ne bom počutila, da kogarkoli obremenjujem. (I73) Tako da seveda bi bilo lepo biti s svojci, saj so mi rekli, da sem lahko tukaj, ampak tega ne bi mogla sprejeti. Ker če bom rabila večjo pomoč, oni ne morejo vsega. Tako da zato bi raje šla v dom, tam imaš vse na razpolago in ne bi brata in sestre bremenila. (I74)

9.3. Priloga 3: Primer odprtega kodiranja_oseba A

1. VPRAŠANJE: Kaj vas je privedlo do odločitve, da ste oddali vlogo za sprejem v dom?

Št. Izjave	Izjava	pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A1	Največ to, da imam ene težave, sicer sedaj jih imam malo manj kot sem jih imel, da se kar »zgubljal«.	Težave z zavedanjem in govorom	Zdravstveno stanje	Razlogi za oddajo vloge	Oddaja vloge za sprejem
A2	Sedaj me pa »nazaj nese«, tako da se vsak trenutek bojim, da bi padel. In prav zato sem rekel, da bi bilo tako najboljše, da bi šel. Ker nisem res prav nič stabilen.	Težave z gibanjem	Zdravstveno stanje	Razlogi za oddajo vloge	Oddaja vloge za sprejem

2. VPRAŠANJE: kdo je bil tisti, ki je dal pobudo za oddajo vloge?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A3	Svojci so mi povedali, kakšna je situacija, kaj se zna zgoditi in potem so mi rekli naj jaz povem, kaj se mi zdi po mojem mnenju.	Pogovor med svojci in starim človekom	Pobuda svojcev	Pobudnik za oddajo vloge	Oddaja vloge za sprejem
A4	Tako da sem se potem s pomočjo sina in hčere odločil za oddajo vloge.	Pogovor s sinom in hčerko	Pobuda svojcev	Pobudnik za oddajo vloge	Oddaja vloge za sprejem

3. VPRAŠANJE: Kako dolgo že čakate na sprejem v dom za stare ljudi?

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A5	Malo pred novim letom sem oddal vlogo, decembra lansko leto,	Dobre pol leta	Manj kot eno leto	Doba čakanja na sprejem	Oddaja vloge za sprejem

	torej je sedaj malo več kot pol leta.				
--	---------------------------------------	--	--	--	--

4. VPRAŠANJE: V koliko domov za stare ljudi ste vložili vlogo?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A6	Zaenkrat samo v enega, samo v Tolmin. Je najbližje pa tudi sin in hči sta v Tolminu in bi me lahko tudi obiskovala.	V Tolmin	Oddaja ene vloge	Število oddanih vlog	Oddaja vloge za sprejem

5. VPRAŠANJE: Ali živite sami ali še s kom?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A7	Moja hči in sin sta stran tako, da jaz tukaj živim sam že tri leta odkar mi je žena umrla.	Tri leta	Živi sam/a	Bivanje	Vsakdanje življenje

6.VPRAŠANJE: Kako poteka vaš običajen dan?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A8	Zjutraj vstanem okrog osmih,	Vstajanje okrog osmih zjutraj	Spalne navade	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A9	potem se umijem,	Umivanje	Skrb za osebno higieno	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A10	pojem zajtrk oziroma si ga naredim, če je treba, če recimo hči ni zvečer pripravila.	Priprava zajtrka-samostojno ali hči	Hranjenje	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A11	Potem kolikor mi zdravstveno stanje dovoljuje grem malo ven. Ne grem daleč, do enega potoka, 50 metrov proč od hiše, ker si več ne upam. Tukaj	Sprehod do potoka ali okoli hiše	Sprehajanje	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

	okrog hiše pa se lahko sprehajam.				
A12	Potem imam red za brati, imam Družino, imam Dnevnik in tako berem.	Branje časopisov	Branje	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A13	Potem mi prinesejo kosilo, pojem kosilo.	Prinos kosila	Hranjenje	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A14	Popoldne se tudi eno uro ali dve, kakor pride, malo tudi uležem tukaj na peči.	Ležanje na peči	Počivanje	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A15	Gledam tudi televizijo, vsak dan pogledam poročila, ampak ne razumem več dobro po televiziji, kaj govorijo.	Gledanje poročil, težave z razumevanjem	Gledanje televizije	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A16	Spat pa grem vsak dan po zadnjih poročilih, ob pol enajstih, vendar ne spim dobro, se zbujam.	Odhod k nočnemu počitku ob pol enajstih	Spalne navade	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

7.VPRAŠANJE: Na katerih področjih v vsakdanjem življenju potrebujete pomoč?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A17	Ja najbolj ta gospodinjska pomoč, kot je kuhanje, pranje, čiščenje po hiši.	Pomoč pri gospodinjskih opravilih	Gospodinjska opravila	Področja potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem
A18	Pa tudi pomoč zunaj, okoli hiše, pomoč pri zunanjih opravilih, sedaj recimo košnja trave, pa pri sadju.	Pomoč pri zunanjih opravilih	Opravila okoli hiše	Področja potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem

8.VPRAŠANJE: Pri katerih opravilih/aktivnostih potrebujete največ pomoči?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
------------	--------	-------	------------	---------	------

A19	Potrebujem, da mi pomagajo naši, da mi kaj pripravijo, recimo za jesti za zajtrk,	Pomoč pri pripravi hrane	Priprava obrokov	Aktivnosti/opravila z največ potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem
A20	za večerjo si po navadi pustim kaj od kosila, ki mi ga prinesejo, ker ne potrebujem veliko,	Dovolj hrane iz doma upokojencev, ostane za večerjo	Dostava hrane na dom	Ocena prejete formalne oblike pomoči	Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja
A21	pa zunaj, okoli hiše, da malo uredijo, da se pokosi trava, ker sam se težko gibam	Pomoč pri urejanju zunanjih površin	Opravila okoli hiše	Aktivnosti/opravila z največ potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem
A22	Potem, da lahko pridem do zdravnika,	Odhod k zdravniku	Prevoz do potrebnih institucij	Aktivnosti/opravila z največ potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem
A23	vse kar je treba kam iti, kaj urediti, mi pa vse hči in sin pomagata, pri urejanju pa da me peljeta, ker sam ne bi mogel.	Prevoz in pomoč pri urejanju potrebnega	Prevoz do potrebnih institucij	Področja potrebne pomoči	Potrebe v obdobju čakanja na sprejem

9.VPRAŠANJE: Ali koristite kakšno obstoječo obliko pomoči, ki je na voljo starim ljudem v občini in če da, katero/e ter pri zadovoljevanu katerih potreb?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A24	Ja, za jesti mi nosijo kosilo, tako da za hrano sem nekako preskrbljen.	Dostava kosila	Dostava hrane za stare ljudi	Koriščenje obstoječih formalnih oblik pomoči	Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja

10. VPRAŠANJE: Kako pogosto koristite obstoječo/e obliko/e pomoči?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A25	Prej so mi samo med tednom nosili iz ene menze, sedaj mi nosijo tudi sobote, nedelje in	Dostava kosila med tednom in med vikendi	Dostava hrane na dom	Pogostost koriščenja obstoječih	Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja

	praznike pa iz doma upokojencev. Prej so mi morali svojci, ker v domu niso hoteli sprejeti, so rekli, da so preobremenjeni, potem se je pa uredilo.			formalnih oblik pomoči	
--	---	--	--	------------------------	--

11.VPRAŠANJE: Kako ocenjujete to pomoč?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A26	Med tednom ko dobivam hrano iz tiste bolj delavske menze je bolj tako, pri 90 letih želodec več ne dela tako kot bi moral. Včasih pride preslano, včasih premalo kuhano in veliko začimb je notri.	Nezadovoljstvo s hrano iz delavske menze-preslana, premalo kuhana ali preveč začinjena hrana iz menze	Dostava hrane na dom	Ocena prejete formalne oblike pomoči	Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja
A27	Nekaj je seveda treba pojesti, ampak kar prinesejo iz doma upokojencev, ob vikendih, tisto je bolj okusno in bolj kuhano, tudi ni solate, je vse kuhano, ker oni vejo, da starejši težje to jemo, jaz imam slabe zobe. Tako da bi mi bolj odgovarjalo cel teden, da bi dobil iz doma, za starejše je bolje, bolj kuhano, mi bolj odgovarja.	Zadovoljstvo s hrano iz doma upokojencev-bolj okusna in bolj kuhana hrana, prilagojena starim ljudem	Dostava hrane na dom	Ocena prejete formalne oblike pomoči	Formalne oblike pomoči v obdobju čakanja

12.VPRAŠANJE: Ali vam pri zadovoljevanju potreb pomoč nudijo svojci?

Št. izjave	Izjava	Pojem	kategorija	podtema	Tema
------------	--------	-------	------------	---------	------

A28	Ja hči in sin mi veliko pomagata.	Pomoč hčere in sina	Pomoč otrok	Pomoč svojcev pri zadovoljevanju potreb	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži
-----	-----------------------------------	---------------------	-------------	---	---

13.VPRAŠANJE: Kdo od svojcev vam največ pomaga in pri zadovoljevanju katerih potreb?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A29	Ja, hči, ona vse opere, vse počisti, ko pride, bolj ta gospodinjska opravila.	Pomoč hčere	Gospodinjska opravila	Vloga svojca pri zadovoljevanju določene potrebe	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži
A30	Sin pa zunaj, travo pokosi, kar je sadja in vse kar je zunaj, poskrbi za zunanjo okolico.	pomoč sina	Opravila zunaj hiše	Vloga svojca pri zadovoljevanju določene potrebe	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži

14.VPRAŠANJE: Kako pogosto prejimate pomoč s strani svojcev?

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A31	En dan pride hči drug dan sin, izmenično prihajata.	Izmenično prihajanje sina in hčere	vsak dan	Pogostost prejetja pomoči s strani svojcev	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži

15.VPRAŠANJE: Kako ocenjujete to pomoč?

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A32	Nič ne smem reči, kar naročim, mi naredijo, veliko naredita. Samo ne smem enega bolj pohvalit, tu moram biti previden. Oba sta dobra, oba pomagata.	Svojci naredijo vse potrebno	Zadovoljstvo s prejetjo pomočjo	Ocena prejete pomoči s strani svojcev	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži

16. VPRAŠANJE: Vam pomaga tudi kakšna druga oseba iz vaše socialne mreže in če da, katera ter pri zadovoljevanju katerih potreb?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A33	Ja, od žene prijateljica, pride mimo in vpraša kako sem, če kaj potrebujem.	Ženina prijateljica	Klepet in pripravljenost pomagati	Vloga osebe iz socialne mreže pri zadovoljevanju določenih potreb	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži
A34	Predvsem pomaga tudi na pokopališču, da zalije kakšne rože.	Ženina prijateljica	Pomoč na pokopališču	Vloga osebe iz socialne mreže pri zadovoljevanju določenih potreb	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži
A35	Soseda pa, da vpraša, kako je, da se malo pogovarjava, malo podruživa, poklepetava. Ampak moram pa tudi reče, da malo družbe mi manjka, veliko jih je umrlo, v eni hiši jih je bilo enajst, sedaj ni nikogar več.	Soseda	Klepet/ druženje	Vloga osebe iz socialne mreže pri zadovoljevanju določenih potreb	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži

17.VPRAŠANJE: Kako pogosto vam pomaga?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A36	Soseda pride tudi po dvakrat na teden. Če bi ji naročil da naj pride bolj pogosto bi pa tudi prišla ampak zaenkrat ni potrebe.	Obisk sosede	Dvakrat na teden	Pogostost prejemanja pomoči s strani oseb v socialni mreži	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži
A37	Prijateljica od žene pa občasno pride, lahko enkrat na teden, enkrat na dva tedna.	Prihod ženine prijateljice	Enkrat na teden ali manj	Pogostost prejemanja pomoči s strani	Pomoč družinskih članov in

				oseb v socialni mreži	drugih oseb v socialni mreži
--	--	--	--	-----------------------	------------------------------

18.VPRAŠANJE: Kako ocenjujete to pomoč?

Št. izjave	Izjava	Pojem	kategorija	podtema	Tema
A38	Tudi mi je pomembna, vsak ki nekaj prispeva je dragocen, tudi družba mi veliko pomeni, da imaš nekoga.	Pomembnost pomoči, tudi le druženja	Zadovoljstvo s prejeto pomočjo	Ocena prejete pomoči s strani oseb iz socialne mreže	Pomoč družinskih članov in drugih oseb v socialni mreži

19.VPRAŠANJE: Katero/e oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem v občini ali izven nje, poleg domov za stare ljudi, še poznate?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A39	Kot sem rekel, to da nosijo hrano domov.	Dostava hrane na dom	Dostava hrane za stare ljudi	Ocena prejete pomoči s strani oseb iz socialne mreže	Seznanjenost z obstoječimi oblikami pomoči
A40	Potem s pomočjo na domu sem seznanjen, da pridejo pomagat na dom.	Pomoč oskrbovalk na domu	Pomoč na domu	Oblike pomoči, ki so na voljo starim ljudem	Seznanjenost z obstoječimi oblikami pomoči

20.VPRAŠANJE: Kje ste izvedeli zanjo/e?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A41	O tem se je govorilo in tudi žena je bila seznanjena z ljudmi, je vedela vse informacije, tako da že dolgo to poznam.	Govor v javnosti in seznanjenost žene	Ljudje v širši skupnosti	Vir seznanjenosti z obstoječo obliko pomoči	Seznanjenost z obstoječimi oblikami pomoči
A42	Za hrano, da mi nosijo so pa svojci povedali in uredili.	Informacije s strani svojcev	Svojci	Vir seznanjenosti z obstoječo obliko pomoči	Seznanjenost z obstoječimi oblikami pomoči

21.VPRAŠANJE: Kaj vam odhod v dom predstavlja?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A43	Še najbolj mi pomeni neko varnost, še najbolj to. Ker pridejo taki momenti, da se mi kaj zgodi, da se mi lahko kaj zgodi in potem če ne bi bilo nikogar blizu ne vem, kako bi bilo.	Vir varnosti, saj lahko vsak trenutek pride do nezgode	Varnost	Kaj odhod v dom predstavlja	Odnos do odhoda v dom

22.VPRAŠANJE: Kako bi se odzvali če predvidim, da vas jutri pokličejo in povejo, da je za vas na voljo prosto mesto?

Št. izjave	Izjava	Pojem	kategorija	Podtema	Tema
A44	Tako da moram reči da če bi mi jutri rekli se ne bi prav lahko odločil.	Ne bi se lahko odločil	Težka odločitev	Odziv na morebitni takojšnji sprejem v dom	Odnos do odhoda v dom
A45	Je pa res, da lahko gre vsak moment kaj narobe, tako da če trezno pomisliš je najbolje, da bi se odločil.	Najbolje bi bilo sprejeti možnost odhoda	Sprejem odločitve za odhod	Odziv na morebitni takojšnji sprejem v dom	Odnos do odhoda v dom

23.VPRAŠANJE: Kaj bi vam pomenila možnost, da bi še naprej ostali doma?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A46	Seveda pa sem navezan na dom in bi bilo seveda lepše ostati v domačem okolju, ampak tako je.	Želja ostati doma zaradi navezanosti na dom	Doma je najlepše	Pomen možnosti še naprej ostati doma	Odnos do odhoda v dom

24.VPRAŠANJE: Kakšni so vaši morebitni, strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A47	Zdi se mi, da ne bo lep trenutek, ko bo treba oditi, ker tukaj v kraju	zaradi povezanosti s sosedi	Težek trenutek ob zapustitvi lastnega doma	Morebitni strahovi, pomisleki,	Odnos do odhoda v dom

	smo s sosedi, se razumemo, tako da če bi bili v kakšnem prepiru bi bilo drugače, ampak sedaj se pa razumemo med sabo.			pričakovanja do odhoda v dom	
A48	Je pa res, da po drugi strani bi v domu imel več družbe, to bi bilo recimo tudi dobro. Družba bi bila dobra, ker mi res manjka, je dolg dan, ko grejo vsi sosedi po službah, so tukaj v tem koncu tri hiše prazne čez teden.	Pridobitev družbe v domu	Zmanjšanje osamljenosti	Morebitni strahovi, pomisleki, pričakovanja do odhoda v dom	Odnos do odhoda v dom

25.VPRAŠANJE: Kaj bi v tem trenutku najbolj potrebovali, da bi lahko še za nekaj časa odložili odhod v dom in še naprej ostali doma?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Podtema	Tema
A49	Prav zdravstveni razlogi so, ker je to vzrok za odhod, da bi bilo mogoče »burkle« (noge) popraviti. Tako da če bi bilo zdravstveno stanje boljše bi lahko tudi še ostal.	Boljše zdravstveno stanje, predvsem gibanje	Boljše zdravstveno stanje	Potrebno za odložitev odhoda	Možnost odložitve odhoda v dom
A50	Drugače pa kot sem rekel, v situaciji kakršna je bi drugače potreboval nekoga, ki bi lahko vsak dan skrbel zame, tudi recimo ponoči, če kaj pride, da bi tudi svojci ne imeli take skrbi, ampak mislim da to ne bi šlo, tudi finančno ne.	Oseba, ki bi bila vedno na voljo za potrebno skrb	Oseba, ki bi bila na voljo 24 ur na dan	Potrebno za odložitev odhoda	Možnost odložitve odhoda v dom

26.VPRAŠANJE: V primeru želje ostati doma, kdo si najbolj želite, da bi vam pomagal (pomoč svojcev, pomoč organizacij, ki nudijo različne oblike pomoči na domu/v skupnosti itd.)?

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	podtema	Tema
A51	Ja ne vem, naši bi bilo najbolj lepo, ampak hči, sin sta v službi in ne moreta zaradi tega službe pustiti. Tako da potem je edina možnost dom.	Pomoč sina in hčerke	Pomoč svojcev	Oseba/ organizacija katere pomoč bi bila najbolj zelena	Možnost odložitve odhoda v dom

9.4. Priloga 4: Osno kodiranje

Tema: ODDAJA VLOGE ZA SPREJEM

-RAZLOGI ZA ODDAJO VLOGE

- Zdravstveno stanje
 - Težave z zavedanjem in govorom (A1)
 - Težave z gibanjem (A2, F23, I26)
 - Občutek nesigurnosti in nezmožnosti biti sama (B1)
 - Otežena skrb zase (D2, G5)
 - Pešanje zdravja (F1)
 - Pešanje moči (B51)
 - Slabo zdravje in počutje (G1)
 - Prisotnost različnih bolezni (G6)
 - Občutek šibkosti (H1)
 - Splošno slabo počutje (H2)
- Želja svojcev
 - Vlogo dala sestra kljub nestrinjanju (C1)
- Starost
 - Morebitna nezmožnost skrbeti zase zaradi starosti (E1)
- Dolge čakalne vrste za sprejem v dom
 - Dolgo čakanje na sprejem (E2, F4, G9)
- Osebni razlogi
 - Osamljenost (G2,I1)
 - Strah, da se ji kaj zgodi (G3)
 - Pridobitev družbe (H8)
 - Pridobitev potrebne pomoči (H9)
 - Na tolminskem se počuti doma (I2)

-POBUDNIK ZA ODDAJO VLOGE

- Pobuda svojcev
 - Prepričevanje sestre (C2)
 - Predlog hčerke (D1)
 - Pogovor med svojci in starim človekom (A3)
 - Pogovor s sinom in hčerko (A4)
 - Predlog sinov (B2)
- Pobuda oseb iz različnih institucij
 - Klic iz centra za socialno delo (C3)
 - Predlog zdravnice (F2, H3)
- Lastna pobuda

- Odločila se je sama (E3)
- Sama je poklicala v dom (G7)
- Sama dala vlogo (I3)
- Pobuda osebe iz socialne mreže
 - Pobuda sosede (G10)

-DOBA ČAKANJA NA SPREJEM

- Manj kot pol leta
 - Tri mesece (C5, F3)
 - Nekaj dni (H4)
- Manj kot eno leto
 - Dobro pol leta (A5, B3)
- Več kot eno leto
 - Dobri dve leti (E4)
 - Skoraj tri leta (I4)
- Več kot pet let
 - Deset let (G8)
- Se ne spomni
 - Dolgo časa (D3)

-ŠTEVILO ODDANIH VLOG

- Oddaja ene vloge
 - V Tolmin (A6, C6, D4, E5, F5, G11, I7)
 - V Podbrdo (H5)
- Oddaja dveh vlog
 - V Tolmin in Podbrdo (B4)

-PREFERENCE GLEDE DOMA

- Želja odhoda v Tolmin
 - Zaradi bližine svojcev in prijateljev (B5, F6)
 - Zaradi bližine svojcev in možnosti obiskov (I8)
 - Zaradi bližine doma (E6, G12)
 - Zaradi hvale doma v javnosti (G13)
- Želja odhoda v Podbrdo
 - Krajše čakalne dobe (H6)

Tema: VSAKDANJE ŽIVLJENJE

-BIVANJE

- Živi sam/a
 - Eno leto (H7)

- Dve leti (G14)
 - Tri leta (A7)
 - Petnajst let (I9)
 - Več let (C7, F7)
 - V bližini živi sin z družino (B6, E7)
- Ne živi sam/a
- Živi s sinom (D5)
 - Na tolminskem je pri bratu in sestri (I10)

-POTEK OBİČAJNEGA DNE

- Spalne navade
- Vstane zgodaj, ker ne more spati (I11)
 - Vstajanje okrog šestih zjutraj (C9, F8, H10)
 - Vstajanje okrog sedmih zjutraj (B7, D8)
 - Vstajanje okrog osmih zjutraj (A8, E8, G16)
 - Zgodaj gre spat (D16, H20)
 - Odhod k nočnemu počitku od šestih naprej (B16)
 - Odhod k nočnemu počitku med deveto in pol deseto (C18, E20)
 - Odhod k nočnemu počitku ob desetih oziroma kasneje, če gleda televizijo (I23)
 - Odhod k nočnemu počitku ob pol enajstih (A16, G28)
 - Gre pozno spat, »po Odmevih« (F21, G26)
 - Ponoči ne more spati (G30)
 - Misli ne dovolijo spati (G31)
- Skrb za osebno higieno
- Umivanje (A9, I12, E10)
 - Umivanje in oblačenje-pomoč negovalke in samostojno po zmožnostih (B8)
 - Oblačenje, potrebuje veliko časa (E9)
 - Potrebuje veliko časa za osebno nego (G19)
- Hranjenje
- Priprava zajtrka (C10, D9, E11, F9, G17, H12, I13)
 - Priprava zajtrka-samostojno ali hči (A10)
 - Negovalka pripravi zajtrk (B9)
 - Priprava kosila (E18, F18, I17)
 - Prinos kosila (A13, B11, C13, D11, H17)
 - Gre po kosilo v šolo (G22)
 - Priprava večerje (F20, I22)
 - Večerja okrog petih zvečer (B15)
 - Poje večerjo ob različnih urah (D15)
 - Si skuha kavo (H11)

- Sprehajanje
 - Sprehod do potoka ali okoli hiše (A11)
 - Odhod ven, pred hišo (B13, H19)
 - Odhod iz hiše na zrak (C15)
 - Gre hoditi zaradi srca (G21)
 - Popoldanski sprehod (G25)
 - Redki odhodi iz hiše (D14)
- Branje
 - Branje časopisov (A12, F10)
 - Prihod poštarja s časopisom (E17)
- Počivanje
 - Ležanje na peči (A14)
 - Ležanje (C14)
 - Počitek po kosilu (B12, G23)
 - Počitek zaradi šibkosti (D10)
 - Počitek pred kosilom (H16)
 - Popoldanski počitek (D12, E19, F19, H18)
 - Sedenje na balkonu (I19)
- Gledanje televizije
 - Gledanje poročil, težave z razumevanjem (A15)
 - Televizija prižgana cel dan (B14)
 - Gleda televizijo (C16, D13, G27)
 - Prosto popoldne zapolni z gledanjem televizije (I18)
- Druženje/klepet
 - Obisk sosede (B10, I20)
 - Telefonski pogovor s prijateljico (F13)
 - Dopoldanski ali popoldanski obiski (F14)
- Občutenje dneva
 - Pusti dnevi (C8, G15, H23, G15)
 - Dolgi dnevi (D7)
 - Občutek osamljenosti (H21)
 - Dolgčas (H22)
 - Živahni dnevi (F17)
- Gospodinjsko delo
 - Pomivanje posode in pospravljanje (C11)
 - Pospravljanje, pranje oblek (C12)
 - Pospravljanje (H15)
 - Čiščenje (E16, H14, I14)
 - Postiljanje (I15)

- Kurjenje peči v času zime (E12)
- Potrebuje počitek med delom po hiši (I15)
- Poslušanje radia
 - Posluša radio (C17, F12)
- Skrb za domače živali
 - Hranjenje muckov (E13)
 - Hranjenje kokoši (E14)
- Skrb za rastline
 - Zalivanje rož, sejanje (E15)
 - Skrb za rože (G24)
- Reševanje križank
 - Rešuje križanke (F11)
- Odhod po opravkih
 - Urejanje opravkov s prijatelji (F15)
 - Odhod v trgovino s prijatelji (F16)
 - Odhod v trgovino (G20)
- Jemanje tablet
 - Vzame tablete (G18, H13)
 - Vzame tablete za pomiritev (G29)

Tema: POTREBE V OBDOBJU ČAKANJA NA SPREJEM

-PODROČJA POTREBNE POMOČI

- Gospodinjska opravila
 - Pomoč pri gospodinjskih opravilih (A17)
 - Pomoč pri hišnih opravilih (B17, D18, G33)
 - Potreboval bi pomoč pri vseh gospodinjskih opravilih (H26)
- Opravila okoli hiše
 - Pomoč pri zunanjih opravilih (A18, D19, G35)
- Sam poskrbi za potrebno
 - Večinoma poskrbi za vse sam/a (C19, G32, I27)
 - Samostojen pri gospodinjskih opravilih (C21)
 - Kar je po hiši in zunaj še za zdaj sam, a težko (H24)
- Prevoz do potrebnih institucij
 - Prevoz in pomoč pri urejanju potrebnega (A23, D24)
 - Prevoz do potrebnega v skupnosti (E23, I32)
 - Pomoč pri urejanju dokumentov (B23)
- Dostava potrebnega na dom
 - Prinos stvari od zunaj (E21)

- Fizično delo
 - Pomoč pri fizičnem delu (F22)

-AKTIVNOSTI/OPRAVILA Z NAJVEČ POTREBNE POMOČI

- Gospodinjstva opravila
 - Pomoč pri pripravi hrane (A19, B21, C25, D17, G37, H25)
 - Pomoč pri čiščenju (B20, D21, F24, G34)
 - Pomoč pri pospravljanju (D20)
 - Pomoč pri pranju (D22, F26)
 - Pomoč pri likanju (F25)
 - Pomoč pri menjavi rjuh (F27)
 - Pomoč pri popravilih (E26)
- Opravila okoli hiše
 - Pomoč pri urejanju zunanjih površin (A21)
 - Pomoč pri delu na vrtu (D23, G36, F30)
 - Pomoč pri košnji trave (C26)
 - Pomoč pri pripravi in prinosu drv (E25)
 - Pomoč pri skrbi za rože (B22)
 - Pomoč pri zalivanju rož (F29)
- Prevoz do potrebnih institucij
 - Odhod k zdravniku (A22)
- Pomoč pri skrbi zase
 - Pomoč pri umivanju (B18)
 - Pomoč pri oblačenju (B19)
 - Pomoč pri tuširanju (F28)
- Dostava potrebnega na dom
 - Nakup potrebnega (D25, E22)
 - Prinos hrane (I28)
 - Prinos hrane zaradi težav z gibanjem (I33)
- Sam/a poskrbi za potrebno
 - Gre sam do trgovine (C22)
 - Gre sam do zdravnika (C23)
 - Dostop do potrebnega z lastnim avtom (G38)
 - Skuha kosilo za več dni, da si olajša delo (I29)
 - Sama počisti (I30)
 - Gre sama do potrebnega v skupnosti, kar je blizu stanovanja (I31)

Tema: FORMALNE OBLIKE POMOČI V OBDOBJU ČAKANJA

-KORIŠČENJE OBSTOJEČIH FORMALNIH OBLIK POMOČI

- Dostava hrane za stare ljudi
 - Dostava kosila (A24, B24, C20, D26, H27)
 - Odhod po kosilo v šolo (G39)
- Ne koristi ničesar
 - Ne potrebuje ničesar (E27)
 - Na tolminskem ne koristi ničesar (I40)
- Društvo upokojencev
 - Obveščanje o dogodkih (F35)
- Zdravstvena nega
 - Prihod patronažne sestre (C24, I41)
- Dostava potrebnega iz trgovine
 - Naročilo potrebnega po telefonu (I34)
- Pomoč na daljavo
 - Uporaba naprave na katero pritisne za potrebno pomoč (I35)
 - Pomoč v primeru zaznavanja morebitne kraje (I38)

-POGOSTOST KORIŠČENJA OBSTOJEČIH FORMALNIH OBLIK POMOČI

- Dostava hrane na dom
 - Dostava kosila med tednom in med vikendi (A25)
 - Dostava kosila med tednom (B25, C27, G40, H28)
 - Dostava kosila od torka do petka (D27)
- Zdravstvena nega
 - Obisk patronažne na dva tedna (C28)
 - Patronažna sestra pride po potrebi (I43)
- Društvo upokojencev
 - Različno prihaja (F38)
- Dostava potrebnega iz trgovine
 - Enkrat na mesec (I42)
- Pomoč na daljavo
 - Vsak torek po telefonu preverijo, če je dobro (I37)
 - Sama še ni pritisnila za pomoč (I39)

-OCENA PREJETE FORMALNE OBLIKE POMOČI

- Dostava hrane na dom
 - Nezadovoljstvo s hrano iz delavske menze
 - preslana, premalo kuhana ali preveč začinjena hrana iz menze (A26)
 - Zadovoljstvo s hrano iz doma upokojencev
 - bolj okusna in bolj kuhana hrana, prilagojena starim ljudem (A27)
 - mešana in vse čisto (B27)
 - dobra, jo je dovolj (C29, H29)

- dobra (D28)
 - Dovolj hrane iz doma upokojencev, ostane za večerjo (A20)
 - Zadovoljstvo s hrano iz šole (G41)
 - Dovolj hrane iz šole, ostane za večerjo (G42)
- Zdravstvena nega v skupnosti
 - Zadovoljstvo s patronažno sestro
 - manjša potreba po odhodu v zdravstveni dom (C30)
 - Zadovoljstvo s prejeta pomočjo
 - sama bi težko šla (I46)
- Neformalna pomoč na domu
 - Srednje zadovoljstvo z gospema, ni enako kot če bi sama (F40)
- Društvo upokojencev
 - Odlična obveščenost (F39)
- Dostava potrebnega iz trgovine
 - Zadovoljstvo s prejeta pomočjo
 - ji pripeljejo, kar rabi (I44)
- Pomoč na daljavo
 - Zadovoljstvo, ker je zastonj in signal javi na centralo (I36)
 - Zadovoljstvo s prejeta pomočjo-daje občutek varnosti in mirnosti (I45)

Tema: POMOČ DRUŽINSKIH ČLANOV IN DRUGIH OSEB V SOCIALNI MREŽI

-POMOČ SVOJCEV PRI ZADOVOLJEVANJU POTREB

- Pomoč otrok
 - Pomoč hčere in sina (A28)
 - Pomoč sina dokler še ni popolnoma odvisen od drugih (D6)
 - Pomoč sina in treh hčerk (D29)
 - Pomoč hčerke (F41)
- Pomoč otrok in njihovih družin
 - Pomoč sinov z nevestama (B28)
 - Pomoč sina, snahe, hčerke, vnuka (E28)
- Pomoč vnukov
 - Pomoč vnukov (G43)
- Pomoč bratov/ sester
 - Pomoč sestre (C31)
 - Pomoč brata (H30)
 - Pomoč brata in sestre (I47)

-VLOGA SVOJCA PRI ZADOVOLJEVANJU DOLOČENE POTREBE

- Gospodinjska opravila
 - Pomoč hčere (A29, F42)
 - Pomoč dveh hčerk (D31)
 - Pomoč žene starejšega sina (B29)
 - Pomoč mlajšega sina (B31)
 - Pomoč vnukove žene (G48)
 - Pomoč sestre in njene hčerke (C32, C33)
 - Pomoč brata in sestre ter lastna vključenost po zmožnostih (I25)
- Opravila zunaj hiše
 - Pomoč sina (A30)
 - Hčerka naredi vse na vrtu (G45)
 - Vnuk pripravi drva (G49)
- Vsa potrebna opravila
 - Pomoč sina pri različnih opravilih (D30)
 - Zanimanje snahe, če kaj potrebuje (E29)
 - Pomoč brata in sestre, ko je na tolminskem (I24, I50)
- Dostava potrebnega na dom
 - Snaha prinese mleko (E30)
 - Snaha dvigne pokojnino (E33)
 - Hčerka prinese hrano iz trgovine (E32)
 - Brata in sestra ponudita domače pridelke (I49)
- Druženje
 - Klepet s sinom in vnukom (E31)
 - Klepet s hčerko (F43)
- Prevoz do potrebnega
 - Pomoč brata (H31)
 - Pomoč brata pri prevozu v Trst in nazaj (I48)

-POGOSTOST PREJEMANJA POMOČI S STRANI SVOJCEV

- Vsak dan
 - Izmenično prihajanje sina in hčere (A31)
 - Pomoč sinove žene (B30)
 - Pomoč mlajšega sina, izjemoma ne pride (B32)
 - Pomoč sina (D32)
 - Prihod snahe, sina in vnuka (E34)
- Med vikendi
 - Pomoč svojcev (B26)
 - Prihod sestre s hčerko (C34)
- Enkrat na mesec
 - Prihod ene hčere (D33)

- Enkrat na teden
 - Prihod druge hčere (D34)
 - Prihod hčerke (E35, F44)
 - Prihod vnukov (G50)
- Večkrat na teden
 - Telefonski pogovor s hčerko (E36)
- Po potrebi
 - Kadar rabi (H32)
 - Redka pomoč vnukov, če jih kaj prosi vedno pridejo (G44)
 - Kadar reče (I51)

-OCENA PREJETE POMOČI S STRANI SVOJCEV

- Zadovoljstvo s prejeto pomočjo
 - Svojci naredijo vse potrebno (A32, D35)
 - Idealna pomoč (B33)
 - Zadovoljen, če kdo kaj naredi (C35)
 - Svojci pomagajo po svojih zmožnostih, so požrtvovalni (G51)
 - Od svojcev vedno dobi, kar potrebuje (E37)
 - Brez pomoči brata ne bi mogel nikamor (H33)
 - Najboljša pomoč (I52)
- Nezadovoljstvo s prejeto pomočjo
 - Najbolje ni (F45)
- Obremenjenost svojcev
 - Razumevanje obremenjenosti svojcev, a poudarjanje pomena skrbi za tiste, ki so nekoč skrbeli za druge (B47)
 - Njihova pripravljenost pomagati, a jih ne želi bremeniti (E24)
 - Noče dodatno bremeniti svojcev (G47)
 - Pripravljenost pomagati s strani brata in sestre, a jih ne želi bremeniti (I72)
 - Nezmožnost pogoste pomoči svojcev zaradi pomanjkanja časa (G46)
 - V domu se ne bo počutila, da koga bremeni (I73)

-VLOGA OSEBE IZ SOCIALNE MREŽE PRI ZADOVOLJEVANJU DOLOČENIH POTREB

- Klepet in pripravljenost pomagati
 - Ženina prijateljica (A33)
- Pomoč na pokopališču
 - Ženina prijateljica (A34)
- Klepet/ druženje
 - Sosedu (A35, B34, I54)
 - Včasih je prihajala sosedu (E38)

- Druženje s sosedo, ko je bila še doma, zdaj ni nikogar (G52)
- Sosedu nimajo časa niti za obisk (G53)
- Sosedina hčerka pride na obisk in vpraša, če kaj potrebuje (G54)
- Gospod iz sosednje vasi (D36)
- Gospod iz vasi (D37)
- Znanci (E39)
- Obiski (F48)
- Pomoč pri skrbi zase
 - Negovalka (B36)
- Gospodinjska opravila
 - Negovalka (B37)
- Košnja
 - Gospod iz sosednje vasi (C36)
- Priprava drv
 - Gospod iz sosednje vasi (C37)
- Prevoz do potrebnega v skupnosti
 - Prijatelji (F46, F47, H34)
- Neformalna pomoč na domu
 - Prihajata dve gospe (F31)
 - Pomoč dveh gospe pri opravilih po hiši (F32)
 - Pomoč dveh gospe pri opravilih zunaj hiše (F33)
 - Klepet z gospema (F34)
- Dostava potrebnega na dom
 - Sosedu prinese hrano za vsak dan (I53)
- Zalivanje rož
 - Sosedu (I56)
- Obveščanje o dogajanju
 - Sosedu obvesti, če je kaj narobe v stanovanju v Trstu, ko je ni tam (I55)

-POGOSTOST PREJEMANJA POMOČI S STRANI OSEB V SOCIALNI MREŽI

- Skoraj vsak dan
 - Sosedu (B35, I21, I58)
 - Gospod iz sosednje vasi (D38)
- Vsak dan med tednom
 - Negovalka (B38)
- Trikrat na teden
 - Prijatelji (F49)
- Dvakrat na teden
 - Obisk sosede (A36)

- Neformalna pomoč na domu, izmenično dve gospe (F36)
- Neformalna pomoč, ena ura ali več dnevno (F37)
- Enkrat na teden ali manj
 - Prihod ženine prijateljice (A37)
 - Gospod iz vasi (D39)
- Enkrat na mesec
 - Sosedina hči (G55)
- Sezonsko
 - Gospod iz sosednje vasi (C38, C39)
- Občasno ob nedeljah
 - Znanci (E40)
- Po potrebi
 - Pomoč prijatelja (H35)

-OCENA PREJETE POMOČI S STRANI OSEB IZ SOCIALNE MREŽE

- Zadovoljstvo s prejeta pomočjo
 - Pomembnost pomoči, tudi le druženja (A38)
 - Pomembnost druženja (B40)
 - Pomembnost pomoči in dobro razumevanje z negovalko (B39)
 - Pomembnost pomoči, sam ne bi mogel (C40, H36)
 - Zmanjšanje osamljenosti (D40, E41)
 - Dragocenost pomoči (F50)
 - Hvaležnost za prejeta pomoč (G56, I57)
 - Zelo ceni pomoč (I59)
- Nezadovoljstvo s prejeta pomočjo
 - Potreba po več družbe (B41)
 - Sosed bi želela plačati za prineseno, a ona noče (I60)

Tema: SEZNANJENOST Z OBSTOJEČIMI OBLIKAMI POMOČI

-OBLIKE POMOČI, KI SO NA VOLJO STARIM LJUDEM

- Dostava hrane za stare ljudi
 - Dostava hrane na dom (A39, B42, C42, D41, H37)
- Pomoč na domu
 - Pomoč oskrbovalk na domu (A40, E43)
 - Pomoč na domu, kdor ne more sam zase poskrbet (G58)
- Rdeči križ
 - Pomoč rdečega križa (C41)
- Društvo upokojencev

- Društvo upokojencev (E44, F51)
- Pomoč prostovoljcev pri morebitnih potrebah starih ljudi (G57)
- Patronažna sestra
 - Patronažna (E45)
- Center za socialno delo
 - Finančna pomoč centra za socialno delo (H38)
- Dostava hrane iz trgovine
 - Naročilo hrane po telefonu (I61)
- Pomoč na daljavo
 - Signal javi na centralo potrebo po pomoči (I62)

-VIR SEZNANJENOSTI Z OBSTOJEČO OBLIKO POMOČI

- Ljudje v širši skupnosti
 - Govor v javnosti in seznanjenost žene (A41)
 - Govor v javnosti (C43, I63)
 - Pogovor z drugimi (G59)
- Svojci
 - Informacije s strani svojcev (A42)
 - Informacije s strani sinov (B43)
 - Informacije s strani hčerke (D42)
 - Informacije s strani brata (H40)
- Društvo upokojencev
 - Oseba iz društva upokojencev (E42)
- Oseba sama
 - Lastna in moževa vključenost v društvo upokojencev (F52)
- Zaposleni v različnih institucijah
 - Pogovor z zdravnico (H39)

Tema: ODNOS DO ODHODA V DOM

-KAJ ODHOD V DOM PREDSTAVLJA

- Varnost
 - Vir varnosti, saj lahko vsak trenutek pride do nezgode (A43)
 - Dom kot vir varnosti, ko sam ne zmoreš več (I68)
 - Ker so ljudje okrog tebe boš dobil potrebno pomoč (G63)
 - Težek odhod, a zavedanje, da bo v domu na voljo potrebna pomoč (G65)
- Nekaj neželenegega
 - Nekaj neprijetnega, veliko prejkala (B44)
 - Neprijetnost odhoda od doma, kjer živi od nekdaj (C45)

- Poznavanje situacije, ko je bila žena v domu, tam so siromaki (C4)
- Tam so siromaki (C44)
- Na podlagi poznavanja situacije, ko je bila sestra v domu (E46)
- Srce boli, ker bo treba pustiti prazno hišo (G60)
- Navezanost na dom, ki ga je bilo težko prislužiti (G61)
- Odhod vidi kot zadnjo pot (I64)
- Nuja
 - Sprejetje odhoda, ko bo potrebno, a preferenca ostati doma (D43)
 - Odhod v primeru nuje (E47)
 - Dom potreben za vse, ki nimajo kam in nimajo nikogar za skrb (E48)
 - Ko ne bo druge možnosti (E53)
 - Nezmožnost in popolna odvisnost (F53)
 - Ni nekaj lepega, a ne bo več zmogla (F54)
 - Če sama in svojci ne bi mogli skrbeti (E51)
- Nekaj prijetnega
 - Prijetno, ker bo v domu za vse poskrbljeno (H41)
 - Razbremenjenost skrbi (H42)

-ODZIV NA MOREBITNI TAKOJŠNJI SPREJEM V DOM

- Težka odločitev
 - Ne bi se lahko odločil (A44)
- Sprejem odločitve za odhod
 - Najbolje bi bilo sprejeti možnost odhoda (A45)
 - Preden bo možno iti bolje bo (H44)
 - Bi šel/šla (D44, G62, H43)
 - Bi šla, če bi dobila enoposteljno sobo z balkonom (I65)
 - Bi šla, a bi se postopoma privajala z vmesnimi odhodi domov (I66)
 - Bi šla, saj bi v primeru zavrnitve spet dolgo čakala (I67)
- Ostal/a bi doma
 - Raje bi še ostala (B46)
 - Ne bi odšel/šla (C46, E49)
- Neodločenost glede odhoda
 - Bi se pogovorila (F55)
 - Spreminjanje odnosa do odhoda v dom glede na počutje (G4)

-POMEN MOŽNOSTI ŠE NAPREJ OSTATI DOMA

- Doma je najlepše
 - Želja ostati doma zaradi navezanosti na dom (A46, D45)
 - Želja ostati doma zaradi navajenosti na dom (C47)

- Spomini, ki vežejo na dom (C48)
- Dom je dom (F56)
- Želja ostati doma, ker nikjer ni enako (B48)
- Najlepše je doma (I69)
- Rada bi, le bi bila zdrava (G64)
- Samostojnost in avtonomnost
 - Stvari lahko počne po svoje (E50)
 - Doma je več svobode (H45)
 - V domu ne bo nič njeno (B45)

-MOREBITNI STRAHOVI, POMISLEKI, PRIČAKOVANJA DO ODHODA V DOM

- Težek trenutek ob zapustitvi lastnega doma
 - Zaradi povezanosti s sosedi (A47)
 - Zaradi brezbriznosti ljudi v institucijah (B49)
 - Zaradi nepoznanih ljudi in okolja (B50)
 - Želja po človeškem življenju (B52)
 - Velika sprememba (E52)
- Zmanjšanje osamljenosti
 - Pridobitev družbe v domu (A48, D46, H47)
- Želja izogniti se odhodu
 - Raje bi umrl kot odšel v dom (C49)
- Samostojnost in avtonomnost
 - Odvisnost od drugih v domu (F57)
- Zasebnost
 - Potreba po zasebnosti (I6)
- Želja glede nastanitve v domu
 - Želja po enoposteljni sobi (F60)
 - Zavrnitev že možnega odhoda zaradi želje po enoposteljni sobi (I5)
- Pričakovanje, da bo na voljo potrebna pomoč
 - Pričakovanje potrebne pomoči, če se kaj zgodi (G66)
- Razumevanje z vsemi v domu
 - Želja razumevanja s sostanovalci in osebjem (H46)

Tema: MOŽNOST ODLOŽITVE ODHODA V DOM

-POTREBNO ZA ODLOŽITEV ODHODA

- Boljše zdravstveno stanje
 - Boljše zdravstveno stanje, predvsem gibanje (A49)
 - Boljše zdravje (B53, I71)

- Zdravje (F58)
- Oseba, ki bi bila na voljo 24 ur na dan
 - Oseba, ki bi bila vedno na voljo za potrebno skrb (A50, D47)
 - Oseba, ki bi bila cel dan pri njem (H48)
 - Sorodnik, ki bi bil doma (G67)
 - Ko bo zdravje slabše bi potrebovala nenehno skrb (I70)
- Pomoč na domu
 - Predlog za pomoč na domu, a odpoved le-te zaradi slabega finančnega stanja (C50)
- Nima potreb
 - Nič (E54)

-OSEBA/ ORGANIZACIJA, KATERE POMOČ BI BILA NAJBOLJ ŽELENA

- Pomoč svojcev
 - Pomoč sina in hčerke (A51)
 - Pomoč sina (D48)
 - Pomoč svojih ljudi (B55)
 - Pomoč domačih (C51)
 - Pomoč najbližjih (E55)
 - Pomoč sorodnikov (G68, H49)
 - Pomoč svojcev, a jih ne želi bremeniti (I74)
- Pomoč negovalke
 - Pomoč negovalke (B54)
- Ne vidi nikogar
 - Ne vidi nikogar (F59)